

หนี้กรรม

ส.ประการัตน์

หนี้กรรม ส.ประการัตน์

หนี้กรรม

ส.ประภารัตน์

คำ...ของผู้เขียน

นิทานธรรม เรื่อง "หนี้กรรม" นี้ ข้าพเจ้าได้รวบรวมและเรียบเรียงจากเรื่อง "พระนางสามาวดี" อรรถกถาธรรมบท ขุททกนิกาย ในพระสุตตันตปิฎก นำมาดัดแปลงปรับปรุงตัดเติมเสริมต่อให้ความกระทัดรัดอ่านง่ายขึ้น

อันที่จริง เรื่อง พระนางสามาวดี นี้ มีมากกว่านี้ ท่านผู้ประสงค์จะทราบเรื่องละเอียด ได้โปรดอ่านจากธรรมบทแปลภาค ๒ เรื่อง พระนางสามาวดีนั้นเถิด !

มีพระพุทธภาษิตพระคาถาหนึ่งในสคาถวรรค สังยุตตนิกาย ว่า

"ยาทิสํ วปเต พีชํ ตาทิสํ ลภเต ผลํ

กลฺยาณการี กลฺยาณํ ปาปการี จ ปาปกํ"

จะแปลเป็นตอนๆ ให้เข้าใจง่าย ดังนี้

"ยาทิสํ วปเต พีชํ	=	*บุคคลหว่านพืชเช่นใด*
ตาทิสํ ลภเต ผลํ	=	*ย่อมได้ผลเช่นนั้น*
กลฺยาณการี กลฺยาณํ	=	*คนทำดีย่อมได้ดี*
ปาปการี จ ปาปกํ	=	*คนทำชั่วย่อมได้ชั่ว"*

ขยายความว่า "บุคคลหว่านพืชชนิดใด ปลูกพืชชนิดใด ก็ย่อมได้ผลชนิดนั้นแน่นอน

หว่านข้าวก็ได้ข้าว ปลูกมะม่วงก็ได้มะม่วง เป็นต้น ไม่มีใครหว่านข้าวแล้วได้ถั่วได้งา หรือปลูกมะม่วงแล้วได้ทุเรียนหรือขนุนหรอก !

คนทำดี ย่อมได้ดี

คนทำชั่ว ย่อมได้ชั่ว

ฉันใดก็ฉันนั้นแล"

ดังที่เราได้ฟังกันเสมอๆ จนถือว่าเป็นกฎแห่งกรรมว่า

"ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว"

แต่เรื่องกรรมและการให้ผลของกรรมนั้น มันสลับซับซ้อนมาก ยากที่คนธรรมดาจะทราบชัดได้ เว้นแต่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น

เรื่อง **"หนี้กรรม"** นี้ จึงเป็นเพียงส่วนเสี้ยวเล็กน้อย ที่นำมาเรียบเรียงไว้ เพื่อเป็นอุทาหรณ์สอนใจให้คนละเว้นกรรมชั่ว หันมาสร้างสมแต่กรรมดี กรรมดีนั้นจักช่วยสนับสนุนให้ประสบความสุขความเจริญในปัจจุบันและอนาคต ตลอดไปถึงชาติหน้าภพหน้าด้วย

เพราะกรรมดีและชั่วที่เราทำไว้นั้น จะติดตามเราไปในทุกภพทุกชาติ ถ้าเรายังเวียนว่ายตายเกิดอยู่

ถ้าเราสร้างกรรมดี เป็นบุญกุศล สุจริตไว้ กรรมดีนั้น ก็จะช่วยให้เรามีความสุขความเจริญในปัจจุบันคือชาตินี้ เมื่อตายไปแล้ว

ก็จะนำให้ไปเกิดในสุคติ เช่น กลับมาเกิดเป็นมนุษย์อีก หรือไปเกิดเป็นเทวดา เป็นพรหมในสวรรค์ชั้นฟ้า

ถ้าเราสร้างกรรมชั่ว เป็นบาปอกุศลทุจริต ชาตินี้เราก็เป็นทุกข์เดือดร้อน เมื่อตายไปก็จะไปเกิดในทุคติ คือ นรก, เปรต, อสุรกาย หรือสัตว์เดรัจฉาน (ทุคติที่เห็นได้ด้วยตา)

หวังว่า นิทานธรรมนี้ คงจะเป็นคติสอนใจ เตือนใจผู้ใคร่ในธรรม ได้นำไปพินิจพิจารณาเกิดประทีปคือปัญญาเห็นชัดแจ้งว่า

กรรมนั้นมีจริง กรรมดีให้ผลเป็นความสุขความเจริญ กรรมชั่วให้ผลเป็นความทุกข์ความเดือดร้อน แล้วละเว้นกรรมชั่ว ขวนขวายสร้างสมแต่กรรมดี ชีวิตนี้ก็จะประสบความสุขสวัสดี เพราะผลของกรรมดี แม้ละจากโลกนี้ไปแล้ว ก็จักไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์ เสวยสุขในแดนสวรรค์สุขาวดีตลอดกาลนาน

ขอความเห็นเป็นสัมมาทิฐิว่า ***“ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว”***

จงเกิดมีในจิตวิญญาณของท่านทั้งหลายผู้ใคร่ในธรรม และปฏิบัติธรรมโดยทั่วกัน

ปราชญ์แต่งเป็นกลอนสอนใจไว้ว่า

๏ *อันทำดีได้ดีนั้นมีแน่*
ทำชั่วแต่ได้ดีมีที่ไหน
ที่ทำชั่วเห็นดีอยู่รู้เอาไว้
มันเหมือนไฟใต้ถ่านไม่นานร้อน

◉ *อันกองกรรมจำแนกผู้แจกจัด*
มนุษย์สัตว์ดีงามตามบรรหาร
สุขหรือทุกข์ล้วนกรรมนำบันดาล
บัณฑิตพาลมีจนเพราะกลกรรม

◉ *เจริญเสื่อมเศร้าหมองหรือผ่องใส*
มิใช่ใครเชิดชุบอุปถัมภ์
แม้อินทร์พรหมยมเจ้าก็เปล่าทำ
เหตุเพราะกรรมสร้างสรรค์ทั้งนั้นแล

ส.ประภารัตน์
๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๗

หนี้กรรม

ส. ประการัตน์

ขอนอบน้อมแด่พระผู้มีพระภาค
อรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น

เริ่มเรื่อง

กฎแห่งกรรมตามธรรมภาษิตที่ว่า...

"ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว" นี้ เป็นที่รับรองกันแล้วโดยทั่วไป แต่เป็นข้อเท็จจริงที่เป็นไปอยู่ในจิตใจของคนเรา ในบางครั้งก็ทำให้เกิดความคิดเห็นคัดค้านว่า *"ทำดีไม่ได้ดี"* และ *"ทำชั่วไม่ได้ชั่ว"* ดังนี้

แม้จะมีผู้รู้ให้อรรถาธิบายว่า *"ดีที่ได้นั้น หมายถึง คุณธรรมในใจ ซึ่งได้สะสมมาด้วยการบำเพ็ญคุณงามความดี เป็นผลสนองอยู่ในตัวแล้ว* ส่วนผลร้ายที่ได้รับอยู่นั้น มันเนื่องมาจากกรรมชั่วอย่างอื่นที่ทำไว้ก่อนตามมาให้ผล

ความดีที่ทำในปัจจุบัน จึงต้องรอเวลา รอจังหวะ และติดตามอำนวยผลต่อไป อุตส่าห์ทำความดีต่อไปเถอะ คงไม่สูญหายไปไหน

วันหนึ่งคงจะได้รับผลตอบแทนอย่างแน่นอน" ดังนี้แล้วก็ตาม ความสงสัยในกฎแห่งกรรม ก็ยังไม่เลือนหายไปจากความนึกคิดของคนเราอยู่นั่นเอง

ความสับสนอลเวงเกี่ยวกับผลของกรรม ทำให้คนเราไม่แน่ใจในการทำความดีอยู่เสมอ ถึงกับน้อยอกน้อยใจ รำพึงรำพันว่า *"ทำดีไม่ได้ดี"* แต่แม้เราจะเชื่อหรือไม่เชื่อก็ตาม หลักธรรมเรื่อง ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว (กัลยาณการี กัลยาณัง ปาปการี จะ ปาปกัง) นี้ ก็ยังคงเป็นสัจจธรรมที่ไม่มีวันเปลี่ยนแปลงไปได้เลย

คำสอนเรื่อง *"ทำดีได้ดี"* นี้ เป็นเสมือนยาชูกำลังให้เกิดความหวัง ความอุตสาหะในวิบูลยผล ซึ่งจะได้รับในกาลข้างหน้า ให้เรามีกำลังใจในการบำเพ็ญคุณงามความดีในปัจจุบัน แม้จะได้รับความลำบาก ก็ปลอบใจตัวเองว่า *"ใช้กรรมเก่า"*

ที่สอนว่า *"ทำชั่วได้ชั่วนั้น"* ก็ทำให้เกิดหิริโอตตัปปะ อายชั่วกลัวบาป ขยาดกลัวต่อผลร้ายของความชั่ว อันจะตามมาสนองไม่ช้าก็เร็ว

คำสอนอันนี้ เป็นเครื่องยับยั้งการทำความชั่วของคนเราได้ประการหนึ่ง เพื่อส่งเสริมคติธรรมในเรื่องหลักกรรมนี้

จึงขอนำนิทานธรรมบทมาเล่าสู่กันฟัง

...เป็นเครื่องประดับสติปัญญาของท่านผู้สนใจดังต่อไปนี้...

๓

หนี้กรรม

รอยกรรมเก่า

ในสมัยก่อนพุทธกาล อัลลกัปปรัฐ ตั้งอยู่ติดกับแคว้นวังสะทางทิศใต้ เป็นเมืองที่ออกจะกันดารน้ำอยู่มาก อนาคตของชาวนาชาวไร่แขวนอยู่กับฝนบนฟากฟ้า รอเทวดาช่วย

ในปีใดมีฝนตกต้องตามฤดูกาล ก็หมายถึงความสมบูรณ์พูนสุขของประชาชน ข้าวเต็มนา ปลาเต็มหนอง มีเงินมีทองใช้จ่าย ไม่อัตคัดขัดสน ทุกคนยิ้มแย้มแจ่มใส

ถ้าปีใดเกิดฝนแล้ง หรือตกกระปริบกระปรอย นั่นก็หมายถึงความแร้นแค้น ความขาดแคลนภักษาหารของอัลลกัปปรัฐอย่างน่าเอนจอนาถใจ ใช่แต่เท่านั้น

อัลลกัปปนครยังอาภัพเรื่องการคมนาคมอีกประการหนึ่ง ในยามที่ชาวเมืองประสบความวิบัติขัดข้องเพราะถูกภัยธรรมชาติลงโทษ ก็หมดโอกาสที่จะติดต่อขอความช่วยเหลือ เพื่อการอนุเคราะห์จากชาวเมืองอื่นได้

ครั้งหนึ่ง ในอัลลกัปปรัฐ เกิดข้าวยากหมากแพง ฝนแล้งหนักและมีทีท่าว่าจะไม่มีกินเอาจริง ๆ ในอนาคตอันใกล้นี้ หลายครอบครัว

ที่ยากจนข้นแค้น ต้องจบชีวิตลงในท่ามกลางความอดอยากหิวโหย ทุกบ้านช่องเงียบกริบเหมือนไม่มีคน ปราศจากสรรพสำเนียงอื่น ๆ กลางคืนได้ยินแต่เสียงจักจั่นเรไร

ในยามปกติอัลลกัปปรัฐเคยแออัดคับคั่งด้วยผู้คน ร้านรวงที่เคยสับสนอื้ออึงด้วยเสียงสนทนาปราศรัย ซื้อขายแลกเปลี่ยนสิ่งของซึ่งกันและกันนั้นปราศนาการไปสิ้น ไม่เพียงแต่ความขาดแคลนข้าวน้ำมาบีบคั้นเท่านั้น โรคอหิวาต์อันร้ายแรงกำลังระบาดตามมาอีกด้วย มือมัจจุราชอันน่าสยดสยองเหล่านั้นกำลังคืบคลานใกล้เข้ามา ใกล้เข้ามาทุกขณะ บอกลางร้ายแห่งความวิบัติของชาวอัลลกัปปนครอยู่ทั่วไป

นายโชติ นางมาลี สองสามีภรรยาผู้มีฐานะค่อนข้างยากจน นั่งปรับทุกข์กันด้วยเรื่องการครองชีพด้วยใจหม่นหมอง เพราะข้าวน้ำในครอบครัวกำลังจะหมดไปในเวลาไม่กี่มื้อข้างหน้า การที่จะเสาะแสวงหาข้าวปลาอาหารมาเพิ่มเติม เป็นปัญหามืดมนที่สุดที่จะทำได้แล้ว เพราะทั่วเมืองตกอยู่ในลักษณะเดียวกันทั้งสิ้น หลังจากนิ่งเงียบไปเป็นเวลานาน นายโชติผู้สามีก็ออกปากชวนนางมาลีผู้ภรรยา ให้อพยพหลบภัย (ทุพภิกขภัยและโรคภัย) หนีไปอยู่ที่อื่น

"หนีเถอะมาลี เราไปตายกันดาบหน้า ดีกว่าจะมารอคอยให้ความหิวและโรคภัยมันระดมโจมตีเอาอย่างหมดทางสู้เช่นนี้ ปะเหมาะเคราะห์ดี โชคอาจจะเข้าข้างเราก็ได้ ไปนะ มาลี เธอเตรียมตัวเข้าเถอะ"

๕

หนี้กรรม

"หนี! หนีไปไหนกันล่ะพี่ เราจะหนีไปไหน?"

ภรรยาทำหน้านิ่วคิ้วขมวดแสดงความไม่เห็นด้วย

"โน่นแน่ะ มาลี เหนือขึ้นไปโน่น ได้ทราบว่า 'โกสัมพี' เป็นเมืองอุดมสมบูรณ์นัก เชื่อว่าเราไปถึงที่นั่นแล้วคงไม่อดตายแน่"

สามีชี้ชวนด้วยความมั่นใจ

แต่นางมาลีก็ยังส่ายหน้าด้วยความท้อแท้ใจ

"พี่ล่ะก้อเป็นอย่างนี้เสมอแหละ ดูช่างไม่คิดบ้างเลย ดูซิ! ขุนเขาสลับซับซ้อนออกอย่างนั้น เสบียงอาหารก็มีไม่เพียงพอ พาหนะก็ไม่มีแม้แต่เกวียน กว่าจะพ้นเทือกเขาเราจะต้องใช้เวลาหลายวัน จะไม่กลายเป็นอาหารของสิงห์สาราสัตว์ไปหรือ แล้วลูกน้อยของเราล่ะ กำลังนอนแบเบาะอยู่อย่างนี้ จะอุ้มหอบกันไปอย่างไรไหว ไม่เอาละพี่! เมื่อหมดทางสู้แล้ว เราก็นอนตายกันอยู่ที่นี่ล่ะ ดีกว่ากระเซอะกระเซิงไปตายกลางทางอย่างน่าทุเรศเช่นนั้น ไม่ไปล่ะพี่"

"โธ่! ต้องอดทนหน่อยซิเธอ ต้องต่อสู้ ชีวิตคือการต่อสู้ ได้ยินไหม มาลี อันตรายที่เราจะเผชิญข้างหน้าอย่างมากที่สุดก็แค่ตาย ให้เราตายด้วยการต่อสู้ ย่อมดีกว่าตายด้วยการงอมืองอเท้าอยู่อย่างนี้ ผู้กล้าหาญและเข้มแข็งเท่านั้นที่จะมีชีวิตอยู่ได้ ผู้ที่มีความเพียรพยายามย่อมพบช่องทางแห่งความสำเร็จเสมอ ในคราวเคราะห์หามยามร้ายเช่นนี้ ถ้าเราใจอ่อนป้อแป้ ความเลวร้ายนั้นจะทวีความรุนแรงมากขึ้น

เท้าทั้งสองของเราก็ยังคงเป็นพาหนะที่ใช้การได้อยู่นี่นะ ไปเถอะ! ไปเสียก่อนที่เรี่ยวแรงของเราจะหมดไป ลูกของเราคนเดียวผลัดเปลี่ยนกันอุ้มไป คงไม่หนักหนาอะไร ไปดีกว่านะ มาลี"

"เอาล่ะ! ถ้าเช่นนั้นก็ตกลง ไปก็ไป ไปให้พ้นจากขุมนรกแห่งความกันดารและโรคร้ายมหาอุบาทว์เหล่านี้ ไปเพื่อความสุข และเพื่อลูกของเรา โชคชะตาของเราทั้งสามขึ้นอยู่กับความมานะพยายาม ความเข้มแข็ง และความอดทน"

เมื่อไม่มีทางใดจะดีไปกว่าการหนี สองสามีภรรยาจึงตกลงใจกันและออกเดินทางในตอนเช้ามืดของวันรุ่งขึ้นนั่นเอง มุ่งหน้าไปยังกรุงโกสัมพีอย่างรีบเร่ง

สามราตรีในการสัญจรรอนแรม ทำให้สามชีวิตถึงแก่ความอ่อนระโหยโรยแรงลงโดยลำดับ ความสะบักสะบอมในการบุกป่าฝ่าดง ทำให้สองสามีภรรยาอ่อนอกอ่อนใจลงเป็นอันมาก เสบียงอาหารที่ติดตัวมาก็ร่อยหรอลงไปทุกวัน ต้องอดมื้อกินมื้อเพื่อให้เพียงพอแก่การดำรงชีพในหนทางย่านไกลเช่นนั้น แต่ถึงกระนั้น อาหารก็หมดลงในวันที่สามจนได้ ทั้งสองได้ทรุดตัวลงนั่งใต้ร่มไม้ข้างทางเดิน ในลักษณะของคนสิ้นหวัง

"เออ! มาลีน้องพี่เอ๋ย ความจริงหนทางในระยะเพียงเท่านี้ เขาเดินทางกันเพียงสามวันก็ถึงแล้ว ที่เราล่าช้าเช่นนี้ก็เพราะลูกน้อยเป็น

ห่วงผูกพันอยู่ ทำให้เราเดินทางโดยรวดเร็วไม่ได้ ขืนหอบหิ้วกันต่อไปก็เห็นทีจะไม่รอด คงต้องตายกลางทางสายนี้เป็นแน่ ตั้งแต่เช้าจนเย็นอาหารสักหยิบมือก็ไม่ถึงท้อง ทิ้งลูกเสียตรงนี้ดีไหม? เมื่อเรายังมีชีวิตอยู่ต่อไป ลูกก็ยังมีได้อยู่นี่นะ เรายังไม่เฒ่าไม่แก่"

"โธ่! พี่ ลูกตาดำๆตัวเท่านี้หรือจะให้น้องทอดทิ้งได้ลงคอ ยอมตายดีกว่าที่จะให้ลูกตายอย่างน่าอนาถเช่นนั้น ไม่เอาล่ะ น้องทิ้งไม่ได้จริงๆ"

"นี่ มาลีเอ๋ย ความจริงเราก็มิได้ใจไม้ไส้ระกำอะไรนี่ เป็นแต่มันถึงคราวที่เราจะต้องเสียสละ ลูกก็เหมือนอวัยวะส่วนหนึ่งของเรา เป็นสุดที่รักของเราล่ะ แต่ว่าชีวิตของเรายังสำคัญกว่า

สุภาษิตท่านว่าไว้ว่า 'ควรสละทรัพย์เพื่อรักษาอวัยวะ ควรสละอวัยวะเพื่อรักษาชีวิต' ดังนี้ ก็ทำไมเล่า ลูกเราคนเดียว เราจะตัดใจทิ้งเสียด้วยความจำเป็นไม่ได้ ไม่เห็นจะเสียหายอะไรนี่นะ"

"อ้อ! ยังนึกถึงสุภาษิตอยู่ได้นะ แต่พี่ยังบกพร่องไปมาก ที่ลืมวรรคสุดท้ายของสุภาษิตนั้นเสียว่า 'เมื่อตามรักษาธรรม แม้ชีวิตก็ควรสละ' มนุษยธรรมยังไงล่ะพี่ ธรรมที่พ่อแม่จะพึงมีต่อลูก ธรรมที่มนุษย์จะพึงปฏิบัติต่อกัน ด้วยการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มิใช่ทอดทิ้งกัน สัตว์ดิรัจฉานมันยังรู้จักรักทะนุถนอม ไม่ทอดทิ้งลูกของมัน ทั้งในยามทุกข์และยามสุข ถ้าเราทอดทิ้งลูก จะไม่กลายเป็นคนเลวยิ่งกว่าสัตว์หรือ"

๘

หนี้กรรม

"ก็เราหมดปัญญาที่จะรักษาลูกของเราไว้ได้แล้วนี่ ถ้าเช่นนั้นเราจะทำอย่างไรล่ะ?"

"ก็ต้องเดินทางต่อไปสิ เดินไปจนกว่าจะสิ้นแรงสิ้นใจ ดีกว่าที่จะมาร่วมกันทำลายมนุษยธรรม เราต้องพยายาม ต้องเข้มแข็ง และอดทน ก็พี่มิใช่หรือที่พูดคำ ๆ นี้ เมื่อก่อนจะออกเดินทาง ความปลอดภัยของเราทั้งสามขึ้นอยู่กับความอดทน ความกล้าหาญ จำได้ไหม?"

"เออ! จริง ถูกล่ะ พี่เป็นคนพูดอย่างนั้น เอาล่ะ ถ้าเช่นนั้น เราเดินทางกันต่อไปเถอะ ขอโทษนะ มาลี ที่พี่เผลอตัวไป"

สองสามีภรรยาผลัดกันอุ้มลูกน้อยเดินทางต่อไป อีกสักครู่ใหญ่ ขณะที่สามีอุ้มลูกไปนั้น ความคิดอันอุบาทว์ก็เกิดขึ้นแก่เขาอีก สันดานแห่งความเห็นแก่ตัวของมนุษย์เรา ในเมื่อเผชิญกับความยากลำบาก ทุกตัวคนและสัตว์มักจะหาทางเอาตัวรอด มากกว่าที่จะนึกถึงความผิดชอบชั่วดี

นายโชติปล่อยให้ภรรยาเดินไปข้างหน้า ทิ้งระยะให้ห่างไกลกัน แล้วเขาก็ตัดสินใจวางลูกน้อยไว้ที่ใต้ร่มไม้ข้างทางเดินด้วยความจำเป็น

เดินทางต่อไปอีกพักใหญ่ นางมาลีผู้ภรรยาเหลียวหลังกลับมา เห็นสามีเดินใกล้เข้ามาอย่างรวดเร็ว และภาพที่นางหวั่นวิตกก็บังเกิดขึ้น คือ ไม่มีลูกอยู่ในอ้อมอกของเขา เขาทิ้งลูกเสียแล้วด้วยใจอำมหิต นางมาลีตือกชกตัวร้องไห้รำพันไปต่าง ๆ นานา จนสามีไม่สามารถจะ

ทนดูภาพที่นางเศร้าโศกเสียใจได้ จึงย้อนกลับไปตามเส้นทางเดิมเพื่อรับลูกกลับมา แต่ช้าไปเสียแล้ว เด็กน้อยผู้ไร้เดียงสาได้สิ้นใจไปแล้วด้วยความหิวโหยในท่ามกลางแมกไม้แต่เดียวดายอย่างน่าอนาถใจอนิจจา!

เด็กน้อยตายไปแล้ว แต่ผลกรรมของนายโชติยังไม่ตาย มันคงติดตามอำนวยผลต่อไปอีก อย่างที่ใคร ๆ คาดไม่ถึงว่ามันจะเป็นไปได้ แต่มันก็ได้เป็นไปแล้วจริงๆ!

◉ *อันมวลกรรมทำแล้วไม่แคล้วคลาด*
คงอุกอาจตามติดผลิตผล
ทำกรรมดีผลดีมีแก่ตน
ทำกุศลส่งศรีมีมาแทน

◉ *ประกอบกรรมทุจริตมิผิดพลาด*
ก็ประสาธน์ด้วยผลอันข้นแค้น
ถ้าเลิกชั่วทำดีรี่สู่แดน
ในเมืองแมนสมหวังตั้งใจตน

◉ *บุญที่ทำกรรมที่สร้างทางดีชั่ว*
เป็นเงาตัวตามติดประสิทธิ์ผล
ดุจรอยเกวียนเวียนตามรอยโคลน
กระทั่งพ้นจากวัฏสังสารา

หนี้กรรม

⊙ *เมื่อทราบชัดเช่นนี้ธีรชน*
กอปรกุศลบากบั่นหมั่นอุตส่าห์
ดับกิเลสกาลีมีเมตตา
ทั่วโลกาสุขสม...ปรารมภ์เอย

เร่าร้อนใจ...

⊙ *คนใจร้ายก่อกรรมอำมหิต*
คร่าชีวิตวอดวายตายเป็นผี
มลทินโทษโหดนั้นก็พลันมี
เป็นสนิมที่ในหทัยตน

⊙ *โมหจิตผลิตกรรมนำสนอง*
เหมือนละอองขว้างไปในกลางหน
จะกลับตกเป็นภัยนัยน์ตาตน
เหมือนไฟรนลวกรดหมดดีเอย...

ท่านที่รัก! ศีลธรรมเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมนุษย์ทุกยุคทุกสมัย

ศีล คือ การประพฤติปฏิบัติอันถูกต้อง ทางกาย วาจา เช่น ไม่ฆ่ากัน เป็นต้น

ธรรม คือ ความประพฤติถูกต้องทางใจ อาทิ มีเมตตากรุณาต่อกัน

๑๑

หนี้กรรม

ศีลธรรม เป็นสิ่งที่ปรารถนาของชีวิต ตั้งแต่ในปราสาทราชวังจนกระทั่งถึงกระท่อมของยาจก เป็นสิ่งที่เรียกร้องหาแม้กระทั่งในหมู่โจร

ศีลธรรม เป็นสูตรสำหรับชีวิตของมนุษย์ ไม่ว่าคนเราจะเรียนจะรู้หรือไม่ก็ตาม

ศีลธรรม ก็คงเป็นสัจธรรมที่อำนวยผลแก่ผู้ปฏิบัติตามอยู่ตลอดอนันตกาล

ผู้ใดทำผิดศีลธรรม และห่างเหินจากศีลธรรม ผู้นั้นย่อมได้รับผลร้ายตอบสนองทุกกาลสมัย การที่จะเอ่ยอ้างว่าที่ตนละเมิดศีลนั้นเป็นความจำเป็นหรือเพราะไม่รู้ว่าผิดศีลธรรม หาได้รับการอภัยจากผลร้ายที่ตามให้ผลนั้นไม่ กรรมที่ก่อย่อมเป็นเหตุให้บังเกิดผลตรงตัวเสมอ ดังเรื่องของนายโชติและนางมาลี ที่จะเล่าให้ฟังดังต่อไปนี้...

ในหนทางอันทุรกันดาร ท่ามกลางป่าเปลี่ยวเช่นนั้น ชีวิตของสามีภรรยาที่ร่วมทุกข์ร่วมสุขกันมา น่าจะเพิ่มความรักทวีความเห็นอกเห็นใจกันยิ่งขึ้น และพร้อมที่เผชิญความทุกข์ยากไปด้วยกัน อันน่าจะเป็นเหตุแห่งความสุขตามประสายากอีกประการหนึ่ง แต่เพราะชายผู้สามีละเมิดต่อศีลธรรม ด้วยการทิ้งลูกให้ตายเสียในระหว่างทาง

การกระทำของเขามิใช่การทำลายมนุษยธรรมอย่างเดียว แต่มันได้ทำลายความรัก ความเห็นอกเห็นใจ และทำลายความสุขที่สามีภรรยาจะพึงมีต่อกันในยามยากเสียสิ้น จะมีอะไรเหลืออยู่อีกเล่าสำหรับชีวิต

ที่ห่างเหินจากศีลธรรม จะมีความรื่นรมย์อะไรเหลือสำหรับชีวิตที่แห้งแล้งเช่นนั้น

"ที่พี่ปล่อยให้ลูกตายอย่างน่าทุเรศเช่นนี้ มันหมายความว่าอย่างไรกัน พี่ฆ่าลูกได้อย่างเลือดเย็นเชียวนะ" ภรรยาพูดด้วยความเคียดแค้นชิงชัง แต่นายโชติสามีผู้สิ้นคิดก็ไม่ยอมรับผิด

"พี่ไม่ได้ฆ่าลูกนะ มาลี แต่เพราะพี่หมดเรี่ยวแรง หมดปัญญาที่จะอุ้มหอบลูกไปได้เท่านั้น พี่ยังรักลูก สงสารลูก ที่ต้องทิ้งเสียนั่นก็ด้วยความจำเป็นนะ รู้ไหม?"

"ฮึ...รัก...สงสาร...จำเป็น...ช่างพูดออกมาได้นะ ปากหนอปาก ถ้ารักก็ต้องอดทน เสียสละ เพื่อทะนุถนอมสิ่งที่ตนรักสิ สงสารก็ต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่มีความจำเป็นอะไรมาบังคับได้ แม้กระทั่งความตาย เพราะตายแล้วรักยังเหลือไว้ในดวงวิญญาณ"

"โธ่! เธอก็ ความอดทนมันต้องมีขอบเขตพอที่จะอดทนได้สิ รักและสงสารก็ควรอยู่ในขอบข่ายที่จะรักและสงสารได้เท่านั้น ก็ในเมื่อหิวโหยจนไม่มีเรี่ยวแรงออกอย่างนี้ จะอดทนต่อไปอย่างไรไหว จนตรอกแล้วก็ต้องหาทางรอดบ้างซิ การทิ้งลูกนั้น เป็นวิธีเดียวที่จะทำให้ชีวิตของเราปลอดภัย คงไม่บาปนักหนาอะไรหรอก เทวดาฟ้าดินคงเห็นใจเรา ให้อภัยเรา"

๑๓

หนี้กรรม

"ผู้ชายใจร้าย! เห็นแก่ตัว การได้ชีวิตมาด้วยการเอาชีวิตลูกเข้าแลกเช่นนี้ ใช้ได้หรือ? ชอบแก่เหตุผลแล้วหรือ ก็เมื่อลูกผู้เป็นสุดที่รักของเราต้องตายด้วยมือของเราเองเช่นนี้ ชีวิตของเราจะรอดไปแต่ร่างที่ปราศจากความสุข ผลกรรมอันโหดร้าย จะเป็นหอกทิ่มแทงแผลใจให้ชอกช้ำและตายไปในที่สุด ตายอย่างคนไร้ศีลธรรม จะประเสริฐอะไร พี่เป็นคนใจร้ายที่สุด ทำลายศีลธรรมในใจเสียแล้ว จะมีอะไรเหลืออยู่อีกที่จะมีค่าสำหรับการมีชีวิตเป็นผู้เป็นคนต่อไป ในเมื่อพี่เองลดสถานะทางใจให้ต่ำทราม ฮึ! น้องนอนรอความตายอยู่ที่บ้านดีกว่า ไม่น่าจะมาบุกป่าฝ่าดงให้ยากเลย"

"เอาล่ะ มาลี พี่ยอมรับแล้วล่ะว่าเป็นผู้ผิด ปุถุชนคนธรรมดายังหนาไปด้วยกิเลส ยังไม่สำเร็จเป็นพระอรหันต์ ย่อมมีผิดพลาดบ้างเป็นธรรมดา ในเมื่อสิ่งแวดล้อมมันบังคับอยู่อย่างนี้ น้องอภัยให้พี่เถอะ พี่จะพยายามไม่ทำอะไรตามความรู้สึกที่ต่ำทรามเช่นนี้อีกต่อไป เราเดินทางกันต่อไปเถอะ"

ไม่มีเสียงตอบจากภรรยา นอกจากเสียงสะอึกสะอื้น เคล้ากับเสียงซู่ซ่าของยอดสนที่ต้องลม และเสียงกราวกรูของใบไม้ที่ร่วงพรูลงสู่พื้นดิน ถูกล่ะ มันเป็นภาพที่สะเทือนใจ และสร้างความรันทดใจแก่นายโชติอย่างสุดแสน เขาเร่าร้อนใจประหนึ่งว่าถูกไฟนรกตามแผดเผาในปัจจุบันทันตาทีเดียว

หนี้กรรม

อีกสามวันล่วงไป สองสามีภรรยาได้เดินทางไปถึงกรุงโกสัมพี ด้วยความยากลำบาก ความเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้า ความหิวโหย บวกกับรอยร้าวในใจที่เกิดขึ้นในระหว่างทาง กลายเป็นอารมณ์ที่ปั่นป่วนใจให้กลัดกลุ้ม ทั้งสองหมดอาลัยใยดีในชีวิต การที่จะได้อะไรมาประทังชีวิตโดยวิธีอย่างไร? และจะไปอยู่ที่ไหน เป็นปัญหาเฉพาะหน้าที่แก้ไม่ตก จวนจะสิ้นหวังอยู่แล้ว ก็พอดีเดินทางมาถึงหมู่บ้านแห่งหนึ่ง มีทุ่งนาป่าไม้เขียวชอุ่มเป็นพืดไปตามลำน้ำ และบ้านเรือนที่เรียงรายกันไปสุดลูกหูลูกตา ทำให้สองสามีภรรยาใจชื้นขึ้นมาบ้าง

นายโคบาลเป็นคหบดีผู้มั่งคั่งที่สุดในหมู่บ้านนี้ เขาเป็นเจ้าของแม่โคนมจำนวนพัน มีคฤหาสน์หลังใหญ่ท่ามกลางเรือนใหญ่น้อยของบริวารชนรายรอบอยู่ในบริเวณที่ดินอันกว้างขวาง ฐานะอันมั่งคั่ง และความเป็นผู้มีใจดี เปี่ยมด้วยเมตตากรุณาของเขา ทำให้ฝูงชนในหมู่บ้านนั้นรักใคร่นับถือเป็นอย่างดี

ทุกปีจะมีการจัดงานเลี้ยงอย่างเอิกเกริก เนื่องในการเฉลิมขวัญแม่โคนมของเขา พระปัจเจกพุทธเจ้าองค์หนึ่ง มาฉันที่บ้านนายโคบาลเป็นประจำ

วันนั้นเป็นวันที่นายโคบาลจัดงานมงคลทำขวัญแม่โคของเขาพอดี การถวายอาหารแด่พระปัจเจกพุทธเจ้า และการเลี้ยงดูเพิ่งจะเสร็จสิ้นลง

๑๕

ห นี้ ก ร ร ม

สองสามีภรรยาเดินทางมาถึง ได้ยินเสียงอึกทึกครึกโครม และได้เห็นบ้านเรือนใหญ่โต อันแสดงถึงความมั่งคั่งของเจ้าบ้าน ก็คิดว่าการเข้าไปขอข้าวน้ำประทังชีวิตในบ้านนี้ คงไม่ผิดหวังแน่ ทั้งสองจึงตะเกียกตะกายขึ้นไปบนเรือนในลักษณะคนขอทาน

นายโคบาลเห็นสังขารร่างกายของทั้งสองผอมโซ ใบหน้าซูบซีดแสดงถึงความอิดโรยและอดอยาก ก็บังเกิดเมตตาสงสาร จึงต้อนรับปราศรัยด้วยน้ำใจไมตรี เมื่อทราบว่าสองคนนั้นเดินทางมาจากต่างเมืองเพราะทุพภิกขภัยเบียดเบียน ก็ยิ่งเห็นใจและสงสารมากขึ้น จึงจัดข้าวปลาอาหารมาเลี้ยงดูเป็นอย่างดี

๏ *ยามยากไร้ใครดีอารีต่อ*
ควรคิดข้อขอบคุณการุณเขา
จะทำใดใจเขาใส่ใจเรา
ไม่โศกเศร้าสุขทั่วชั่วฟ้าดิน

๏ *เมตตาธรรมค้ำจุนอุดหนุนโลก*
กรุณาพาโศกสงบสิ้น
เหมือนบ่อน้ำเย็นใสได้อาบกิน
ทั่วแดนดินประสบสุขทุกยุคเอย

๑๖

หนี้กรรม

เมื่อสำรับวางเรียงอยู่ตรงหน้า ภรรยาระงับความกระหายเสียแล้วเอ่ยขึ้นว่า

"พี่โชติเอย ชีวิตร่วมในระหว่างเราทั้งสอง พี่เป็นช้างเท้าหน้า น้องเป็นช้างเท้าหลัง ตราบใดที่พี่มีสุข ชีวิตน้องก็พลอยร่มเย็นเป็นสุขไปด้วย พี่มีท้องพร่องมาหลายมื้อแล้ว จงรับประทานอาหารให้อิ่มหนำสำราญเถิด อย่าเป็นห่วงน้องเลย" หล่อนพูดพลางเลื่อนสำรับกับข้าวไปข้างหน้าสามี และนั่งปรนนิบัติจนสามีอิ่มแล้ว ตนจึงบริโภคต่อภายหลัง

คำพูดและอากัปกิริยาของภรรยาผู้ภักดี ทำให้นายโชติเต็มตื้นด้วยความปีติ ความผิดใจกันเรื่องลูกตาย ไม่มีริ้วรอยเหลืออยู่ในหน้าของนางเลย และแล้วความคิดต่าง ๆ ก็พรั่งพรูออกมาจากห้วงคิดและความทรงจำของเขาโดยลำดับ

"มาลี! ภรรยาของเราช่างดีอะไรอย่างนี้ ในยามทุกข์ก็ไม่เคยเอาใจออกห่าง เป็นเพื่อนร่วมทุกข์ร่วมยาก และเตือนสติแก่เราในทางดีเสมอ ในยามสุขก็ไม่ระเริงในความสุขจนลืมผัว เราเสียอีกที่เลวทรามต่ำช้า ทำอะไรตามอารมณ์จนลูกต้องสิ้นชีวิตไปเพราะเรา เราเลวมาก เลวที่สุด ไม่ควรมีชีวิตอยู่ร่วมกับมาลีเขาเลย"

และแล้ว...ภาพของลูกที่นอนตายในป่าก็กลับมาปรากฏขึ้นในมโนภาพของเขา

"พี่ฆ่าลูก ฆ่าอย่างเลือดเย็น คนใจร้าย" แว่วเสียงของภรรยา

ที่พูดกับตนในขณะนั้น ยังหวนกลับมาดังก้องอยู่ในห้วงคิด สั่นสะเทือนจิตใจอยู่ตลอดมา

นายโชติพ้นจากเคราะห์หามยามร้ายแล้ว น่าจะนอนสบาย แต่เขากลับเดือดร้อนมากขึ้น เพราะกรรมที่เขาประกอบด้วยอารมณ์วู่วามมันตามมาหลอกหลอน เขาผุดลุกผุดนั่งแสดงความกลัดกลุ้มรุ่มร้อนใจอยู่ในบ้านพักของนายโคบาลนั่นเอง

ไมตรีจิต...

เมื่อเสร็จจากการเลี้ยงดูแขกเหรื่อและสองสามีภรรยาแล้ว

นายโคบาลก็นั่งรับประทานอาหารบนยกพื้น นายโชตินั่งเหม่อมองดูด้วยความชื่นชม *"โอ! ท่านผู้มีใจเมตตา ท่านเป็นผู้มีบุญมาก มีความสมบูรณ์พูนสุข ไม่ต้องอดอยากยากแค้น และระหกระเหินอย่างเรา"* ขณะที่เขากำลังนึกเพลินอยู่นั้น เขาก็เหลือบไปเห็นนางสุนัขตัวหนึ่งกำลังขม้ำข้าวในจานข้าวใบใหญ่อยู่ใต้เตียงอย่างเอร็ดอร่อย

"โอ! นางสุนัขนี้มีบุญแท้" นายโชติรำพึงต่อไป *"นางสุนัขตัวนี้มีความเป็นอยู่อย่างผาสุก มีอาหารการกินอย่างพอเพียงทุกมื้อ เราเสียอีกต้องทำงานอาบเหงื่อต่างน้ำ ยังต้องอดมื้อกินมื้อ มีลูกก็ไม่มีปัญญาจะเลี้ยงดูลูกได้ตลอด แม้ชีวิตของตัวเองก็แทบจะรักษาไว้ไม่รอด ชีวิตของนางสุนัขนี้ดีกว่าชีวิตเราหลายเท่านัก"* ยิ่งนึกไป ก็ยิ่งทำให้นายโชตินึก

พิสมัยในชีวิตของนางสุนัขยิ่งขึ้น ความคิดที่ว่า *"นางสุนัขมีบุญ"* กลายเป็นความรู้สึกประทับใจของเขาอย่างแนบแน่น

กลางดึกของคืนวันนั้นเอง เหตุการณ์ที่ใคร ๆ ไม่คาดคิดก็เกิดขึ้น เพราะเหตุที่นายโชติแกอดอยากมาหลายวัน เมื่อมาพบอาหารอย่างดีและภรรยาก็เอาอกเอาใจดีออกอย่างนั้น เขาจึงบริโภคเกินประมาณ กระเพาะอาหารไม่มีกำลังพอที่จะย่อยอาหารที่เขากินลงไปอย่างมากมายเช่นนั้นได้ เขานอนครวญครางเพราะความแน่นและจุกเสียดในท้อง ดิ้นทุรนทุรายตัวงออยู่ครู่เดียวก็สิ้นใจ ทิ้งความวิปโยคโศกเศร้าแก่ภรรยาของเขาอย่างใหญ่หลวง ที่สามีต้องมาจากไป

แต่ยังก่อน! ท่านที่รัก เรื่องของนายโชติเพียงแต่เริ่มต้นเท่านั้น กรรมอันน่าบัดสีที่เขาก่อขึ้น กำลังจะเผล็ดผลแก่เขาเพียงนิดหน่อยเท่านั้น

วิญญาณของนายโชติออกจากร่างแล้ว ก็เคลื่อนเข้าไปปฏิสนธิในท้องของนางสุนัข ในเรือนของนายโคบาลนั่นเอง ถูกแล้ว เขาเกิดเป็นสุนัข!

เสร็จการเผาศพสามีแล้ว นางมาลีก็รับจ้างทำงาน ได้เงินพอสมควรแล้ว ก็จัดภัตตาหารถวายพระปัจเจกพุทธเจ้า ซึ่งมาฉันที่บ้านนายโคบาลเป็นประจำ นางตั้งใจอุทิศกุศลผลบุญแก่ลูกและสามีผู้ซึ่งล่วงลับไปแล้ว

๑๙

หนี้กรรม

"เออ! สิ้นเคราะห์สิ้นเวรกันที สำหรับชีวิตของลูกและผัว นายโคบาลเจ้าของบ้านนี้เป็นคนใจบุญสุนทาน! และมีคุณท่วมหัวเรา เราจักฝากชีวิตไว้ที่นี่แหละ จะไม่ซมซานไปหาเวรกรรมต่อไปอีก เราทำงานได้เงินแล้วยังมีโอกาสได้ทำบุญล้างบาป แม้จะไม่มีอะไรจะทำบุญ เราก็ยังใช้กำลังกายของตัวช่วยขวนขวายในการบุญ ก็จะเป็นกุศลแก่เราในภายหน้า นอกจากนั้น ยังจะมีโอกาสได้ทดแทนบุญคุณที่นายโคบาลมีต่อเราอีกด้วย" ตกลงปลงใจดังนี้แล้ว นางมาลีก็อาศัยอยู่ที่บ้านของนายโคบาลต่อมา จนตลอดอายุขัย...

๏ ใช่ญาติมิตรชิดเชื้อเขาเกื้อหนุน
ควรคิดคุณท่านกว่าจะอาสัญ"

สุนทรภู่

เมื่อพูดถึงปัญหาว่า *"คนตายแล้วเกิดอีกหรือไม่"* และ *"โลกหน้ามีจริงหรือ?"* แล้วรู้สึกว่าเป็นเรื่องที่ใหญ่มาก และเป็นเรื่องที่ยากแก่การที่จะพูดกันให้เห็นจริงได้! ถ้ายกเอาเรื่องนี้ขึ้นมาพูดคุยกัน เรื่องก็มักจะลงเอยด้วยความเห็นที่ไม่ลงรอยกันเสมอ

ปัญหาข้อแรกที่ว่า *"คนตายแล้วเกิดหรือไม่"* นี้ พุทธศาสนิกชนส่วนมากเชื่อกันว่า *"ตายแล้วเกิด"* แต่ก็เชื่อกันในวงแคบ กล่าวคือต้อง

เกิดในหมู่วงศาคณาญาติเดียวกันเอง เช่น คุณปู่คนนั้นมาเกิดเป็นลูกหลานคนนี้ คุณยายคนนั้นมาเกิดเป็นลูกของหลานคนนี้ คุณอาคนโน้นมาเกิดเป็นลูกน้าคนนี้ ว่ากันให้ยุ่งไปหมด บางทีคน ๆ เดียวมาเกิดตั้งหลายครั้งหลายหนก็มี และถ้าจะซักเอาความจริงว่าแน่หรือรู้ได้อย่างไรว่าคนนั้นมาเกิดแล้ว ก็ยากที่จะหาคำตอบให้เป็นที่พอใจได้

ส่วนปัญหาข้อหลัง ส่วนมากก็เชื่อว่า โลกหน้ามี แต่เมื่อถามอีกทีว่ามี มีนั้น มีอยู่ที่ไหน? ก็หาหลักฐานหรือคำตอบที่น่าพอใจไม่ได้เช่นเดียวกัน

ปัญหานี้จึงเป็นปัญหาโลกแตก เป็นปัญหาค้างใจของคนเรามานาน และจะค้างต่อไปอีก

ว่ากันตามเหตุผลที่แท้จริง ควรเชื่อได้แล้วว่า *"คนตายแล้วต้องเกิดแน่"* เพราะส่วนสำคัญของคนเรามีสองประการ คือ **ร่างกาย** กับ **จิตใจ** ที่คนเราตายนั้นตายแต่ร่างกายเท่านั้น ส่วนจิตใจหาได้ตายตามไปด้วยไม่ เมื่อจิตหรือวิญญาณไม่ตาย มันคงเคลื่อนที่ไปผุดไปเกิดใหม่อีกเหมือนคนอาศัยอยู่ในบ้านเรือน เมื่อบ้านเรือนพังก็ออกไปแสวงหาที่อยู่ใหม่อีก ฉะนั้น ยุติเรื่องนี้ไว้เพียงนี้ดีกระมัง?

ต่อคำหลังที่ว่า *"โลกหน้ามีจริงหรือ?"* นั้น ก็ยืนยันได้ว่ามีจริงเพราะเมื่อจิตหรือวิญญาณไม่ตาย มันก็มีโลกใหม่สำหรับอยู่ โลกหน้าเป็นโลกของวิญญาณ วิญญาณไม่มีตัวตนจับต้องไม่ได้ ไม่มีความจำเป็น

ในเรื่องอาหารการกิน ไม่ต้องการเสื้อผ้า หรืออาคารบ้านเรือน กระทั่งแผ่นดินเป็นที่อยู่อาศัยเหมือนโลกมนุษย์ โลกของวิญญาณจะมีอยู่ที่ไหนก็ได้

ที่สงสัยกันว่า โลกหน้าไม่มีนั้น ก็ว่ากันว่าไม่เห็นด้วยตา แต่สิ่งที่ไม่เห็นด้วยตานั้น ก็มิได้หมายความว่ามันไม่มี สิ่งที่มีอยู่ แต่ไม่เห็นด้วยตานั้น ก็มีมากกว่าที่มองเห็นด้วยตาซ้ำไป

ความตายเป็นฉากมหึมาขวางกั้นมิให้เราได้ทราบเรื่องของโลกหน้าได้ และความคิดก็มักไปติดอยู่แค่ร่างกาย คือคิดว่า ถ้าตายแล้วไปเกิดใหม่ในโลกใหม่ ก็จำเป็นต้องมีเหย้ามีเรือน มีเสื้อผ้าแพรพรรณมีอาหาร เป็นต้น ลืมนึกไปว่าโลกหน้านั้น เป็นโลกของวิญญาณ การไปเกิดก็ไปแต่วิญญาณ ร่างกายหาติดตามไปด้วยไม่

ดังนั้น จึงไม่มีความจำเป็นเรื่องเสื้อผ้า อาหารอะไรเลย และการกลับมาเกิดในมนุษย์โลกอีกนั้น ก็ไม่เป็นการแปลกประหลาดอะไร ในเมื่อวิญญาณซึ่งเป็นพืชพันธุ์มีอยู่ ได้พบปัจจัยที่จะอำนวยผลให้เกิดก็เกิดได้ เหมือนคลื่นเสียงที่ส่งออกจากสถานีวิทยุเคลื่อนที่ไปตามอากาศ เมื่อมีปัจจัยหรือเครื่องรับเปิดรับอยู่ ณ ที่ใด เสียงก็ไปดังปรากฏขึ้น ณ ที่นั้น

ด้วยเหตุผลดังกล่าวมานี้ เรื่องที่นายโชติตายไปเกิดเป็นสุนัขจึงเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ เพราะเหตุดังต่อไปนี้ คือ

๑. การที่นายโชติทอดทิ้งลูกให้ตายกลางทางด้วยเจตนานั้น เป็นกรรมหนักที่กดถ่วงจิตใจให้ตกต่ำลงเป็นอันมาก เขาทำลายมนุษยธรรมในใจของตัวเองเสีย แม้เขาจะรู้สึกตัวในภายหลัง ก็มิได้ทำให้ภาวะของจิตใจสูงขึ้นมาได้เลย

๒. ก่อนตาย นายโชติชื่นชมและพอใจในความเป็นอยู่ของนางสุนัขยิ่งกว่าจะภาคภูมิใจในความเป็นมนุษย์ของตน

ชีวิตปรวนแปร. . .

หกเจ็ดเดือนต่อมา แม่สุนัขก็ออกลูกเป็นสุนัขโทน เป็นตัวผู้

นายโคบาลได้เลี้ยงดูด้วยข้าวน้ำเป็นอย่างดี เมื่อพระปัจเจกพุทธเจ้ามาฉันที่บ้าน ท่านก็หยิบอาหารป้อนให้ลูกสุนัขตัวนั้นด้วย ลูกสุนัขก็โตวันโตคืน และมีความจงรักภักดีในพระปัจเจกพุทธเจ้าเป็นอันมาก

นายโคบาลเคยเดินทางไปหาพระปัจเจกพุทธเจ้าเสมอ เมื่อไปถึงหนทางตรงที่เป็นป่าทึบ มีสัตว์ร้ายอาศัยอยู่ เขาก็เอาไม้ฟาดตีกับพื้นดินไล่ให้สัตว์ร้ายหนีไปก่อน จนลูกสุนัขนั้นจำอากัปกิริยาของเขาได้ วันไหนนายโคบาลติดธุระอย่างอื่น ไม่สามารถไปนิมนต์พระปัจเจกพุทธเจ้าได้ ก็บอกใบ้ให้ลูกสุนัขไปแทน

๒๓
หนี้กรรม

สุนัขแสนรู้นั้นวิ่งไปตามสัญญาณของนาย เมื่อไปถึงตรงที่นายเคยใช้ท่อนไม้ฟาดตีพื้นดิน มันก็เห่ากระโชกให้สัตว์ร้ายหนีไปเสียก่อน

เมื่อไปถึงบรรณศาลาของพระปัจเจกพุทธเจ้า มันก็ทำสัญญาณให้รู้ด้วยการเห่าและคอยติดตามท่านมาที่บ้านเป็นเนืองนิตย์ ยิ่งนานวันก็ยิ่งทำให้สุนัขโทนตัวนั้นเพิ่มความรักในปัจเจกพุทธเจ้ามากยิ่งขึ้น

ต่อมาไม่นาน พระปัจเจกพุทธเจ้ามีความจำเป็นที่จะต้องอำลานายโคบาลไปอยู่ที่อื่น ท่านบอกนายโคบาลแล้วก็ลาจากไป อากัปกิริยาของท่านนั้นแสดงให้สุนัขรู้ว่าจะไปไม่กลับ มันยืนตะลึงมองพระปัจเจกพุทธเจ้าจนลับตา และอกแตกตาย (หัวใจวาย) ไปในบัดดลนั้นเอง

ความไม่เที่ยงหรือความเปลี่ยนแปลง เป็นกฎธรรมดาของชีวิตประการหนึ่ง ซึ่งคนเราทุกคนต้องรับรู้ไว้ด้วย เพราะในชีวิตอันน้อยนี้คนเราอาจจะประสบความสำเร็จอย่างมหาศาล หรือความล้มละลายอย่างไม่มีชิ้นดี อาจจะได้ประสบความสำเร็จให้เกิดความดีใจจนเนื้อเต้นและประสบความผิดหวังเสียใจจนต้องร้องไห้ อาจจะประสบความยากจนแร้นแค้นแสนสาหัสและความมั่งคั่งจนเหลือเฟือก็ได้

ชีวิต คือ สายธารแห่งความเปลี่ยนแปลงที่เลื่อนไหลไปไม่มีที่สิ้นสุด สิ่งที่หวังไว้อย่างสวยสดงดงามอาจจะล้มละลาย และสิ่งที่ไม่นึกไม่ฝันมันอาจจะเกิดขึ้นได้ นี้เรียกว่า **"กฎอนิจจัง"** ดังคำโคลงว่า...

๒๔

หนี้กรรม

๏ *ที่มุ่งหวังมักคลาดโอ้　　อนิจจา*
ที่บ่หมายมักมา　　มอบให้
ที่จงจากไกลตา　　แสนโยชน์
ที่บ่จงใจได้　　นี่เนื้อกองกรรม

โลกนิติ

ในทางศาสนามีหลักธรรมสอนให้รู้จักกฎแห่งอนิจจังนี้ด้วย เพราะการรับรู้การเปลี่ยนแปลงเช่นนี้ มีคุณในทางเตรียมตัวเตรียมใจต้อนรับเหตุการณ์ทั้งร้ายและดีที่จะเวียนมาถึง กล่าวคือ ถ้าประสบกับความเปลี่ยนแปลงไปในทางดี ก็จะยับยั้งชั่งใจได้ ไม่ระเริงไปตามอิฏฐารมณ์ (ลาภ, ยศ, สรรเสริญ, สุข) จนลืมตัว ถ้าประสบกับความเปลี่ยนแปลงไปในทางร้าย (เสื่อมลาภ, เสื่อมยศ, ถูกนินทา, มีทุกข์) ก็จะมีสติมั่นคง ไม่ท้อแท้ต่อเหตุการณ์ และไม่หวั่นวิตกเกินไป อันเป็นผลดีในการที่จะขบคิดปัญหาชีวิตได้ทุกกรณี

ที่กล่าวมานี้เป็นแต่เพียงรับรู้ความเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับสิ่งที่เป็นภายนอกกายเท่านั้น มันง่ายแก่การกำหนดรู้ สำหรับผู้ที่สนใจ แต่ยังมีความเปลี่ยนแปลงอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งยากแก่การเข้าใจได้ นั่นคือความเปลี่ยนแปลงภายใน คือจิตใจนั่นเอง มันเป็นไปอย่างรวดเร็วเหลือประมาณ ชั่วอึดใจหนึ่งมันอาจจะเปลี่ยนแปลงไปได้หลายท่าหลายทาง หลายอย่างหลายประการ หาความมั่นคงได้ยากที่สุด ที่ชอบพอรักใคร่

กันปานจะกลืนกินไว้ในอกได้ อาจจะกลายเป็นความเกลียดชังในเวลาต่อมา ที่เคยเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันมา อาจจะกลายเป็นการเบียดเบียนกันในภายหลัง วูบหนึ่งของการเปลี่ยนแปลง มันอาจจะยกจิตใจให้เปลี่ยนไปในทางสูงก็ได้ และวูบหนึ่งของอารมณ์มันอาจจะกดถ่วงจิตใจลงสู่ความเลวทรามก็มี

ความเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วของจิตใจเช่นนี้เอง เป็นผลให้การเกิดในโลกหน้าของคนเราไม่มีความแน่นอนเสียเลย

นายโชติตายจากชาติที่เป็นสุนัขแล้ว ก็ไปเกิดเป็นเทพบุตรในเทวโลกชั้นดาวดึงส์ เพราะผลกรรมที่เขามีความจงรักภักดี และซื่อสัตย์ต่อพระปัจเจกพุทธเจ้าในชาติที่เป็นสุนัขนั่นเอง การเห่าหอนคุ้มกันพระปัจเจกพุทธเจ้าให้พ้นภัยจากสัตว์ร้าย ทำให้เขามีสำเนียงพูดก้องกังวานเพียงการกระซิบอย่างแผ่วเบา เสียงก็ดังไปไกลมาก เสียงพูดตามปกติของเขาดังกลบไปทั่วเทวโลกทั้งสิ้น เขาจึงปรากฏชื่อว่า *"โฆสกเทพบุตร"* ในกาลต่อมา

โฆสกเทพบุตรได้ทำบุญไว้เพียงนิดหน่อย เหมือนข้าวเปลือก ๕-๖ ถัง ที่บุคคลใส่ไว้ในยุ้งฉาง เขาหลงบริโภคเบญจพิธกามคุณ (รูป, เสียง, กลิ่น, รส, สัมผัส) อันเป็นของทวยเทพได้ไม่นาน อายุแห่งความเป็นอยู่ในสวรรค์ของเขาก็สิ้นลง จึงจุติ (ตาย) ลงมาเกิดในครรภ์ของหญิงโสเภณีนางหนึ่งในกรุงโกสัมพีนั่นเอง

ผลกรรมแต่ชาติปางก่อน

ครบกำหนด ๑๐ เดือน หญิงนครโสเภณีผู้เป็นมารดาก็คลอดบุตรเป็นชาย

หล่อนถามพวกหญิงรับใช้ว่าเป็นหญิงหรือชาย? เมื่อทราบว่าเป็นชาย ก็สั่งให้หญิงรับใช้เอาใส่กระด้งไปทิ้งไว้ที่กองขยะริมถนน ซึ่งไกลจากสำนักนางโลมนั้นออกไป เพราะประเพณีของหญิงงามเมืองในยุคนั้น ไม่นิยมเลี้ยงลูกชาย เลี้ยงแต่ลูกหญิงไว้สืบสกุล

สาวใช้เมื่อได้รับคำสั่ง ก็เอาทารกใส่กระด้งนำไปทิ้งไว้ที่กองขยะทันที

ทารกผู้น่าสงสารนอนดิ้นกระดิกกระแด่วอยู่ในผ้าอ้อม ส่งเสียงร้องจ้าเป็นที่น่าเวทนายิ่งนัก เขาเกิดเป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ แต่นอกจากไม่รู้ว่าใครเป็นพ่อแล้ว ยังถูกตัดจากความเป็นลูกเป็นแม่อย่างไม่มีเยื่อใยอีกด้วย

ว่ากันโดยธรรมดาแล้ว แม่ย่อมมีความรักลูกมากสุดจะประมาณได้ ไม่มีความรักอันใดจะกว้างขวางแนบแน่นเช่นกับความรักที่แม่มีต่อลูก ชั่วดีก็ลูกของแม่ ไม่มีสิ่งใดจะมีค่ามากสำหรับแม่เท่ากับชีวิตของลูก เจ็บปวดรวดร้าวกายแทบใจจะขาด แต่พอเห็นหน้าลูก ความเจ็บปวดก็พลันเหือดหายไปสิ้น

หนี้กรรม

ท่านที่รัก ก็ถ้าเป็นเช่นนั้น แล้วอะไรเล่า? มาตัดบั่นทอนความเมตตารักใคร่ของแม่ลูกคู่นี้เสีย

กรรมอย่างไรล่ะท่าน! เพราะแรงกรรมที่เขาทอดทิ้งลูกให้ตายกลางป่าเปลี่ยว ในชาติที่เขาเป็นนายโชตินั่นเอง ตามมาสนอง

บรรดาสุนัขและกา พากันจับกลุ่มห้อมล้อมทารกอนาถาผู้นั้นไว้เป็นกลุ่มใหญ่ แต่ไม่มีสัตว์ตัวใดกล้าเข้าไปทำอันตรายได้ ทั้งนี้เพราะผลกรรมที่เขาเคยให้ความคุ้มครองแก่พระปัจเจกพุทธเจ้ามาตามรักษาไว้

บุรุษชาวบ้านคนหนึ่งมีธุระเดินทางผ่านมาทางนั้นแต่เช้าตรู่ เห็นกาและสุนัขจับกลุ่มกันอยู่ ก็เข้าไปดูด้วยความแปลกใจ พอเห็นทารกนอนอยู่ในกระด้ง ก็เกิดความเมตตาสงสาร เขาจึงอุ้มเอาทารกกลับไปบ้านของตน ด้วยตั้งใจว่าจะเลี้ยงเป็นบุตรบุญธรรมสืบไป

ตอนบ่ายวันเดียวกันนั้นเอง เศรษฐีชาวเมืองโกสัมพีคนหนึ่งกลับจากเข้าเฝ้าพระเจ้าอยู่หัว พบปุโรหิตในระหว่างทาง เศรษฐีจึงถามถึงโชคชะตาของบ้านเมือง

ปุโรหิตตอบชี้แจงว่า *"ระยะนี้เกณฑ์ชะตาของบ้านเมืองปกติ แต่มีข้อที่น่าสนใจอยู่ประการหนึ่ง คือ ฤกษ์วันนี้เป็นมหาอุจจ์ เด็กชายที่เกิดในวันนี้ เกณฑ์ดวงชะตาดีเป็นพิเศษ เขาจะได้เป็นมหาเศรษฐีผู้เจริญที่สุดในโกสัมพีนี้ ในอนาคต"*

๒๘

หนี้กรรม

เศรษฐีโกสัมพีได้ฟังดังนั้น ก็นึกถึงภรรยาของตน ซึ่งกำลังมีครรภ์แก่ใกล้จะคลอด

"ถ้าลูกของเราคลอดในวันนี้ก็ดี จะได้เป็นมหาเศรษฐีตามคำพยากรณ์ของท่านปุโรหิต"

คิดดังนั้นแล้วก็กลับบ้าน เห็นภรรยาของตนยังอุ้มท้องอยู่ตามปกติ ก็ผิดหวัง แต่เขาก็ยังไม่สิ้นความพยายาม ส่งคนใช้ไปสืบเสาะดูว่ามีเด็กเกิดในวันนี้ที่ใดบ้าง ความหวังของเศรษฐีคราวนี้ได้ผล คนใช้ไปพบเด็กอนาถาที่มีคนเก็บไปเลี้ยง สืบถามดูจนแน่ใจว่าเป็นเด็กเกิดในเช้าวันนี้แน่แล้ว เศรษฐีจึงเอาเงินให้คนใช้ไปแลกเอาเด็กมา โดยอ้างว่าจะเอามาเลี้ยงเป็นบุตรบุญธรรม

ฝ่ายชายที่ได้เด็กไว้ในครอบครอง พิจารณาเห็นว่า การที่เด็กได้อยู่ในความอุปการะของเศรษฐี คงดีกว่าที่ตนจะเลี้ยงดูตามประสายากจนเป็นไหน ๆ อนาคตของเด็กจะได้รุ่งโรจน์สดใสต่อไป จึงตัดสินใจมอบเด็กให้โดยดี คนใช้ก็นำเด็กมาบ้านเศรษฐี และเลี้ยงดูสืบต่อมา

พูดถึงเศรษฐีแล้ว ย่อมทำให้เข้าใจว่าหมายถึงบุคคลผู้มีทรัพย์นับล้าน มีคนใช้ข้าทาสบริวารมากมาย มีบ้านเรือนใหญ่โต ที่เรียกว่าคฤหาสน์ เป็นเจ้าของที่ดินไร่นานับพัน ๆ ไร่ขึ้นไป ความเข้าใจอันนี้ถูกต้อง แต่ถ้าจะพูดว่า เศรษฐีใจดี มีศีล มีธรรม มีความสันโดษแล้วไม่ตรงกับความจริงเสมอไป เพราะเบื้องหลังแห่งความมั่งคั่งนั้น อาจ

จะแฝงไว้ด้วยความเลวทรามต่ำช้า ความเห็นแก่ตัว ความละโมบโลภมากจนประมาณมิได้ก็เป็นได้

จากความมั่งคั่งนั้น อาจจะอำนวยให้เจ้าของมีโอกาสได้ทำความชั่วความร้ายง่ายขึ้นก็ได้ อำนาจเงินอาจทำให้เจ้าของหน้ามืด ไม่รู้จักผิดชอบชั่วดี หลงก่อกรรมทำเข็ญบนเส้นทางชีวิตของคนอื่นเป็นจำนวนมากก็ได้

ดังนั้น การที่ใคร ๆ ได้เข้าไปอยู่ร่วมร่มไม้ชายคากับเศรษฐี จึงไม่ได้หมายถึงการได้รับความสุขความสบายเสมอไป ดังความเป็นไปของเด็กอนาถาผู้นี้

เศรษฐีได้เรียกนางสาวสมศรีสาวใช้คนสนิทคนหนึ่งเข้าไปหาและสั่งการให้เลี้ยงดูเด็กที่ซื้อมาด้วยเงินจำนวนหนึ่งนั้นต่อไป

"นี่! สมศรี เจ้าน่ะ ตั้งแต่เข้ามาอยู่ในบ้านนี้สุขสบายดี และมีความพอใจในความเป็นอยู่ของเจ้าหรือ สมศรี?"

"ค่ะ! ดิฉันพอใจแล้วทุกประการ ท่านถามเพราะเหตุใดหรือเจ้าคะ"

"เปล่าหรอก ฉันถามไปอย่างนั้นเอง เพราะเห็นใคร ๆ เขาบ่นกันว่าเป็นคนใช้เขานี่ลำบากใจ ก็นึกว่าเจ้าคนหนึ่งที่เป็นอย่างนั้น"

"ไม่ล่ะเจ้าค่ะ ดิฉันคิดว่าความสุขหรือความทุกข์มันอยู่ที่ความพอใจของตน ก็ในเมื่อชะตากรรมได้เกณฑ์ให้มาเป็นคนใช้ ก็เป็นให้ดี

ที่สุด แม้ว่าอิสรภาพทางกายไม่มี แต่เสรีภาพทางใจก็ยังมีเป็นของตัวอยู่ ดิฉันภาคภูมิใจตนว่า มีความเป็นตัวของตัวเองอยู่เสมอ งานของคนใช้ก็มิใช่งานต่ำทรามอะไร ตามความเข้าใจของคนทั้งหลาย คุณธรรมในใจต่างหากที่เป็นเครื่องชี้บอกความดีเลว มิใช่เพราะชาติชั้นวรรณะอะไร อุดมคติอันนี้ เป็นแรงใจให้ดิฉันพอใจในความเป็นอยู่ ก็ไม่เห็นเดือดร้อนอะไรนี่คะ"

"เออ! น่าฟัง น่าฟังมาก ความคิดของเจ้าคมคายดี เอาล่ะสมศรี ต่อไปนี้เจ้าไม่ต้องลงไปทำงานข้างล่าง ข้ามอบให้เจ้าเลี้ยงดูเด็กคนนี้ เลี้ยงดูให้ดีนะ นึกว่าเป็นลูกเป็นเต้าของเจ้าก็แล้วกัน"

"ค่ะ ดิฉันดีใจมาก จะเลี้ยงดูให้ดีทีเดียวค่ะ อยากได้เด็กมานานแล้ว แหม! อ้วนจ้ำม้ำน่ารักนะคะ แต่ว่าท่านจะโปรดตั้งชื่อว่าอย่างไรคะ"

"เออ! จริงสิ ข้าลืมไป เรียกแกว่า 'โฆสิต' ก็แล้วกัน ข้าได้ยินเสียงแกร้องไห้ดังกว่าเด็กอื่น ๆ และอะไรก็ไม่สำคัญเท่าที่แกจะได้เป็นผู้มีชื่อเสียงในภายหน้านะสมศรี"

"ก็ดีแล้วนี่คะ ชื่อโฆสิต แต่ท่านทราบได้อย่างไรเล่าคะว่าเด็กคนนี้จะได้เป็นผู้มีชื่อเสียงเกียรติยศในอนาคต"

"อ๋อ! ต้องรู้สิ นี่สมศรี อย่าเอ็ดไปนะ ท่านปุโรหิตได้ทำนายไว้ว่า เด็กคนที่เกิดในวันนั้น จะเป็นมหาเศรษฐีผู้มีนามอุโฆษในเมืองนี้ใน

อนาคต และเด็กที่เกิดในวันที่ท่านปุโรหิตทำนายนั้นก็คือเด็กคนนี้ คือโฆสิตคนนี้ล่ะ"

"อ๋อ! ถ้าเป็นเช่นนั้นก็ดีซิคะ ดิฉันจะได้พลอยอยู่เป็นสุขด้วยภายใต้ใบบุญของมหาเศรษฐี"

"เดี๋ยวก่อน ฟังข้าก่อนสิ สมศรี คือว่าเวลานี้ภรรยาของข้ากำลังท้องแก่ใกล้คลอดเต็มที เธอรู้ไหม?"

"รู้แล้วค่ะ แต่ว่าไม่เห็นมันเกี่ยวข้องอะไรกันเลยนี่คะ"

"เกี่ยวสิ ทำไมจะไม่เกี่ยว คือ ฉันตั้งใจไว้ว่า ถ้าลูกฉันเกิดมาเป็นผู้หญิง ก็จะเลี้ยงดูเจ้าโฆสิตนี้ต่อไป เจริญวัยใหญ่โตขึ้นจะได้แต่งงานแต่งการกับลูกสาวของฉัน แต่ถ้าว่าลูกฉันเกิดมาเป็นผู้ชาย ฉันต้องจัดการไปอย่างอื่น เอาไว้ถึงเวลานั้นค่อยพูดกันใหม่ เอาล่ะ เจ้าเอาเด็กคนนี้ไปเลี้ยงไว้ก่อนก็แล้วกัน" นางสาวสมศรีได้ยินท่านเศรษฐีพูดถึงความมุ่งมั่นดังนั้น ก็ลำดับเหตุการณ์ออกด้วยความรู้สึกสลดใจ

ความเมตตาอนุเคราะห์เด็กอนาถาคนนั้น ที่แท้ก็เป็นความเห็นแก่ตัวของเศรษฐี มิใช่ความช่วยเหลือด้วยจิตใจเป็นธรรมเลย แล้วถ้าเกิดว่าการณ์มิได้เป็นไปตามความประสงค์ของเขา เรื่องร้ายจะต้องเกิดขึ้นอย่างแน่นอน เพราะความเห็นแก่ตัวนี้มีมากในที่ใด ที่นั้นก็อยู่ลำบากเพราะความคับแคบ และยังมีอันตรายจากความอิจฉาริษยา อาฆาตพยาบาทเบียดเบียนเกิดตามมาเป็นพรวนอีกด้วย

นางสาวสมศรีนึกไปก็ยิ่งมองเห็นลางร้ายที่จะเกิดขึ้น สังหรณ์ใจว่าเมฆร้ายกำลังตั้งเค้าจะเคลื่อนเข้ามาบดบังชีวิตของเด็กน้อยโฆสิตเสียแล้ว แต่นางก็เลี้ยงดูเด็กน้อยอนาถาคนนั้นมาด้วยเมตตาสงสารดุจลูก

เวลาล่วงไปไม่ถึงเดือน เหตุการณ์ที่นางสาวสมศรีวิตกกังวลถึงก็ปรากฏเป็นความจริงขึ้น คือ ภรรยาของท่านเศรษฐีคลอดบุตรเป็นชายผิดความมุ่งหมายที่ตั้งไว้ และแล้วนางสาวสมศรีก็ตกใจแทบสิ้นสติ เมื่อได้รับคำสั่งจากเศรษฐีในวันต่อมา

"สมศรี! เอ็งรู้ไหมว่า ลูกฉันเกิดเป็นผู้ชาย"

"รู้ค่ะ ก็ดีแล้วนี่คะที่ท่านได้ลูกชาย จะได้เป็นผู้สืบสกุลต่อไป"

"ดีนะดีหรอก แต่เด็กไม่มีพ่อที่ฉันให้เธอเลี้ยงไว้ล่ะ จะจัดการอย่างไร?"

"ก็เลี้ยงดูต่อไปสิคะ จะได้เป็นเพื่อนเล่นของลูกชายท่านต่อไปในภายหน้า"

"อ๊ะ! ไม่ได้ซิ เจ้าลืมคำพยากรณ์ของปุโรหิตแล้วหรือ เขาทำนายว่าเด็กที่ไร้ญาติขาดมิตรคนนั้นจะได้เป็นมหาเศรษฐีผู้เจริญที่สุดในเมืองนี้ ถ้าลูกฉันยังอยู่ ใครจะมาดีเกินหน้าไปไม่ได้ ลูกฉันต้องเป็นมหาเศรษฐีและต้องไม่มีคู่แข่งด้วย"

"ถ้าเช่นนั้น จะให้ทำอย่างไรเล่าคะ"

๓๓

หนี้กรรม

"ฆ่า! ต้องฆ่าเจ้าโฆสิตเสีย เป็นการทำลายตอเสียก่อนที่มันจะงอกงามทะลุเรือนของฉัน เจ้าต้องฆ่ามันเสีย ได้ยินไหม? สมศรี"

"โธ่! มันไม่โหดร้ายทารุณไปหรือเจ้าคะ ดิฉันก็จะมีบาปกรรมมากต้องตกนรกหมกไหม้ ดิฉันทำไม่ได้หรอกเจ้าค่ะ"

"ไม่ได้ นี่เป็นคำสั่งของฉัน ถ้าเจ้ารักที่จะอยู่กับข้าละก้อ เจ้าต้องทำได้ ต้องทำตามที่ข้าสั่ง บาปกรรมหรือ ฮ่ะ ๆ มันเป็นเรื่องที่คนฉลาดเขาพูดหลอก ๆ ไว้เท่านั้น นรก ฮึ มันก็เป็นเครื่องมือหากินของคนจำพวกหนึ่งเท่านั้น อย่าคิดอะไรให้มากไปเลย สมศรี ฉันจะบอกอุบายให้ โน่นที่บ้านคนเลี้ยงโคชายทุ่งโน้นน่ะ เขามีวัวเลี้ยงหลายร้อยตัว เวลาเขาเปิดประตูคอกวัวแต่เช้ามืด วัวทั้งฝูงก็จะกรูกันออกจากคอก เจ้าจงเอาเด็กโฆสิตไปวางไว้ที่หน้าประตูคอกวัว เท่านั้นก็สิ้นเรื่อง วัวก็จะเหยียบมันแหลกไปเอง แต่เจ้าต้องคอยดูให้รู้ว่ามันตายแน่หรือยัง แล้วมารายงานข้าก่อนนะ เอาล่ะ พรุ่งนี้เจ้าจัดการได้"

สมศรีสาวใช้สุดที่จะเบี่ยงบ่ายเป็นอย่างอื่นไปได้ ความที่เศรษฐีเป็นนายเหนือตน และความโหดร้ายของเศรษฐี เป็นอำนาจป่าเถื่อนที่คุกคามนางให้ปฏิบัติตามคำสั่งด้วยความจำเป็น แต่อีกใจหนึ่งก็มีความเมตตาสงสารเด็กน้อยผู้ยังไร้เดียงสา นางจึงงงงันอยู่มิรู้จะทำประการใดเมื่อถึงเวลาทำการ จนถูกเศรษฐีเร่งเร้าหนักเข้า นางจึงอุ้มเด็กน้อยเดินดุ่มออกจากบ้าน ตรงไปยังคอกวัวฝูงมหึมานั้นด้วยความจำใจ มันช่าง

เป็นเวลาที่ทรมานจิตใจสมศรีอะไรอย่างนั้น โอนิจจา! นางอาศัยความมืดสลัวแห่งราตรีกาลเป็นเครื่องกำบัง ข่มใจวางเด็กน้อยไว้ที่ประตูคอกวัวด้วยความลำบากยากเย็น หลบออกมายืนแอบดูเหตุการณ์อยู่ด้วยใจเต้นไม่เป็นจังหวะ

ครู่หนึ่งต่อมา นายโคบาลก็มาเปิดประตูคอก โดยที่เขาไม่ทราบเลยว่าชีวิตน้อย ๆ ชีวิตหนึ่งกำลังจะถูกบดขยี้อยู่ในที่ใกล้ ๆ นั่นเอง

นางสาวสมศรีถึงกับตกตะลึง แทบไม่เชื่อสายตาตนเอง เมื่อเหตุการณ์เฉพาะหน้าได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างคาดไม่ถึง

โคจ่าฝูงที่เคยออกจากคอกเป็นตัวรั้งท้ายนั้น วันนี้เหมือนมีอะไรมาบันดาลให้มันออกมาก่อน แล้วเข้ายืนคล่อมเด็กน้อยนั้นไว้ ปล่อยให้วัวตัวอื่น ๆ เบียดเสียดสีข้างออกไปจนหมดสิ้น

นายโคบาลเห็นกิริยาอันแปลกประหลาดของโคจ่าฝูงเช่นนั้นก็เข้าไปดู เขาสะดุ้งสุดตัวเมื่อเห็นเด็กน้อยอยู่ใต้ท้องวัว บังเกิดความสงสารจับใจ จึงอุ้มเด็กน้อยกลับไปบ้านของตน ด้วยหมายใจว่าจะเลี้ยงดูเป็นบุตรบุญธรรม เด็กผู้น่าสงสารจึงพ้นจากเงื้อมมือมัจจุราชไปอย่างปาฏิหาริย์

๏ *อันมนุษย์ปุถุชนบนโลกกว้าง*
ถ้าใครสร้างบุญกรรมนำสนอง
แม้บุญน้อยบาปหนาก็มาครอง
ถ้าบุญมากบาปทั้งผองก็ล่วงเลย

๓๕

หนี้กรรม

⊙ *บาปและบุญหนุนนำประจำจิต*
แต่งชีวิตชั่วดีมีเฉลย
อกตัง ทุกกตัง ฟังพิเปรย
บาปไม่ทำเสียเลยนั่นแหละดี

⊙ *"สี่คนหาม" คือธาตุธำรงไว้*
ดิน, น้ำ, ลม และไฟมิไกลหนี
"สามคนแห่" คือตัณหาพากาลี
เป็นพืชที่ผูกใจให้มัวมน

⊙ *"คนขึ้นแคร่" คือใจว่องไวนัก*
เดี๋ยวจะรักเดี๋ยวจะชังช่างสับสน
"ผู้พาไป" คือ บาปบุญอุดหนุนตน
กระทั่งพ้นสงสารนิพพานเอย

(ปริศนาธรรม = สี่คนหาม, สามคนแห่, คนเดียวนั่งแคร่, สองคนพาไป)

⊙ *ไม่ถึงที่ตายไม่วายชีวาตม์*
ใครพิฆาตเข่นฆ่าไม่อาสัญ
แม้ถึงที่ตายต้องวายชีวัน
ไม่มีใครฆ่าฟันก็ตายเอง

ของเก่า

๓๖

หนี้กรรม

นางสาวสมศรีหายใจโล่งอก ที่ได้เห็นเด็กน้อยพ้นจากความตายอย่างอัศจรรย์ จึงนำความกลับมาบอกเศรษฐี ด้วยคิดว่าคงจะสิ้นสุดกันทีสำหรับการร่วมมือกันทำบาปกรรมอันสยดสยองเช่นนั้น แต่เศรษฐีหายุติกรรมอันอุบาทว์ของเขาตามที่นางคาดหมายเลย เขาสละเงิน ๔,๐๐๐ บาท ให้สมศรีไปไถ่เอาเด็กคืนมาจากคนเลี้ยงวัว

และไม่กี่วันต่อมา สมศรีก็ถูกเกณฑ์ให้เป็นมือสังหารอีก เศรษฐีบังคับให้เอาเด็กไปทิ้งที่ทางเกวียน ด้วยหมายใจว่าเกวียนบรรทุกสินค้าผ่านมาในเวลาเช้ามืด จักบดทับเด็กตายไปเอง สมศรีได้ทำตามคำสั่งและเฝ้าดูเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นต่อไป

บรรยากาศตอนเช้ามืดของวันนั้น ดูเยือกเย็นกว่าปกติ บนเส้นทางสายเปลี่ยวนั้น ปราศจากผู้คนสัญจรไปมา ทุกสิ่งทุกอย่างช่างดูเงียบเชียบและวังเวง ไม่มีแม้แต่เสียงของจิ้งหรีดเรไรที่เคยขับขาน

ครู่หนึ่งต่อมาก็ได้ยินเสียงเกวียนบดถนน และกระดิ่งแขวนคอโคดังโกร่งกร่างมาทางทิศเหนือ เสียงนั้นใกล้เข้ามา ใกล้เข้ามาทุกขณะ มันเป็นเสียงที่กระซิบดวงใจของสมศรีให้สั่นสะท้านเหลือประมาณ หล่อนอยากจะออกไปจากที่ซ่อน แล้วอุ้มเด็กออกไปเสียจากทางมรณะนั้น แต่อีกใจหนึ่งก็ถูกครอบงำด้วยอำนาจป่าเถื่อน ซึ่งเศรษฐีคาดโทษไว้ถึงตาย ถ้าไม่ทำตามคำสั่งของเขา ระหว่างชีวิตของตนและชีวิตของเด็ก สมศรีไม่รู้จะตัดสินแน่นอนลงไปทางใด แม้จะเลือกเอาข้างเอาตัว

รอด นางก็ต้องข่มใจกล้ำกลืนความรันทดไว้ในอก ทนดูกรรมอันน่าสยดสยองอันจะเกิดขึ้นต่อไป ด้วยความสมเพชเวทนายิ่งนัก

แต่เมื่อกองเกวียนผ่านมาถึงตรงนั้น ก็เหมือนมีอำนาจศักดิ์สิทธิ์มาบันดาล วัวของนายเกวียนผู้เป็นหัวหน้า ไม่ยอมลากเกวียนต่อไป มันหยุดกึกลงตรงนั้นอย่างไม่มีเหตุผล แม้คนขับจะกระหน่ำด้วยแส้สักเท่าไรๆ มันก็ยืนเฉย ไม่ยอมไปท่าเดียว เมื่อทนต่อความเจ็บแสบไม่ไหว มันก็สลัดแอกออกไปยืนอยู่ข้างทาง ยังความประหลาดใจให้เกิดแก่หัวหน้ากองเกวียนเป็นยิ่งนัก

ขณะนั้นเป็นเวลารุ่งแล้ว ดวงตะวันสาดส่องแสงรำไรขึ้นมาทางขอบฟ้า ความมืดที่ปกคลุมอยู่เริ่มจางหายไป นายกองเกวียนจึงลงมาสำรวจดูท้องถนน ก็ได้พบสิ่งมีชีวิตที่ไม่นึกว่าจะพบในยามวิกาลเช่นนี้และในสถานที่เช่นนั้น เขาบ่นพึมพำกับตัวเองว่า ใครหนอ? ช่างใจร้ายเอาเด็กมาทิ้งไว้ในหนทางเช่นนี้ โอ้! เราเกือบจะเป็นมือสังหารเด็กแล้วโดยไม่รู้ตัว เดชะบุญของเด็กและของเราอย่างล้นเหลือ ที่มีอันเป็นให้วัวไม่ยอมลากเกวียนไปข้างหน้า สาธุ! เราได้เด็กคนหนึ่ง จะเอาไปเลี้ยงไว้เอาบุญ

เศรษฐีไม่พอใจเป็นอย่างยิ่ง เมื่อได้ทราบพฤติการณ์อันไม่เป็นไปตามที่ตนต้องการ เขาได้มอบเงินให้สมศรีไปไถ่เอาเด็กคืนมาอีก แล้วสั่งให้เอาไปทิ้งที่ป่าช้าผีดิบ (ทิ้งศพที่มิได้เผา) ในวันต่อมา

ณ ที่นั้นเป็นที่ที่เขาเอาศพคนไม่มีญาติมาทิ้ง รวมทั้งซากสัตว์ต่างๆ เช่น วัวควายที่ตายในบ้าน เป็นสถานที่อากูล เกลื่อนกล่นด้วยภัยอันน่าสะพรึงกลัว พลุกพล่านไปด้วยสิงห์สาราสัตว์ที่เสาะแสวงหากินอยู่อย่างกระหาย รอบๆบริเวณมีต้นไม้ขึ้นอยู่ดูมืดครึ้ม ในยามปกติไม่ค่อยมีใครเดินผ่านเข้าไปทางนั้น

สมศรีอุ้มเด็กที่มีกรรม ไปทิ้งไว้ในป่าช้านั้นตามคำสั่งของเศรษฐีแล้วเฝ้าดูมัจจุราชที่คุกคามชีวิตของเด็กต่อไป แต่เธอก็ได้พบความแปลกประหลาดอีกครั้งหนึ่ง บรรดาสัตว์ร้ายทั้งหลายที่มีชุกชุมอยู่ในป่านั้นไม่มีสัตว์ตัวใดกล้าเข้าไปทำร้ายเด็กเลย

เวลาล่วงไปจนถึงบ่าย บังเอิญมีคนเลี้ยงแพะคนหนึ่ง ต้อนแพะเข้ามาหากินในป่านั้น แพะฝูงใหญ่หลายร้อยตัวกรูกันเข้ามา เด็กน้อยร้องไห้จ้าด้วยความกลัว แต่แล้ว... แม่แพะตัวหนึ่งเดินเข้ามาดมๆ ดูสัญชาตญาณแห่งสัตว์ผู้เป็นแม่บังเกิดขึ้น มันย่อตัวลงให้นมแก่เด็กเหมือนดังลูกของมัน คนเลี้ยงแพะเห็นดังนั้นก็แปลกใจ เป็นไปได้หรือ? แพะให้นมแก่เด็ก เป็นไปได้หรือ? เด็กตัวเท่านั้นนอนอยู่ในป่าโดยไม่ถูกสัตว์ทำร้าย และเป็นไปได้หรือ? คนใจร้ายใจมารเอาเด็กมาทิ้งไว้ทั้งๆยังเป็นๆเช่นนี้ เขาขยี้ตามองดูด้วยความไม่เชื่อตัวเอง เมื่อเข้าไปดูในที่ใกล้ก็ประจักษ์แก่สายตาอย่างแน่ชัด มันเป็นเรื่องที่เป็นไปได้จริงๆ เพราะ...

๏ สัญชาตญาณของสัตว์ทุกชนิดย่อมมีความรักลูก แม้มิใช่ลูกของตน มโนธรรมของแม่ก็บังเกิดขึ้นได้ แม้แก่สัตว์ดิรัจฉาน

๏ สัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตน คราวที่กรรมฝ่ายชั่วยังไม่ให้ผล กรรมดีที่มีอยู่ก็ยังคุ้มครองไว้ได้ ไม่มีอันตรายเกิดขึ้นมากเกินไป

๏ คนเราเป็นสัตว์มีใจสูงด้วยสติปัญญาและคุณธรรม แต่ถ้าถูกกิเลสตัณหาครอบงำแล้ว ย่อมทำกรรมลามกได้ทุกอย่าง ไม่มีอะไรที่คนกิเลสหนาปัญญาบอดจะทำไม่ได้

คนเลี้ยงแพะปลงสังเวชอยู่ครู่หนึ่ง แล้วเขาก็อุ้มเอาเด็กกลับบ้านไปด้วยความดีใจ

อันวิสัยของคนขี้ริษยา ย่อมดีอกดีใจในเมื่อผู้อื่นประสบความวิบัติ ได้รับความโทมนัสขัดใจ เมื่อผู้อื่นมีความสุข ความเจริญ

เศรษฐีโกสัมพีก็เช่นกัน ครั้นได้ทราบว่าเด็กชายโฆสิตไม่ตายตามที่ตนต้องการ ก็ขัดเคืองขวนขวายเพื่อจะตามสังหารต่อไป เด็กชายโฆสิตจึงถูกไถ่คืนมาด้วยทรัพย์อีกครั้งหนึ่ง

"คราวนี้ เจ้าจงเอามันไปทิ้งลงเหวนะ สมศรี"

เขาสั่งการกับคนใช้ในวันต่อมา

"ถ้ามันตายพ้นหูพ้นตาฉันแล้ว เจ้าจะได้รางวัลอย่างงาม ถ้าเจ้าขัดขืนไม่ทำตามคำสั่งของฉันแล้ว ก็หมายถึงว่าชีวิตของเจ้าจะต้องได้รับ

อันตราย ฉันมั่นใจว่าคราวนี้มันคงไม่รอดแน่ โน่น...สมศรี ที่ภูเขาเทือกโน้นนะ มีเหวเป็นโกรกชันอยู่แห่งหนึ่ง เขาเคยเอาโจรไปทิ้งตรงนั้น เด็กระยำคนนี้มันกระทบกับโขดหินคงแหลกไปเอง"

สมศรีจำใจต้องปฏิบัติตามคำสั่ง เธอรู้สึกว่าการที่ได้ทำอะไรฝืนใจตนเองนั้น เป็นการทรมานใจอย่างยิ่ง เธอหลับตาข่มใจเหวี่ยงเด็กลงไปในเหวด้วยความรู้สึกวาบหวิว และเศร้าสลดในมรณกรรมของเด็กสุดประมาณ

แต่... ท่านที่รัก เด็กน้อยโฆสิตหาได้ตายตามที่คาดหมายไม่ เพราะที่ก้นเหวนั้นมีต้นไผ่ขึ้นอยู่หนาแน่น เบื้องบนปกคลุมด้วยพุ่มกระพังโหม (ไม้เถาชนิดหนึ่ง) หนาทึบ เด็กตกลงไปตรงนั้น จึงเหมือนตกลงไปบนเบาะอันอ่อนนุ่ม พ้นจากอันตรายไปได้ โดยธรรมชาติช่วยไว้อย่างอัศจรรย์

ตอนสายของวันเดียวกันนั้น ช่างจักสานซึ่งเป็นชาวบ้านแถวนั้นไปตัดไม้ไผ่เพื่อนำมาจักสานกระจาด กระบุง ปุ้งกี๋ ขายเป็นอาชีพตามปกติของเขา ได้ยินเสียงเด็กร้องไห้บนต้นไผ่ในเหวนั้น ก็แปลกใจ จึงใช้บันไดพาดขึ้นไปดู ก็เห็นเด็กน้อยนอนอยู่ เขาจึงนำไปเลี้ยงดูไว้ที่บ้าน

เศรษฐีได้ทราบข่าวนี้ก็ให้สมศรีนำเงินไปขอไถ่คืนมาอีก เศรษฐีพยายามฆ่าเด็กน้อยโฆสิตอยู่ในทำนองนี้เรื่อยมา จนเด็กนั้นเจริญวัยใหญ่โตขึ้นตามลำดับจนโตเป็นวัยรุ่น

ห นี้ ก ร ร ม

ชีวิตของเด็กอยู่ในลักษณะ *"ฆ่าไม่ตาย"* เพราะผลบุญบางอย่างรักษาไว้ แต่เขาก็ตกอยู่ในท่ามกลางความลำบาก ซึ่งเขาจะต้องต่อสู้ต่อไปอีก...

ให้ทุกข์แก่ท่านทุกข์นั้นถึงตัว

ชีวิตในวัยเด็ก ควรจะเป็นวันเวลาแห่งการศึกษาเล่าเรียน เพราะความรู้เป็นทั้งเสน่ห์เป็นทั้งอำนาจ เป็นทั้งความสามารถที่จะทำคนให้ปรับปรุงตนให้เข้ากับโลกได้เป็นอย่างดี และเวลาที่จะศึกษาเล่าเรียนได้ดีก็คือเวลาที่เป็นเด็ก ซึ่งเป็นเหมือนเวลาที่น้ำกำลังขึ้น

เด็กที่อาภัพที่สุดคือเด็กที่ไม่ได้รับการศึกษา หูตาไม่สว่างไสว โฆสิตอยู่ในลักษณะดังนี้ ชีวิตของเขากลายเป็นเครื่องเล่นของโชคชะตา โลกแห่งหนังสือมืดบอดสำหรับเขา และที่สำคัญที่สุดก็คือ เขายังคงเข้าใจว่าเศรษฐีเป็นพ่อบังเกิดเกล้าของเขา นางสาวสมศรีคือคนเลี้ยงดูตนแทนมารดาซึ่งหาชีวิตไม่แล้ว เขาไม่รู้อะไรมากไปกว่านี้

ลูกชายที่แท้จริงของเศรษฐีชื่อว่า *"สิทธิพงศ์"* เจริญวัยใหญ่โตขึ้นมาพร้อม ๆ กับโฆสิต เด็กทั้งสองทราบแต่เพียงว่าตนเป็นพี่น้องกัน โฆสิตอยู่ในฐานะเป็นพี่ สิทธิพงศ์เป็นน้อง ทั้งสองรักใคร่ปรองดองกันดี แต่ฐานะของเขาทั้งสองผิดกันมาก สิทธิพงศ์มีเสื้อผ้าอาภรณ์อย่างดี

สวมใส่ มีเครื่องเล่นพร้อม จะไปไหนมาไหนก็มีคนคอยเอาอกเอาใจ และมีห้องหับหลับนอนบนเรือนหลังใหญ่

ส่วนโฆสิตแต่งตัวปอนๆ เสื้อผ้าขาดๆปะๆ ต้องทำงานในบ้านตลอดวัน และต้องอยู่กับสมศรีในห้องเล็กๆติดกับโรงครัว ความเป็นอยู่แตกต่างกันไกลเช่นนี้ ทำให้โฆสิตเก็บมาคิดน้อยเนื้อต่ำใจอยู่เสมอ เขานำเอาภาวะที่แตกต่างระหว่างสิทธิพงศ์และเขามาตรึกตรองอยู่เสมอ แต่ก็สุดวิสัยที่ปัญญาอันน้อยนิดของโฆสิตจะหยั่งรู้ได้ว่าอะไรเป็นอะไร? และทุกครั้งที่ถามเรื่องนี้กับแม่สมศรี ก็ได้รับคำตอบที่ตนไม่เข้าใจอะไรเพิ่มเติมขึ้นอีกเลยว่า

"โฆสิตเอ๋ย! เจ้าเกิดมามีกรรมนะลูก แม่พูดอะไรให้เจ้าฟังมากไม่ได้ เจ้าจงรู้จักสงบเสงี่ยมเจียมตัวนะลูก อย่าทะเยอทะยานใฝ่สูงให้เกินศักดิ์เกินตัว เราเป็นเพียงกาฝากแฝงอยู่กับต้นไม้ใหญ่ เขาไม่พอใจจะตัดทิ้งเมื่อไรก็ได้ ถ้าเรารู้จักระมัดระวังตัว และสันโดษ พอใจตามมียินดีตามได้ เราก็จะหาความสุขได้ตามประสายาก

ดูแต่แม่สิ ตั้งแต่น้อยคุ้มใหญ่ มีฐานะเป็นคนใช้ตลอดกาล แก่จนป่านนี้ยังไม่มีลูกหลานแทนตัว ต้องทำงานเหน็ดเหนื่อยสายตัวแทบขาด ทั้งหลับทั้งตื่นก็เห็นแต่เจ้านี่แหละที่พอจะเป็นที่พึ่งต่อไป เรามันตระกูลกาที่พลัดมาอยู่ในฝูงหงส์ อย่าเห็นแก่ความสนุกสนานเกินไปนะมนต์ที่เจ้าควรท่องเสมอๆ คือคำว่า 'อดทน อดทน' ความอดทนเป็น

สิ่งเดียวที่อาจจะช่วยให้เจ้ารอดพ้นจากปากเหยี่ยวปากกาไปได้ อดทน จำไว้นะ โฆสิต ลูกแม่"

คำพูดของแม่สมศรี ช่างสับสนมืดมนเกินกว่าสมองของโฆสิตจะขบคิดให้กระจ่างออกไปได้ เขาจึงได้แต่พกเอาความสงสัย กล้ำกลืนความน้อยใจไว้ในอกแต่ผู้เดียว

ในกลางดึกแห่งราตรีอันเงียบสงัด โฆสิตมักหวาดผวาตื่น เพราะฝันว่าได้ไปเรียนหนังสือ ได้ไปอยู่ในหมู่เด็กๆรุ่นราวคราวเดียวกัน ได้เล่นสนุกสนานกับเพื่อนๆมากมาย พอตื่นขึ้นจึงรู้ว่าเป็นความฝัน ที่แท้เขาไม่มีเพื่อน ไม่มีการเล่นสนุก และไม่ได้ไปเรียนหนังสือ

"สิทธิพงศ์" ผู้อยู่ในฐานะเป็นน้องของเขาต่างหากที่ไปเรียนหนังสือ มีเพื่อนเล่นมากมาย มีเครื่องแต่งกายหรูหรา ส่วนเขา...ต้องทำงานเหน็ดเหนื่อย ต้องกินอยู่อย่างปอนๆ และต้องนอนในเรือนเบี้ย โฆสิตยิ่งนึกก็ยิ่งเห็นความอาภัพอัปภาคย์ของตัวเอง จนทำให้น้ำตาที่มันท่วมท้นอยู่ในอกไหลเอ่อออกมานองหน้าโดยไม่รู้ตัว อนิจจา! ชีวิต

รุ่งอรุณของวันใหม่ โฆสิตต้องช่วยแม่สมศรีทำงานต่อไป เป็นเช่นนี้อยู่วันแล้ววันเล่า จนทำให้โฆสิตซูบผอม แม้ว่าร่างกายจะมีทรวดทรงสง่างาม แต่ใบหน้าที่ซีดเซียว อมไว้ซึ่งความเศร้า ไม่แจ่มใสเหมือนเด็กทั้งหลาย แม้สิทธิพงศ์ผู้เป็นน้องชายก็ประหลาดใจเต็มทนที่ได้เห็นโฆสิตผู้มีศักดิ์เป็นพี่ มีฐานะความเป็นอยู่แตกต่างจากตนมาก

ทุกๆเวลาว่าง สิทธิพงศ์มักจะแอบมาชวนเล่นชวนคุยกับโฆสิตอยู่เสมอ และหลายครั้งที่โฆสิตขอร้องให้สิทธิพงศ์ไปขอร้องท่านเศรษฐีให้ตนได้ศึกษาเล่าเรียนหนังสือบ้าง แต่ก็ถูกปฏิเสธเป็นคำขาดว่า *"จะให้เจ้าโฆสิตร่ำเรียนไม่ได้เป็นอันขาด ขืนให้เรียนมา มันจะมาล้างพ่อ"* ดังนี้ และสิทธิพงศ์ก็ถูกกีดกันมิให้มาคลุกคลีเล่นหัวกับโฆสิตบ่อยนัก โฆสิตผู้มีกรรมก็ก้มหน้าหลบตาอยู่ในสภาวะเดิม เมื่อไม่มีอะไรดีขึ้นไปกว่าเดิม เขาก็ได้แต่ท่องมนต์ *"อดทน ๆ"* ซึ่งเป็นคำสอนของแม่สมศรีสอนให้นั้นต่อไป

เศรษฐีโกสัมพีพยายามทำลายชีวิตโฆสิตมาตั้งแต่แบเบาะจนกระทั่งเขาเติบใหญ่ ก็มีอันเป็นไปให้แคล้วคลาดจากภัยมาได้ทุกครั้ง แม้จะพยายามกดขี่ให้ทำงานหนักๆ แต่ก็ดูเหมือนเขาเป็นมนุษย์เหล็กที่ไม่รู้จักความลำบากสมกับความเกลียดชังของเศรษฐี แม้จะกีดกันมิให้ได้เล่าเรียนเขียนอ่าน แต่โฆสิตก็มีแววฉลาด มีความคิดอ่านดี รู้จักหาทางเอาตัวรอดในเหตุการณ์เฉพาะหน้าได้เสมอ

สิทธิพงศ์เสียอีกที่เศรษฐีส่งไปศึกษาเล่าเรียนเท่าไรๆ ก็ไม่มีทีท่าว่าจะฉลาดปราดเปรียวเหมือนโฆสิตเลย เลือดริษยาอาฆาตจึงนองท่วมปัญญาส่วนสูงของเศรษฐี มิให้มองเห็นความผิดชอบชั่วดี เห็นโฆสิตครั้งใดก็เหมือนถูกหนามแทงตา เหมือนเศษแก้วเข้าตา

หนี้กรรม

วันหนึ่ง เศรษฐีตรองหากลอุบายอันชั่วร้ายได้ จึงเดินทางไปบ้านนายช่างหม้อด้วยตนเอง เมื่อถามถึงสารทุกข์สุกดิบกันแล้ว เศรษฐีก็คุยเข้าไปถึงความมุ่งหมายของตน เริ่มต้นด้วยการถามนายช่างหม้อว่า *"จะเผาเตาหม้อเมื่อไร?"*

"วันมะรืนนี้ ท่านมีธุระอะไรเกี่ยวกับการเผาหม้อของเราหรือขอรับ" ช่างหม้อถาม

เศรษฐีจึงควักเอาเงินจำนวนหนึ่งออกมามอบให้นายช่างหม้อพลางบอกว่า *"ถ้าเช่นนั้นท่านเอารางวัลนี้ไป ฉันมอบให้ท่านก่อน สำหรับมัดจำงานที่ฉันจะขอให้ท่านทำต่อไป"*

นายช่างหม้อเห็นเงินก็ตาลุกวาว

"งานอะไรครับ" เขาถาม

เศรษฐีจึงแจ้งว่า *"ฉันมีลูกอัปรีย์อยู่คนหนึ่ง มันเกิดมาเสียชาติเป็นลูกล้างลูกผลาญ ฉันไม่ต้องการจะเลี้ยงดูมันต่อไป มะรืนนี้ ฉันจะส่งตัวมันมาให้ท่านห้ำหั่นเป็นท่อนๆ แล้วเอาโยนเข้าไปในเตาเผาหม้อเผามันให้เป็นเถ้าถ่านไป เท่านั้นก็เสร็จธุระ แล้วท่านจะได้รางวัลจากฉันอีกในภายหลัง เมื่องานนี้เสร็จสิ้นลงไปแล้ว"*

นายช่างหม้อ เห็นว่าเป็นทางที่จะให้ตนได้เงินจำนวนมากโดยทางลัดเช่นนี้ ก็มิได้นึกว่าจะเป็นบาปเป็นกรรมอะไร เพราะถูกความโลภเข้าครอบงำ รีบรับปากรับคำทันที

ตกลงกันเป็นที่เรียบร้อยแล้ว เศรษฐีก็อำลากลับบ้าน แล้วเรียกโฆสิตเข้ามาสั่งการในวันต่อมา

"นี่ โฆสิต! พ่อสั่งงานอย่างหนึ่งไว้กับนายช่างหม้อ เจ้าจงไปเตือนเขาด้วย บอกเขาแต่เพียงว่าให้รีบจัดการทำงานที่พ่อสั่งเมื่อวานนี้ให้เสร็จไปโดยเร็ว เท่านั้นก็หมดเรื่อง เจ้าอย่าเถลไถลไปที่อื่นเสียนะ"

"ครับ! ผมจะปฏิบัติตามคำสั่งของพ่ออย่างดีที่สุด"

โฆสิตรับคำแล้วก็รีบเดินทางออกจากบ้านไป แต่พอเดินพ้นจากลานบ้านไปเพียงหน่อยเดียวเท่านั้น เขาก็ได้ยินเสียงเรียกตามมาข้างหลัง

"พี่ พี่จะไปไหน? หยุดประเดี๋ยวก่อน"

สิทธิพงศ์ ลูกชายของเศรษฐีเล่นอยู่กับเพื่อนบ้าน ตะโกนเรียกและวิ่งเข้ายึดชายเสื้อไว้

"คุณพ่อใช้ให้พี่ไปบ้านนายช่างหม้อ" โฆสิตตอบ

"ไม่ต้องไปหรอกพี่ น้องจะไปเอง น้องเล่นสะกากับเพื่อนๆ แพ้คะแนนไปมาก พี่เล่นแก้เอาคืนให้น้องทีเถอะ"

สิทธิพงศ์อ้อนวอนให้โฆสิตเล่นสะกาแทนตน เพราะปรากฏว่าโฆสิตเล่นสะกาเก่ง

"ไม่ได้หรอกน้อง เดี๋ยวคุณพ่อจะดุเอา"

โฆสิตปฏิเสธ และทำทีว่าจะเดินทางต่อไป

"ไม่เป็นไรหรอกพี่ ถ้าคุณพ่อดุก็เป็นธุระของน้อง พี่ไม่ต้องกลัวหรอก น้องไปแทนก็ไม่เห็นจะเป็นอะไรนี่นะ"

สิทธิพงศ์พูดละล่ำละลักจะไปให้ได้ โฆสิตก็ยอมตาม จึงสั่งความตามบิดาพูดว่า ให้ช่างหม้อทำธุระที่พ่อสั่งไว้ให้เสร็จสิ้นโดยเร็วที่สุด

สิทธิพงศ์จำคำแล้วก็เดินทางไปบ้านนายช่างหม้อ โดยไม่ทราบว่าเขากำลังเดินทางไปหามัจจุราช

นายช่างหม้อไม่เคยรู้จักเด็กทั้งสองมาก่อนเลย เมื่อสิทธิพงศ์ไปถึง เขาก็จัดการตามคำสั่งของเศรษฐีทันที คือ ฆ่าสับเป็นท่อนๆ (ฆ่าหั่นศพ) แล้วโยนเข้าเตาเผาหม้อทันที สิทธิพงศ์จึงถูกฆ่าตายโดยไม่รู้ต้นสายปลายเหตุ น่าสังเวชใจยิ่งนัก

โฆสิตเล่นเพลินอยู่กับเพื่อนเด็กๆตลอดวัน พอตกเย็นจึงกลับเข้าบ้าน

เศรษฐีเห็นก็แปลกใจเป็นอันมาก จึงตะโกนถามอย่างร้อนรน

"โฆสิต เอ๊ะ! เจ้าไม่ได้ไปบ้านนายช่างหม้อตามที่พ่อสั่งดอกหรือ?"

"ครับ ลูกไม่ได้ไป" โฆสิตตอบ

"อ้าว ! ทำไมล่ะ ทำไมเจ้าไม่ไปตามคำสั่งของพ่อเล่า"

เศรษฐีถามด้วยความสงสัย

"น้องสิทธิพงศ์ไปแทนครับ คุณพ่อ"

โฆสิตชี้แจงพร้อมกับเล่าเรื่องให้ฟัง

"ฮะ ! สิทธิพงศ์ไปแทนเจ้าหรือ ตายแล้ว เด็กระยำ"

เศรษฐีตกใจจนเหงื่อไหลโทรมกาย รีบผลุนผลันออกจากบ้าน วิ่งตรงไปยังบ้านนายช่างหม้อด้วยความเดือดดาลใจเป็นที่สุด ยังไม่ทันถึงบ้านนายช่างหม้อ เขาก็ตะโกนบอกแต่ไกล

"ท่านอย่าเพิ่งฆ่า อย่าเพิ่งฆ่าลูกฉัน" แล้วโบกมือห้าม

นายช่างหม้อเห็นดังนั้น ก็เข้าใจว่าเศรษฐีมาเร่งให้ทำงานตามที่ตกลงกันไว้ จึงตอบไปทันทีว่า *"ท่านไม่ต้องเอะอะโวยวายหรอก! งานที่ตกลงกันไว้เรียบร้อยหมดแล้ว"*

เศรษฐีตกใจแทบสิ้นสติ ไม่รู้จะทำประการใด เขาพูดไม่ออก ครั้นจะอยู่ต่อปากต่อคำกับนายช่างหม้อ ก็เกรงความลับอันชั่วร้ายของตนจะอื้อฉาวไป จึงรีบกลับบ้านเสียด้วยความระทมตรมใจยิ่งนัก

"โธ่ ลูกเอ๋ย! ไม่ควรวิ่งมาหาที่ตายเลย เจ้าแท้ๆทำให้ความตั้งใจของพ่อต้องล้มละลายไปหมดสิ้น"

เศรษฐีพึมพำในลำคอ หอกที่เขาพุ่งตรงไปหวังจะพิฆาตโฆสิต แต่ไพล่ไปถูกลูกชายของตนเอง *"ให้ทุกข์แก่ท่าน ทุกข์นั้นย่อมกลับมาสนองตน"* อย่างไม่คาดฝัน เหมือนมีอะไรมาบันดาลให้เป็นไป

โฆสิตเห็นสิทธิพงศ์หายหน้าไปแต่วันนั้น ก็รู้สึกแคลงใจเป็นอย่างยิ่ง พบท่านเศรษฐีคราวใดทำให้เขารู้สึกหวาดกลัว เพราะดวงตาที่มองมายังเขานั้น บอกความให้รู้ว่ามิใช่ดวงตาของพ่อเลย เพราะ

เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น สิทธิพงศ์น้องชายของเขาหายไปไหน ดูช่างเป็นปัญหาสลับซับซ้อนเสียเหลือเกิน บรรยากาศภายในบ้านดูคลุมเครือและมืดมนสำหรับโฆสิตเสียจริงๆ

๏ *ใครทำร้าย คนมีน้ำใจ ไม่ประทุษฐ์*
บริสุทธิ์ หมดจด ใจสดศรี
บาปจะกลับ สนองมัน ในทันที
เหมือนธุลี ที่เราซัด ไปทวนลม

ข้อคิด - คำคม

ท่านคงเคยได้ยินมาแล้วกระมัง?

สุภาษิตที่ว่า *"ความริษยาทำให้โลกฉิบหาย"* ดังนี้

ถูกแล้วล่ะ คนผู้มักริษยาพยาบาท ชื่อว่าเป็นมารร้ายในหมู่ชน มีแต่จะสร้างความทุกข์ความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น และเป็นบุคคลที่สังคมไม่ปรารถนาไม่ว่าในกาลไหนๆ

คนขี้ริษยา ทำลายความดี ทำลายความสุขที่มีอยู่ในตนให้วอดวายไปด้วย และเป็นการยากมาก ที่จะปลุกเตือนให้เขามองเห็นความผิดของตนเองได้ ความดีที่คนอื่นเขานับถือกันนั้น กลายเป็นเครื่องบาดตาบาดใจของคนริษยา เหมือนแสงสว่างที่ทำให้คนและสัตว์เห็นสิ่งต่างๆที่อยู่ในทัศนวิสัยได้ แต่กลายเป็นเครื่องทำให้นกฮูกตามืดมองไม่เห็นอะไร ฉะนั้น

◉ เมตตายังโลกให้ เห็นเจริญ
อุปัตถัมภ์โลกเกิน คาดแล้
ส่วนความริษยาเหิน ห่างเมต-ตาเฮย
ทำโลกให้เสื่อมแท้ เที่ยงข้างฉิบหาย

พุทธภาษิตคำโคลง

"อรติ โลกนาสิกา"

"ความริษยาเป็นเหตุให้โลกฉิบหาย"

สมเด็จฯ กรมพระยาวชิรญาณวโรรส

◉ ริษยาตาร้อนแน่นอนนัก
โลกก็จักไร้ค่าพาฉิบหาย
ไม่มีปลูกผูกมิตรคิดทำลาย
มุ่งแต่ร้ายตัดรอนมิผ่อนเบา
◉ เห็นใครดีกว่าตัวขนหัวลุก
ไม่มีสุขเลยหนาอิจฉาเขา
เพราะน้ำใจใฝ่ชั่วจึงมัวเมา
โลกก็เศร้าโสมมระทมใจ

พระพิพัฒน์ปริยัตยานุกูล

๕๑

หนี้กรรม

เศรษฐีเดินคอตกกลับบ้านด้วยอาการของคนสิ้นหวัง นั่งซึมเซาอยู่กับที่เป็นเวลานาน แต่แล้วก็ฮึดฮัดขึ้นด้วยอารมณ์โทสะ มีอาการงุ่นง่านด้วยเพลิงพยาบาท เลือดริษยาอาบนัยน์ตาเขาให้มืดมนยิ่งขึ้นอีก ยิ่งคิดก็ยิ่งเห็นไปว่าโฆสิตเป็นศัตรูที่ตนจำต้องกำจัดเสียโดยเร็วที่สุด

"โฆสิต เจ้าลูกกาลีคนนี้เอง เป็นเหตุให้เราต้องเสียเงินทอง ต้องเสียลูกสุดที่รัก และต้องเสียใจไม่มีอะไรจะเปรียบปาน ตายเสียเถอะอ้ายโฆสิต อย่าอยู่ร่วมโลกกับกูเลย"

เขาสาปแช่งอยู่ในใจ แล้วรำพึงต่อไปอีกว่า

"มันจะวิเศษไปถึงไหนนะ คราวนี้ต้องหาอุบายให้แนบเนียน อ้อ! นึกได้แล้ว นายสมศักดิ์เสมียนคนเก็บค่าเช่าที่นาของเราอยู่ในชนบท เขาเป็นคนตรงและห้าวหาญนัก ใครผิดแล้วเขาไม่ไว้หน้าอินทร์หน้าพรหมทีเดียว เมื่อคราวประหารชีวิตโจรเมื่อปีที่แล้วมานี้ เรายังจำได้ติดตา เจ้าสมศักดิ์รับอาสาเป็นเพชฌฆาตด้วยร่างกายอันกำยำล่ำสันและใบหน้าอันเหี้ยมเกรียมของเขา แม้มหาโจรก็ยังคร้ามเกรง เราจักส่งเจ้าโฆสิตลูกอุบาทว์ผู้นี้ให้เจ้าสมศักดิ์มันจัดการให้ คราวนี้มันต้องตาย ต้องตายแน่ อ้ายโฆสิตตายแน่"

เขาหัวเราะขึ้นได้เมื่อนึกถึงอุบายอันนี้ จึงเขียนจดหมายแจ้งความประสงค์ของตน เพื่อให้นายสมศักดิ์ประหารชีวิตเจ้าโฆสิตเสียโดยเร็ว แล้วก็เรียกนายโฆสิตให้ไปพบทันที

เหมือนสวรรค์บันดาล

"คุณพ่อมีธุระอะไรจะใช้กระผมหรือครับ"

"เออ มีสิ เอ็งมัน...ฮึ ข้ามีเรื่องที่จะต้องใช้ และต้องใช้เป็นครั้งสุดท้ายว่ะ"

"เอ๊ะ! คุณพ่อทำไมพูดอย่างนั้นล่ะครับ คุณพ่อครับ แล้วน้องสิทธิพงศ์หายไปไหนนะครับ?"

"ฮะ เอ็งไม่ต้องมาซักไซ้ไล่เลียงข้า ข้าไม่มีเวลาพูดกับเอ็งรู้ไหม? ไปไหนก็ช่างเขาปะไร นี่เอาจดหมายนี้ไปให้เสมียนของฉันที่ชายแดนโกสัมพีโน่น เขาชื่อ นายสมศักดิ์ เขาเป็นคนเก็บค่าเช่าที่นาของข้าไปให้ทันในวันนี้นะ"

"โอ้โฮ! มันไกลนักนี่คุณพ่อ ให้ใครไปเป็นเพื่อนลูกบ้างซิครับ"

"อ๊ะ ไม่ได้ๆ เอ็งต้องไปคนเดียว มันเป็นงานสำคัญที่จะต้องปิดบังเป็นความลับรู้ไหม?"

"ครับ ถ้าจำเป็นอย่างนั้นลูกก็จะไปเอง แต่ว่าเสบียงอาหารเดินทางล่ะครับ"

"ไม่ต้องเป็นห่วงหรอก ข้าวมื้อเดียวระหว่างทางสายนี้ มีหมู่บ้านอยู่อีกแห่งหนึ่ง นายธงชัยเขาเป็นเพื่อนข้า เอ็งแวะกินอาหารกลางวันที่นั้นแล้วกัน บ่ายๆจึงค่อยเดินทางต่อไป นี่เอาหนังสือไปให้เขา"

หนี้กรรม

อาการกิริยาและคำพูดของเศรษฐี ทำให้นายโฆสิตคลางแคลงใจเป็นอย่างยิ่ง ไม่ทราบว่าธุระสำคัญของพ่อนั้นคืออะไร? และเหตุใดจึงแสดงความเกรี้ยวกราดชิงชังตนอย่างออกหน้าออกตาเช่นนั้น เขาคลี่หนังสือออกดูก็ไม่ได้ความรู้อะไรเพิ่มขึ้นมาเลย ลายเส้นขยุกขยิกบนกระดาษแผ่นนั้น ไม่มีความหมายสำหรับเขา ถ้าเขาอ่านได้เขาจะตกใจเป็นอย่างมากที่จดหมายนั้นคือมรณบัตรของตัวเขาเอง และขณะนั้นเขากำลังเดินทางไปสู่เงื้อมมือมัจจุราชนั้นอยู่ แต่เขามืดบอดในโลกแห่งหนังสือ เขาจึงไม่มีความสะดุ้งสะเทือนใจอะไรเลย พับหนังสือนั้นใส่กระเป๋าเสื้อแล้วเดินทางต่อไป

ท้องฟ้าตอนเที่ยงวันนั้น อากาศร้อนแรงมาก มองไปข้างหน้าไอแดดร้อนระอุกระทบนัยน์ตาจนรู้สึกระคายเคือง โฆสิตเดินฝ่าเปลวแดดจนเหงื่อไหลโทรมกาย สองชั่วโมงให้หลัง เขาก็เดินมาถึงบ้านนายธงชัยคหบดีผู้มั่งคั่งคนหนึ่ง ตั้งบ้านเรือนอยู่ในหมู่บ้านระหว่างไปชนบท โฆสิตรีบเข้าไปพักผ่อนและเพื่ออาหารมื้อกลางวันของเขาด้วย

บริเวณบ้านกว้างขวางร่มรื่นด้วยต้นไม้ใหญ่ๆ พื้นที่ราบเรียบดูสะอาดตา มีเรือนหลังมหึมาสร้างด้วยไม้สักทั้งหลังตั้งตระหง่านอยู่แม้จะดูเก่า แต่ก็มั่นคงน่าอยู่ตามแบบบ้านในชนบท

โฆสิตรีบขึ้นไปบนเรือน พบกับภรรยาเจ้าของบ้านนั่งอยู่ที่ระเบียงเรือน เป็นสตรีวัยกลางคน รูปร่างขาวท้วม ใบหน้าอิ่มเอิบ แสดงถึงความ

เป็นผู้มีใจเมตตา เมื่อได้ทราบความว่าโฆสิตเป็นบุตรของเศรษฐีโกสัมพี ก็ดีอกดีใจ และบังเกิดความชอบพอในกิริยาท่าทางของนายโฆสิต จึงสั่งให้สาวใช้จัดการต้อนรับเป็นการใหญ่ ให้เลี้ยงดูปูเสื่อจนเขาอิ่มหนำสำราญเป็นอันดี

นายธงชัยมีธิดาอยู่คนหนึ่ง นามว่า *"สายใจ"* อายุเพิ่งย่างเข้า ๑๖ ปี เธอสวยเรียบๆแบบชาวชนบท แต่ฉลาดปราดเปรียว ท่าทางสดชื่นรื่นเริงอยู่เป็นนิตย์ สายใจใช้ให้สุดาสาวใช้ไปธุระอย่างหนึ่ง เธอไปนานผิดปกติ เมื่อกลับมาจึงถูกต่อว่า

"แม่ดา ไถลไปที่ไหนตั้งนานนะ กว่าจะกลับ โอ้โฮ จวนบ่ายแล้วนะนี่"

"เปล่าหรอกค่ะ ดามิได้ไปไถลที่ไหนหรอกคุณหนู คุณแม่ใช้ให้ทำงานข้างบน กว่าจะเสร็จก็ตั้งนานนี่คะ"

"เออแน่ะ ช่างโกหกได้นะแม่ดานี่ ก็ที่เรือนโน้นเขาก็มีคนใช้ตั้งหลายคนแล้วมิใช่หรือ ทำไมจึงต้องเอาแม่ดาไปใช้อีกด้วยล่ะ"

"ถูกแล้วค่ะ แต่ว่าวันนี้มีแขกพิเศษมาจากในเมืองน่ะค่ะ ทราบว่าเป็นคนสำคัญมากอยู่ เป็นลูกชายท่านเศรษฐีเพื่อนของคุณพ่อเราไงล่ะ ดูเหมือนเขาชื่อโฆสิต แหม! ท่าทางน่ารักเสียด้วยสิคะ"

"ฮะ! เธอว่าอะไรนะ สุดา โฆสิตหรือเป็นไง ท่าทางเป็นอย่างไร เขามาธุระอะไร เขากลับไปแล้วหรือ?"

"โอ้โฮ แม่คุณ ถามเป็นชุดๆ อย่างนี้ ใครจะตอบทัน, ยังค่ะ เขายังไม่กลับหรอก ท่าทางสะโอดสะอง หน้าตายังงี้คมคาย พูดจาเสียงกังวานแจ่มใส ใบหน้าหล่อเหลาเอาการ จาระไนไม่ไหวหรอก เป็นไงแม่คุณ สนใจนักเชียวหรือ?"

"อึม! สุดาก้อ ถามหน่อยเดียวเท่านั้น เราอยากรู้นี่นา เขามาทำไมนะนายโฆสิตน่ะ"

"เอาอีกล่ะ ใครจะไปรู้ได้นะ ดาก็ได้แต่ยกสำรับกับข้าวเท่านั้นนี่ไม่ได้ซักถามอะไรเขาหรอก คุณสายอยากจะทราบก็ไปคุยกับเขาเองซิคะ"

"ไม่เอาน่า สุดา พูดเป็นเล่นไปได้น่ะ เขามีอะไรติดมือมาบ้างหรือเปล่านะ"

"มี มีค่ะ" เขามีจดหมายมาด้วยฉบับหนึ่งอยู่ในกระเป๋าเสื้อนอกนั้นไม่เห็นมีอะไรนี่คะ"

เพียงได้ยินคำว่า *"โฆสิต"* เท่านั้น ก็ทำให้สายใจสนใจขึ้นมาทันที โฆสิตๆ คำนี้มันก้องอยู่ในหูเหมือนได้เคยสดับมานานแรมปี มันซึมซาบใจให้เกิดความสะเทือนสะท้านใจชอบกลอยู่ จากคำบอกเล่าของสาวใช้ ทำให้สายใจอยากพบโฆสิตเป็นกำลัง แต่เพราะความละอายเป็นฉากกั้นอยู่ สายใจยังไม่กล้าตัดสินใจอย่างใดลงไป หล่อนอยากรู้นักว่าจดหมายในมือของเขานั้นเป็นเรื่องอะไร สายใจเมียงมองไปยังเรือนหลังใหญ่ที่โฆสิตพักอยู่ เห็นผู้คนพลุกพล่านนัก จึงไม่กล้าเข้าไปเผชิญหน้ากับ

ใคร ๆให้เขาเห็นรอยพิรุธของตัว จนตะวันบ่ายคล้อยไปแล้ว คนใช้เสร็จธุระในการต้อนรับแล้วก็ออกไปทำงานนอกบ้านกันหมด

โฆสิตรับประทานอาหารกลางวันแล้ว ก็นอนหลับไปด้วยความเหนื่อยอ่อน

สายใจเห็นโอกาสปลอดคนเช่นนั้น ก็ตัดสินใจลงจากเรือนไป "ดีร้ายอย่างไรต้องไปเยี่ยมดูแขกของคุณแม่ให้ได้ เขาเป็นคนเช่นไรถือจดหมายไปไหน อึม์ เอ! เราทำไมถึงได้ประหวั่นพรั่นพรึงใจเช่นนี้นะ ดูซิ เหงื่อเจ้ากรรมก็ไหลโซกไปหมด เออ! หล่อนคิดวุ่นวายไปต่าง ๆ พร้อม ๆกับย่องเข้าไปในห้องพักของนายโฆสิตด้วยใจเต้นระรัว และรู้สึกหนาว ๆร้อน ๆชอบกล

เรื่องของความรักเป็นเรื่องที่ยุ่งยาก หมายถึงว่าเป็นเรื่องที่ยากแก่การเข้าใจต่างหาก มิได้เกี่ยวกับว่าใครเขารักกันเป็นเรื่องยุ่งยากเลย ที่เขารักกันเรียบร้อยก็มีถมไป แต่ที่รักกันแล้วยุ่งยากก็มีอยู่มากเหลือหลายนะ!

เขียนคำว่า ความรัก ความใคร่ เมตตา สงสาร เรียงกันเป็นแถว ดูแล้วคิดอยู่จนปวดหัว ในการที่จะแยกคำอธิบายในเรื่องของความหมายต่าง ๆเหล่านี้ออกจากกัน เพราะดูมันพัวพันเกี่ยวข้องกันอย่างไรชอบกลอยู่

ในทางธรรมแยกคำเหล่านี้ไว้ดังนี้

ความรักทั่วๆไป	ใช้ศัพท์ว่า	ปิยะ
ความรักของสามีภรรยา	ใช้ศัพท์ว่า	เปมะ
ความรักที่ต้องการช่วยเหลือ	ใช้ศัพท์ว่า	เมตตา
ความสงสารเมื่อเห็นผู้อื่นมีทุกข์	ใช้ศัพท์ว่า	กรุณา
ความรักของหนุ่มสาว	ใช้ศัพท์ว่า	สิเนหา
ความรักบวกกับความใคร่	ใช้ศัพท์ว่า	กามราคะ

เป็นต้น

ถ้าจะพรรณนาความรักแต่ละแบบดังกล่าวมานี้ ก็จะกลายเป็นตำรารักไป จึงของดเสีย

ความรัก

๏ *คือน้ำผึ้ง คือน้ำตา คือยาพิษ*
คือหยาดน้ำ อำมฤต อันชื่นชุ่ม
คือเกสร ดอกไม้ คือไฟรุม
คือความกลุ้ม คือความฝัน นั่นแหละรัก

ย้อนกล่าวถึงความรักของหนุ่มสาวดูอีกที ได้ยินเขาพูดกันว่ารักของเขามิใช่ความเพ้อฝันด้วยอำนาจกามารมณ์ ความรักหมายถึง

ความเสียสละ ความรักคือความเห็นอกเห็นใจกัน โดยไม่เกี่ยวกับรูปสมบัติหรือทรัพย์สมบัติ

บางท่านบอกว่า *"ความรักของหนุ่มสาว คือ หัวใจสองหัวใจมารวมเป็นหัวใจเดียวกัน"* ดังนี้เป็นต้น จนจับใจความไม่ได้ว่าความรักที่แท้คืออะไร? เป็นอย่างไร?

ลองจัดประเภทอย่างหยาบๆดู เห็นว่ามีอยู่ ๒ ประเภท คือ

๑. ความรักแท้ ต้องไม่เป็นความเห็นแก่ตัว และมิใช่ผลผลักดันเข้าไปหาหรือเรียกร้องสิ่งที่ตนรักเข้ามา มันเป็นเพียงความรู้สึกที่ฝังแน่นในส่วนลึกของหัวใจ

๒. ความรักแบบผสม คือ ความรักที่คลุกเคล้าด้วยกิเลสความเศร้าหมองต่างๆ เป็นความหื่นกระหายด้วยอำนาจธรรมชาติฝ่ายต่ำ เป็นความอยากเพื่อให้ได้มาหรือพาตนเข้าไปหาสิ่งที่ตนรักนั้น

มีผู้กล่าวว่า *"ความรักทำให้โลกรื่นรมย์น่าอยู่ หนังลิเกจะหมดสนุก ละเม็งละครจะไม่น่าดู ถ้าปราศจากความรัก"*

บางคติว่า *"ความรักคือความทุกข์ มีรักที่ไหน ทุกข์ก็มีที่นั่น"*

บางคนแย้งว่า *"ไม่จริง! ความรักมิใช่ความทุกข์ แท้ที่จริงความรักคืออารมณ์ที่เกิดขึ้นกับใจอย่างหนึ่ง เช่นเดียวกับอารมณ์อื่นๆ เช่น อารมณ์โกรธ อารมณ์กลัว เป็นต้น"*

หนี้กรรม

เรื่องของความรักจึงเป็นเหมือนชุมทางที่มีรสหลายประเภท ไหลมาชุมนุมกันอยู่ เปรี้ยว, หวาน, มัน, เค็ม, เผ็ดร้อน, เยือกเย็น, ทุกข์สุข, โศกเศร้า, สดชื่น สารพัดรส มันมารวมกันอยู่กับสิ่งที่เรียกว่า *"ความรัก"* นี้ทั้งสิ้น

◉ *โอ้! อะไรอาบจิตกนิษฐา*
สั่นสะเทือนเหมือนฟ้าคะนองลั่น
ให้เย็นวาบอาบทรวงเป็นห่วงพัน
เกิดกระสันลุล่วงถึงดวงแด

◉ *หรือจะเป็นบุพเพสันนิวาส*
เคยร่วมอาสน์พุ่มพวงดุจดวงแข
คู่กับดาวดาดนภาเมื่อตาแล
ให้เชือนแชชงักงันหวั่นฤทัย

◉ *เคยฝันว่านาคาเกี่ยวกระหวัด*
ให้อึดอัดเอมจิตพิสมัย
เสียวสะท้านซ่านกายของ "สายใจ"
หรือจักได้สุขสมภิรมย์เอย

พระพุทธเจ้าตรัสมูลเหตุที่ให้เกิดความรักไว้ว่า

"ปุพฺเพ ว สนฺนิวาเสน ปจฺจุปนฺนหิเตน วา
เอวนฺตํ ชายเต เปมํ อุปฺปลํว ยโถทเก"

ความรักนั้น เมื่อจะเกิดย่อมเกิดเพราะเหตุ ๒ ประการ คือ เคยได้อยู่ร่วมกันมาแต่อดีตชาติ (บุพเพสันนิวาส) ๑ การเกื้อกูลช่วยเหลือกันในปัจจุบัน ๑ เหมือนดอกบัวอาศัยโคลนตมและน้ำเกิดขึ้น ฉะนั้น

จิตวิญญาณของคนเราเปรียบเหมือนสมุดเล่มใหญ่ ที่บันทึกเหตุการณ์แต่อดีตเข้าไว้ และพร้อมที่จะกระตุ้นเตือนจิตวิญญาณปัจจุบันให้หวนรำลึกถึงอดีตนั้นๆอยู่เสมอ

คนเราแม้ไม่รู้จักกันมาแต่ก่อนเลยก็อาจจะรักและชังกันได้ในทันทีที่ได้พบเห็นกัน เพราะความรักความชังที่เคยมีต่อกันมาแต่อดีตชาติวิญญาณธาตุบันดาลให้จิตใจใต้สำนึกได้เรียกร้องหา และจุดเพลิงแห่งความรักความชังอันเป็นเหมือนถ่านไฟเก่าให้ลุกโพลงขึ้นได้ ในช่วงเวลาเพียงแต่ได้ยินชื่อ หรือสบตากันเพียงครั้งเดียวเท่านั้น นี่เป็นความลี้ลับซึ่งน่าจะเรียกว่าเป็นกฎสากลประการหนึ่ง

สายใจธิดาสาวของนายธงชัยผู้นี้ในอดีต หล่อนเคยเป็นคู่ชีวิตร่วมทุกข์ร่วมสุขกับนายโฆสิต ในชาติที่เขาเป็นนายโชติที่เล่ามาแล้วในตอนต้น เพราะอานิสงส์ที่นางเป็นคนใจบุญสุนทาน ขวนขวายในการกุศลร่วมกับนายโคบาลครั้งนั้น ส่งผลให้นางได้ถือกำเนิดในตระกูลอันมั่งคั่ง หล่อนได้รับการศึกษามาเป็นอย่างดี กิริยามารยาทเรียบร้อยสมกับเป็นกุลสตรีทุกอย่าง

แต่พอได้สดับคำว่า *"โฆสิต"* ก็เหมือนมีอำนาจบางอย่างบังคับให้เกิดความกระตือรือร้นอยากพบตัวเจ้าของชื่อนี้เป็นกำลัง ความละอายตามวิสัยกุลสตรีนั้นเลือนลางไปชั่วขณะ กลายเป็นความกล้าอย่างประหลาด ดวงตาของหล่อนเป็นประกายบอกถึงความปรารถนาอันรุนแรง เมื่อย่องเข้าไปในห้องรับแขก เห็นเจ้าหนุ่มโฆสิตนอนหลับอยู่ในท่าทีเหนื่อยอ่อน ก็บังเกิดความสงสารจับใจ เห็นจดหมายที่เขานำมาตกอยู่ข้าง ๆ ตัว สายใจจึงหยิบมาคลี่อ่านดู ทันใดนั้น หล่อนก็สะดุ้งสุดตัวจากจดหมายฉบับนั้น ซึ่งมีข้อความสั้น ๆ ว่า...

สมศักดิ์ ที่รัก

ลูกบุญธรรมของฉันคนนี้ชื่อโฆสิต เป็นลูกชาติชั่ว เป็นอวชาตบุตร เขาทำให้ฉันต้องเสียเงินเสียทองไปมากมาย ต้องเสียใจ และเสียลูกชายไปคนหนึ่ง ชีวิตของฉันหมดความสุขเพราะลูกอัปรีย์คนนี้ คุณสมศักดิ์ช่วยส่งมันไปยมโลกเสียด้วยวิธีใดก็ตาม เสร็จแล้วฉันจะตกรางวัลให้อย่างงาม พอที่จะช่วยให้สมศักดิ์สบายไปตลอดชาติทีเดียว

รักและคิดถึง
ธนวัฒน์

"โธ่เอ๋ย! เวรกรรม หนังสือฆ่าตัวเองแท้ๆ พ่อทูนหัวถืออยู่ได้ เขาเขลาต่อหนังสือมาก ไม่ได้ร่ำเรียนหรืออย่างไร โถ! ดูๆก็น่าสงสาร หน้าตาดีๆไม่น่าจะมีผู้ปองร้ายเลยนี่นะ, ไม่ได้ เราต้องช่วยให้เขาให้พ้นจากกรรมอันโหดร้ายนี้ ก่อนที่ทุกสิ่งทุกอย่างจะสายเกินไป"

สายใจตกตะลึงและรำพึงกับตัวเองดังนี้ แล้วก็ไม่รีรอ เธอตัดสินใจเข้าไปในห้องส่วนตัว ฉีกจดหมายฉบับนั้นทิ้งเสีย แล้วเขียนขึ้นอีกฉบับหนึ่ง ด้วยข้อความที่ตนต้องการ เสร็จแล้วก็รีบนำจดหมายปลอมฉบับนั้นไปวางไว้ที่เดิม ฝีเท้าของหล่อนที่เดินเข้าไป ทำให้โฆสิตตื่นขึ้น

"โอ๊ะ! เขาตื่น" หล่อนอุทานเบาๆ

โฆสิตลืมตาขึ้น และเกิดความสงสัยเมื่อเห็นสายใจถือจดหมายฉบับนั้นไว้ด้วยท่าทางพิรุธ

"อืม...เอ๊ะ นั่นเธอจะเอาจดหมายไปไหน จดหมายของคุณพ่อฉันนะ เธอจะเอาไปไหน"

"ปละ...เปล่าจ้ะ ฉันมิได้เอาไปไหน ลมมันพัดเฉี่ยวออกไปข้างนอก ฉันก็เลยหยิบมาส่งคืนจ้ะ"

"อ้อ งั้นเรอะ ขอบใจนะจ๊ะ เทพธิดาผู้ใจบุญ แหม! คนบ้านนี้ใจบุญด้วยกันทุกคน ดีจริงนะ"

"เออ แน่ะ ใครว่าฉันชื่อเทพธิดา ฉันชื่อสายใจต่างหาก เพ้อเจ้อไม่เข้าเรื่องเชียวล่ะ คุณนี่"

๖๓

หนี้กรรม

"โฆสิต ฉันชื่อโฆสิต"

"เอ๊ะ เปล่านี่ ฉันมิได้เพ้อเจ้อนี่นะ ฉันฝันว่าได้พบเทพธิดา พอตื่นขึ้นก็พบจริงๆ เธอ...สายใจดอกหรือ แม่อุตส่าห์มาเยี่ยมก็บุญโขอยู่แล้ว ยังเมตตาช่วยเก็บจดหมายให้แก่คนยากอีก โอ้! น้ำใจเอื้ออารีจริงๆนะจ๊ะ แม่คุณ"

"อย่ามายอฉันให้เกินความจริงไปหน่อยเลย อิ่มแล้วล่ะ"

สายใจบอก

"อ้าว ก็ไม่เป็นความจริงหรือ? เอ๊ะ นี่สายจะไม่นั่งคุยเป็นเครื่องบำรุงใจฉันก่อนหรือจ๊ะ"

"ไม่ล่ะ คุยอะไรก็ไม่รู้ ขวางนักเชียว"

สายใจหน้าแดงด้วยความอาย สุดที่จะข่มใจวางกิริยานั่งคุยอย่างไรต่อไปอีกได้ เลือดสาวสะท้านใจให้หวิวหวั่น หล่อนหันหลังวิ่งเหยาะออกไปจากห้องนั้น ทั้งๆที่ใจยังหวนหาเขาอยู่ตลอดเวลา

โฆสิตหวาบหวามใจเมื่อหล่อนจากไปโดยผลุนผลันเช่นนั้น เขากระสับกระส่ายใจไม่น้อย โอ้ สายใจ ธิดาเจ้าของบ้านนี้กระมัง เธอช่างสวยเสียนี่กระไร เจรจาระรื่นหู และตรึงใจเราอย่างไม่เคยพบมาก่อน สายตาของเธอยังส่งความหมายแสดงไมตรีจิตมายังเรา หรือเราจะมีโชคดีแล้วกระมัง แต่เอ! นี่ก็เป็นเวลาเย็นมากแล้ว เรารีบไปส่งจดหมายคุณพ่อเสียก่อน แล้วค่อยย้อนกลับมาใหม่ดีกว่า

๖๔

หนี้กรรม

โฆสิตตกลงใจแล้ว จึงเข้าไปอำลาเจ้าของบ้าน ถือจดหมายปลอมฉบับนั้นเดินทางต่อไป เขาเก็บภาพใบหน้าแฉล้มและกิริยาสะเทิ้นอายของสายใจไว้ในห้วงคิด เขาเดินไปคิดฝันไป เกิดความครึกครื้มใจไปตลอดทาง

เจ้าของบ้านทั้งสองมองตามโฆสิตด้วยความนิยมชื่นใจ มารยาทอันสุภาพเรียบร้อย และคำพูดอันระรื่นหู ได้สร้างความเป็นเสน่ห์ให้แก่ตัวเขาเองอย่างมากมาย ดึงดูดให้ผู้ที่พบเห็นได้เสน่หาอาลัย และเมตตาปรานีต่อเขาเป็นอย่างยิ่ง

ขณะนั้นเป็นเวลาเย็นมากแล้ว แสงแดดที่แผดกล้าเริ่มคลายความร้อนลง เบื้องหน้าเป็นเทือกเขาเรียงรายกันสลับซับซ้อนลาดต่ำลงมาเป็นที่ราบกว้าง สลับกับดงไม้ตั้งอยู่เป็นหย่อม ๆ หนทางบางตอนขาดหายเข้าไปในป่า เสียงนกกาพร่ำร้องบินกลับเข้ารวงรัง เพราะใกล้ค่ำเต็มที

โฆสิตก้มหน้าก้มตาเดินทางไปด้วยความคิดคำนึง เสียงคุยของสายใจซึ่งสนทนากันเพียงไม่กี่คำ แต่มันดังแว่วอยู่ในความทรงจำ เขาหาได้ล่วงรู้ว่าตัวเองถูกติดตามสังหารโดยบิดาผู้เหี้ยมโหด จดหมายที่ตนรับมานั้น ก็คือจดหมายสั่งการให้ตนไปสู่ความตาย และเขาก็ไม่รู้อีกเหมือนกันว่า จดหมายฉบับนั้นถูกเปลี่ยนด้วยมือของสายใจเสียแล้ว เขารู้เพียงอย่างเดียวว่า ขณะนั้นได้เกิดอารมณ์อย่างหนึ่งวูบวาบขึ้น

ในใจ กลายเป็นพันธะให้เขาเป็นห่วงถึง แม้เขาจะไม่รู้ว่า จะเรียกมันว่า *"ความรัก"* ก็ตาม ใบหน้าของสายใจถูกถ่ายไว้ด้วยความจำของเขา มันลอยเวียนวนอยู่ในใจตลอดเวลา

โฆสิตตั้งใจอยู่อย่างเดียวว่า ไปส่งจดหมายคุณพ่อแล้ว จะย้อนกลับมาที่บ้านนั้นอีก เขาอยากรู้นักว่า เบื้องหลังดวงตาของสายใจที่มองมายังเขานั้น ยังจะมีอะไรแฝงอยู่หรือเปล่า?

ความเหน็ดเหนื่อยจากการเดินทางมาตั้งแต่เช้าหายไปเหมือนปลิดทิ้ง ในใจของเขาคึกคักด้วยอารมณ์อย่างหนึ่ง ราวกับท้องฟ้าที่คะนองด้วยเมฆฝนในวสันตฤดู เขาเดินทางต่อไปด้วยความมั่นใจ

แม้สายใจเธอก็กระอักกระอ่วนใจไม่น้อย หลังจากเขียนจดหมายปลอมเปลี่ยนให้โฆสิตแล้ว เธอกลับขึ้นไปบนเรือนของตน ทรุดตัวลงนั่งกับพื้น แล้วผุดลุกขึ้นอีก เธอมองลอดไปทางหน้าต่าง เห็นโฆสิตเดินออกจากบ้านไป เขาจากไปโดยไม่รู้อะไรเลย

สายใจนึกถึงข้อความที่ตนเขียนไว้ในจดหมาย ยิ่งทำให้กระสับกระส่ายมากขึ้น มรสุมสวาทได้พัดโหมใจของหล่อนเข้าแล้ว มันเป็นครั้งแรก และมีความรุนแรง สร้างความปั่นป่วนแก่ดวงใจของเธอเป็นอันมาก ในยามที่เกิดความลับคับอกเช่นนี้ ไม่มีอะไรดีกว่าการคุย คุยเพื่อระบายอารมณ์ที่คั่งค้างออกเสีย สายใจจึงเรียกสุดาสาวใช้ให้เข้าไปหา

"คุณสายมีอะไรจะใช้ดาหรือคะ?" สาวใช้ถาม

"เปล่าหรอก สุดา อยากถามความอะไรบางอย่างเท่านั้นล่ะ เออ! นี่สุดา เธอเห็นเป็นอย่างไรบ้างนะ บอกมาตามความรู้สึกจริงๆ นะจ๊ะ"

"คุณสาย หมายถึงอะไรคะ ดาไม่เข้าใจเลย"

"เออแน่ะ ทำเป็นไม่รู้ไปได้นะ จะมีอะไรเสียอีก ก็อาคันตุกะรูปหล่อคนนั้นไง ฉันออกจะชอบเขาเสียแล้วล่ะ สุดา"

"แหม มันไม่รวดเร็วไปหน่อยหรือคะ ถ้าเช่นนั้นก็หมายความว่า อ้า"

"ถูกล่ะ สุดา ไม่ต้องอ้าหรอก ฉันรักเขา ได้ยินไหม? สุดา"

"โอ้โฮ รักของคุณหนูช่างไวไฟอะไรอย่างนี้นะ แหม น่าเกลียดจังนะ คุณสายคะ โบราณสอนไว้ว่า "ความรักมักทำให้คนตาบอด" ยิ่งเป็นผู้หญิงด้วยแล้ว มลทินที่จะเกิดขึ้นมีมากนัก ความเผลอตัวเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความขมขื่นที่สุดสำหรับผู้หญิง ว่าแต่คุณสายเถอะ อย่าให้รักเข้าตำราที่ว่านี่นะคะ"

"เออ...แหมวันนี้ สุดาพูดจาน่าฟังมากนะ นี่สุดา รู้ไหมว่าจดหมายที่โฆสิตถือมานั้นเป็นเรื่องอะไร" สายใจเปลี่ยนเรื่องคุยต่อไป

"ใครจะไปรู้ล่ะคะ เห็นคุณสายจรดปลายเท้าเข้าไปดูในห้องตั้งนานนี่ แอบไปเขียนเพลงยาวฝากพ่อพระเอกแล้วหรือก็ไม่รู้ล่ะ"

"ยิ่งกว่าเพลงยาวเสียอีกนะ สุดา แต่ว่าเขาอ่านหนังสือไม่ได้นะ"

"ตายจริง ถ้าเช่นนั้นก็ไม่ได้ความสิ อะไร เป็นลูกเศรษฐีอ่านหนังสือไม่ออก"

"ก็ไม่รู้ล่ะ แต่ว่าสุดาอย่าเข้าใจว่า คนอ่านหนังสือไม่ออกเป็นคนไม่ได้ความเสมอไปนะ ทางที่จะทำให้คนเราเฉลียวฉลาดยังมีอยู่อีกเยอะแยะ แล้วนี่สุดา ฉันได้ตกลงใจอะไรบางอย่างไปแล้วล่ะ"

"ค่า ทราบแล้วค่ะ แหม เป็นทนายแก้ต่างให้เป็นพัลวันเชียวนะ เออ แล้วก็เรื่องอะไรเล่าคะ ที่ว่าตกลงใจไปแล้วน่ะ"

"ไม่รู้ล่ะ! สุดาคอยดูไปก็แล้วกัน ฉันอาจจะมีข่าวดีบอกเพื่อนฝูงในเร็ว ๆ นี้ก็ได้นะ"

⊙ *ความรักเกิดจากบุพเพสันนิวาส*
อีกทั้งชาติปัจจุบันสวรรค์เกื้อสม
ดังดอกบัวเกิดจากน้ำและเปือกตม
ชายหญิงชมชอบกันฉันนั้นเอย

ประสก

⊙ *อันที่จริงหญิงชายย่อมหมายรัก*
มิใช่จักตัดทางที่สร้างสม
แม้นจะรักรักไว้ในอารมณ์
อย่ารักชมในหน้าเป็นราคี

๏ ดังพฤกษาต้องพายุพัดโบก
เขยื้อนโยกก็แต่กิ่งไม่ทิ้งที่
จงยับยั้งชั่งใจเสียให้ดี
เหมือนจามรีรู้จักรักษากาย

๏ อันตัวนางเปรียบอย่างปทุมเมศ
เพิ่งประเวศผุดพ้นชลสาย
หอมผกาเกสรขจรจาย
มิได้วายภุมรินถวิลปอง

๏ ครั้นได้ชมสมจิตพิศวาส
ก็นิราศแรมรันผันผยอง
ไม่อยู่เฝ้าเคล้ารสเทียวจดจอง
ดูทำนองใจชายก็คล้ายกัน

๏ แม้นชายใดใจประสงค์มาหลงรัก
ให้รู้จักเชิงชายที่หมายมั่น
อันความรักของชายนี้มีหลายชั้น
เขาว่ารักรักนั้นฉันใดเอย

๏ เป็นสตรีสุดดีแต่เพียงผัว
จะดีชั่วก็แต่ยังกำลังสาว
ลงจนสองสามจืดไม่ยืดยาว
จะกลับหลังอย่างสาวสิเต็มตรอง

หนี้กรรม

๏ ถ้าคนดีมิได้ช้ำระยำยับ
ถึงขัดสนจนทรัพย์มิเศร้าหมอง
คงมีผู้ชูช่วยประคับประคอง
เปรียบเหมือนทองธรรมดาราคามี

๏ ถ้าแม้นตัวชั่วช้าระยำแล้ว
จะปัดแผ้วถางฝืนไม่คืนที่
เหมือนทองแดงแฝงฝ้าเป็นราคี
ยากจะมีผู้ประสงค์จำนงใน

๏ จงรักตัวอย่าให้มีราคีหมอง
ถือทำนองแบบโบราณท่านขานไข
อย่าเอาผิดมาเป็นชอบประกอบใจ
จงอยู่ในโอวาทญาติวงศ์

๏ แม้นรู้จักรักร่างเป็นอย่างยิ่ง
จะเพริศพริ้งสมสวาทเป็นชาติหงส์
จงกำหนดอดส่าห์รักษาทรง
อย่าลุ่มหลงอุบายของชายพาล

๏ อันคำคมลมบุรุษนั้นสุดกล้า
เขาย่อมว่ารสลิ้นนั้นกินหวาน
จงระวังตั้งมั่นในสันดาน
อย่าลนลานหลงระเริงด้วยเชิงชาย

◉ *เขารักจริงให้สู่ขอกับพ่อแม่*
อย่าวิ่งแร่หลงงามไปตามง่าย
เขาไม่เลี้ยงไล่ขับจะอับอาย
ต้องเป็นหม้ายอยู่กับบ้านประจานตน

◉ *ข้างพ่อแม่ก็จะโกรธพิโรธร่ำ*
จะจำจองตีโบยออกโหยหน
ด้วยท่านอายขายหน้าประชาชน
ไม่รักตนเราจะต้องหมองมัวเอย

สุภาษิตสอนหญิง...สุนทรภู่

แต่งงานลูกนาย

โฆสิตเดินทางมาถึงจุดหมายปลายทางในเวลาพลบค่ำพอดี นายสมศักดิ์ผู้เป็นหัวหน้าคนในหมู่บ้านนั้น เขาเป็นคนสัตย์ซื่อและรักความยุติธรรม แม้ร่างกายดูกำยำล่ำสัน ท่าทางบอกลักษณะความเป็นนักเลง แต่ถึงคราวอารมณ์ดี เขาก็ดีเหลือแสน พอเขาทราบว่าโฆสิตบุตรนายของตนมาถึง ก็แสดงความดีใจจนออกนอกหน้า ทำการปฏิสันถารต้อนรับเป็นอย่างดี

หลังจากรับประทานอาหารมื้อเย็นแล้ว คนในครอบครัวนั้น ซึ่งมีนายสมศักดิ์เป็นหัวหน้า ภรรยาและลูกชาย ๑ ลูกหญิง ๒ ก็มานั่งรวมกันในห้องโถงใหญ่ สายตาทุกคู่มองมายังโฆสิตผู้เป็นแขกหน้าใหม่ด้วยความสนใจ

โฆสิตได้โอกาสจึงนำจดหมายที่ตนถือมาส่งให้พ่อบ้านด้วยความคารวะ

นายสมศักดิ์รับไปอ่านครู่หนึ่งก็ยิ้ม แสดงความปีติยินดีเป็นอันมาก เขาเรียกภรรยาเข้าไปใกล้ แล้วอ่านจดหมายฉบับนั้นให้ฟังเบาๆ พอได้ยินทั่วกัน ซึ่งมีข้อความว่า

สมศักดิ์ ที่รัก

โฆสิตผู้ถือหนังสือฉบับนี้ คือ ลูกชายคนโตของฉัน เขาเจริญวัยใหญ่โต ควรจะมีเหย้ามีเรือนได้แล้ว เมื่อเขายังเด็ก ฉันได้ตกลงกับคุณธงชัยเพื่อนของฉันว่า เมื่อลูกสาวของเขาสำเร็จการศึกษาแล้ว จะให้ทั้งสองครองคู่กัน กำหนดวันวิวาห์จะมีในปลายเดือนนี้ และบัดนี้จวนเวลาเข้ามาเต็มทีแล้ว ฉันมีราชการที่ต้องปฏิบัติ จึงไม่สามารถจะจัดการแต่งงานแต่งการแก่ลูกในเวลาดังกล่าวได้ ครั้นจะเลื่อน

เวลาไป ก็กลัวจะเสียฤกษ์ ประกอบกับลูกเขาไม่ประสงค์จะจัดงานให้เอิกเกริกนัก เขาอยากจะให้เป็นไปเงียบ ๆ และชอบอากาศทางนี้ด้วย อยากจะมาพักผ่อนในโอกาสเดียวกัน ฉันจึงขอมอบให้นายสมศักดิ์ช่วยจัดการเรื่องงานมงคลสมรสแก่ลูกฉันด้วย ค่าใช้สอยให้ใช้เงินค่าเช่าที่นาที่ไร่ที่รวบรวมได้ ขอให้งานของลูกได้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยก็แล้วกัน สิ้นเปลืองเท่าไรไม่ว่า เสร็จงานแล้วแจ้งไปให้ทราบด้วย

รักและคิดถึง
ธนวัฒน์

"ดูซิ แม่จำเริญ เจ้านายท่านไว้ใจเรา ท่านส่งลูกชายมาให้เราจัดการแต่งงานให้ แม่จำเริญไม่ดีใจหรือ"

"ดีใจสิคะ แต่ว่า เอ ดิฉันได้ทราบว่า นายโฆสิตคนนี้เป็นเพียงลูกเลี้ยงเท่านั้นนี่คะ ลูกชายคนที่แท้จริงดูเหมือนชื่อสิทธิพงศ์มิใช่หรือคะ?"

"ก็จะเป็นอะไรไปเล่า ลูกเลี้ยงหรือลูกแท้ ก็เป็นลูกนายเรา ซึ่งอยู่ในฐานะที่เราจะต้องเคารพนับถือ และเอาใจใส่ทั้งนั้นล่ะ"

โฆสิตได้ยินสองสามีภรรยาคุยกันดังนั้น ก็รู้สึกงุนงงสงสัยเป็นอันมาก ลูกเลี้ยง...ปลูกเรือนหอ...แต่งงาน... สายใจ ใครเป็นลูกเลี้ยง แต่งงาน ใคร และสายใจคนไหน เขาไม่เข้าใจเลย

แต่ก็สิ้นสงสัย เมื่อนายสมศักดิ์จาระไนให้เขาฟัง เขาแน่ใจทีเดียวว่าสายใจที่มีชื่อปรากฏในจดหมาย กับสายใจคนที่เขาพบเมื่อกลางวันเป็นคนๆเดียวกัน

เขารำพึงเบาๆในใจว่า *"เอ เอ้อ สายใจหยิบจดหมายฉบับนี้ให้เราด้วย เธออ่านจดหมายฉบับนี้หรือเปล่านะ หรือว่าเธอเขียนเอง ฮื้อจะมานั่งคิดให้ปวดหัวทำไมนะ คนเรามีเคราะห์มามากแล้ว ก็ต้องเจอโชคดีบ้างสินะ"*

คืนนั้น โฆสิตตื่นใจอยู่จนดึกดื่น เขาตะลึงพรึงเพริดต่อโชคมหาศาลที่กำลังจะมาถึงในเร็ววัน โดยไม่คาดฝันว่าความมุ่งหมายของตนจะสำเร็จโดยง่ายดายอย่างนั้น

รุ่งอรุณของวันใหม่ ที่บ้านของนายสมศักดิ์ก็โกลาหลอลหม่านด้วยการตระเตรียมงาน

นายสมศักดิ์นั่งสั่งการอยู่ท่ามกลางบ่าวไพร่เกือบตลอดวัน ด้วยการจัดการอย่างเข้มแข็ง และด้วยความร่วมมืออย่างใกล้ชิดของญาติฝ่ายหญิง ประกอบกับสายใจผู้เนรมิตเรื่องนี้ขึ้น ก็ติดตามเฝ้าดูความเป็นอยู่ด้วยความเอาใจใส่

. . . .

๗๔

หนี้กรรม

เพียงไม่กี่วันต่อมา พิธีอาวาหมงคลระหว่างนายโฆสิตกับนางสาวสายใจ ก็ผ่านไปด้วยความเรียบร้อยที่บ้านของนายสมศักดิ์นั่นเอง ทั้งสองได้ร่วมหอลงโรงกันสมความปรารถนาของทุกฝ่าย เสร็จงานแล้วนายสมศักดิ์ก็แจ้งข่าวนั้นให้เศรษฐีชัยวัฒน์ทราบทุกประการ

ข่าวอันเป็นมงคลที่ใครๆเขาพอใจรับฟังกันทั่วไปนั้น กลายเป็นข่าวร้ายที่บาดใจของเศรษฐี เขาป่วยกระเสาะกระแสะมาตั้งแต่สิทธิพงศ์ลูกชายถูกฆ่าตาย บางวันเขานั่งเจ่าจุกอยู่กับที่เป็นเวลานาน สังขารร่างกายร่วงโรย ผ่ายผอมลงไปทุกที เมื่อได้ทราบข่าวจากนายสมศักดิ์เป็นไปในรูปตรงกันข้ามที่คาดหมายไว้ ก็เหมือนเอามีดกรีดตรงแผลเก่าเขาเสียใจถึงกับเป็นลมสลบไป คนใช้ช่วยกันแก้ไขจึงฟื้นขึ้นมา ตั้งแต่บัดนั้นมา สุขภาพของเศรษฐีซึ่งเสื่อมมากอยู่แล้ว ก็ทรุดโทรมลงโดยลำดับ

ท่านที่รัก ผลแห่งความอาฆาตพยาบาทเริ่มแสดงฤทธิ์เดชแก่เขาแล้ว

บุคคลผู้เป็นเจ้าของความพยาบาทนั้น เขามิได้สร้างความเสียหายแก่ผู้อื่นอย่างเดียว แต่เขาได้สร้างความเสื่อมในใจของเขาเองอย่างมากมาย สนิมแห่งความพยาบาทได้เกาะกินใจให้เสื่อมจากความดีเสื่อมจากความรู้สึกผิดชอบทั้งหลาย เหมือนมีดที่สนิมเกาะกินเกรอะกรังรังแต่จะผุพังไปเท่านั้น

๗๕

หนี้กรรม

เศรษฐีโกสัมพี ผู้ผูกพยาบาทโฆสิตมาตั้งแต่เด็กๆ จนกระทั่งเขามีอายุได้ ๑๘ ปี โตเป็นหนุ่ม

๑๘ ปี มันเป็นเวลานานพอที่จะทำลายจิตใจของเศรษฐีให้เสื่อมจากคุณงามความดี ไม่มีอะไรเหลืออยู่แล้วสำหรับการครองชีพอยู่ในลักษณะของคน ทางอันเหมาะสมมีอยู่สำหรับเขาอย่างเดียว คือ ทางแห่งมฤตยูเท่านั้น

เราให้เขาทำสิ่งใด สิ่งนั้นไม่สำเร็จ สิ่งใดที่เราไม่ต้องการให้ทำแต่สิ่งนั้นเป็นผลสำเร็จขึ้นมาได้ นั่นมันเรื่องอะไรกัน ภรรยาของเราคงทนดูความวิปริตเหล่านี้ไม่ได้กระมัง จึงมีอันเป็นให้เธอล้มหมอนนอนเสื่อและตายไปในที่สุด สิทธิพงศ์ลูกเราก็ตายอย่างน่าอเนจอนาถ เราสูญเสียทุกสิ่งทุกอย่าง มิหนำซ้ำ เจ้าโฆสิตที่เราชิงชัง กลับรุ่งเรืองขึ้นด้วยอำนาจวาสนา โอย เราดูไม่ได้ ฟังไม่ได้ มันเป็นข่าวที่สร้างความปวดร้าวแก่เราเหลือประมาณ โอ้ มันช่างเจ็บแสบอะไรอย่างนี้ เศรษฐีนอนกระสับกระส่าย มีอาการเพ้อคลั่ง ไอสำลักอยู่สองสามครั้ง ก็มีเลือดพรั่งพรูออกมาเป็นลิ่มๆ แน่ล่ะ เขารากเลือด เลือดแห่งความริษยาพยาบาทที่ไม่อาจคับคั่งอยู่ในอก จึงทะลักออกมาอวดสายตาชาวโลกแล้ว แต่เขายังไม่ตายก่อน ยังต้องทรมานต่อไปอีก ต่อไปอีก...

"อา โอย ชีวิตของเราเห็นจะไม่รอดแล้วคราวนี้ ตายเสียก็ดีจะอยู่ไปให้เขาเย้ยทำไม แต่เจ้าโฆสิตลูกอุบาทว์ชาติชั่ว มันจะเป็นทายาท

รับมรดกของเราไม่ได้ เรายอมให้มันมีสิทธิ์ในกองมรดกของเราไม่ได้ เราจะต้องเรียกมันมาว่ากันให้แตกหักไปเสียก่อนที่มันจะสายเกินไป และก่อนที่มันจะมีโชคอย่างใหญ่หลวงนี้"

เศรษฐีคิดแล้วก็สั่งให้คนสนิทส่งข่าวไปยังโฆสิตให้รีบกลับบ้านด่วน พ่อป่วยหนัก และต้องการจะสั่งเสียเรื่องบางอย่างเป็นครั้งสุดท้าย

โฆสิตกับสายใจได้ครองเรือนครองรักกันด้วยความผาสุก ด้วยคุณธรรมและความเมตตาของเขาทั้งสอง ไม่นานชื่อเสียงและความดีของเขาก็ลือกันไปทั่วหมู่บ้าน เป็นที่กล่าวขวัญถึงแต่ในทางดีงาม

บรรยากาศจึงเต็มไปด้วยความหรรษาร่าเริง มันเป็นโลกใหม่สำหรับเขา ซึ่งคนเป็นอันมากใฝ่ฝันถึง

สายใจไม่ไว้ใจในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นแก่โฆสิต มีหลายอย่างที่หล่อนยังคลางแคลงใจอยู่เป็นอันมาก หล่อนจึงหาทางป้องกัน โดยสั่งคนใช้ในบ้านไว้ว่า ถ้ามีข่าวมาจากเศรษฐีโกสัมพีแล้ว ให้บอกตนก่อนที่จะไปบอกนายโฆสิต เพราะโฆสิตอยู่ในฐานะที่ไม่เข้าใจอะไรดีกว่าหล่อนเลย โดยเฉพาะตัวเศรษฐีเอง ซึ่งเป็นดังเพชฌฆาตสังหารชีวิตอยู่ตลอดมานั้น โฆสิตไม่ทราบเลย สายใจแน่ใจว่าอย่างไรเสีย เศรษฐีคงจะคิดไม่ซื่ออีกเป็นแน่

๗๗
หนี้กรรม

ความคาดหมายของสายใจไม่ผิดเลย เศรษฐีไม่ประสงค์จะให้โฆสิตมีสิทธิในกองมรดกของตน เพราะความเคียดแค้นชิงชัง จึงเรียกตัวไปพบเพื่อประกาศให้คนทั้งหลายรับทราบเป็นพยานไว้ก่อนตาย

สายใจจึงวางอุบายชลอเวลาให้เนิ่นนานออกไป พยายามปกปิดข่าวมิให้โฆสิตได้ทราบ แต่เมื่อใดเศรษฐีมีอาการป่วยเพียบหนัก จนไม่มีสติควบคุมตนแล้ว นั่นแหละสายใจจึงจะบอกให้โฆสิตทราบ เพราะโอกาสเช่นนั้น ความพยาบาทของเขาน่าจะเลอะเลือนไปตามสัญญาวิปลาสนั้นด้วย

อีกสองวันต่อมา ก็มีคนมาแจ้งข่าวอีก สายใจคงออกรับหน้าเช่นเคย หล่อนซักถามดูได้ความว่า เศรษฐียังกินได้ พูดได้ เป็นปกติ จึงปิดข่าวนั้นเสีย จัดให้คนที่มาส่งข่าวนั้นพักอยู่ที่บ้านเช่นเดียวกับคนก่อน

เศรษฐีป่วยหนักลงโดยลำดับ ถึงกับกินไม่ได้นอนไม่หลับ แถมยังมีโรคท้องร่วงผสมโรงเข้าไปอีก ทั้งโรคกายและโรคใจระดมโจมตีจนเขาเกิดอาการเพ้อคลั่งไม่ได้สติ มองอะไรก็เห็นเป็นสิ่งกีดขวางไปหมด บ่าวไพร่ในเรือนไม่มีใครสามารถอยู่รักษาพยาบาลได้ หน้าตาของเขาบูดเบี้ยวดำคล้ำ แสดงถึงความหม่นหมองในใจอย่างเห็นได้ชัด

คนใช้ไปแจ้งข่าวแก่โฆสิตอีกเป็นครั้งที่สาม สายใจเห็นว่าเศรษฐีป่วยหนัก โฆสิตไปพบในคราวนี้คงไม่มีอันตรายแน่แล้ว จึงบอก

เรื่องราวให้สามีทราบ แล้วทั้งสองสามีภรรยาก็ออกเดินทางไปเยี่ยมเศรษฐีโกสัมพีในคราวนั้น

ก่อนวันเดินทางมาถึง สายใจนึกอุบายได้อย่างหนึ่ง จึงนัดหมายสามีว่า เมื่อเวลาเข้าไปเยี่ยมท่านเศรษฐีนั้น ให้สามีนั่งทางปลายเท้า ตนจะนั่งทางหัวนอน

เศรษฐีนอนกระสับกระส่ายด้วยทุกขเวทนาเบียดเบียน ประกอบกับความวิตกกังวลต่าง ๆ มันอัดตัวจนถึงจุดระเบิด นิมิตอันเป็นอกุศลปรากฏแก่เขา ในยามที่ทูตมรณะเข้าเยี่ยม ความร้อนใจสำแดงตัวปรากฏเหมือนมีเปลวไฟนรกแลบมาฉวัดเฉวียงอยู่ตรงหน้า

"อา...โอย...เอ้อ... เราเห็นจะไม่รอดแล้วคราวนี้ โอย..."

"คุณพ่อครับ ลูกมาเยี่ยมคุณพ่อครับ" โฆสิตเอ่ยขึ้นเมื่อนั่งลงเรียบร้อยแล้ว

"เออ โฆสิตหรือ?"

เขาถามทั้งที่ตายังหลับอยู่อย่างเดิม

"ครับ ลูกมาถึงเดี๋ยวนี้เอง เป็นไงบ้างครับ คุณพ่อ"

"เออ พ่อกำลังจะตายอยู่แล้วล่ะ อะ...โอย..."

เขาครวญครางขาดเป็นห้วง ๆ

"โธ่ คุณพ่อ อย่าพูดอย่างนั้นสิ ยังไม่เป็นอะไร คุณพ่อจะต้องมีชีวิตต่อไปอีก นี่ครับ คุณพ่อ สายใจภรรยาของผมมาเยี่ยมคุณพ่อ

ด้วย คุณพ่อทำใจดีๆไว้ก่อนสิครับ" คำพูดของโฆสิต ซึ่งเขาพูดขึ้นเพื่อต้องการประจบเอาใจเศรษฐีให้ดีใจที่ได้เห็นลูกสะใภ้ กลายเป็นผลตรงกันข้าม มันเป็นเหมือนมีดเชือดเฉือนใจ เพลิงโทสะพยาบาทที่จวนจะดับมอดแล้วก็ลุกโพลงขึ้น กำลังกายที่ร่อแร่อยู่แล้ว ถูกโหมด้วยแรงโทสะแผดเผาจนถึงจุดระเบิด

ต่อจากนั้น เศรษฐีก็ลืมตัว สติสัมปชัญญะเลอะเลือน เขาตั้งใจจะพูดว่าเจ้าโฆสิตไม่มีสิทธิในการรับมรดกของข้า แต่เหมือนมีอะไรมาบันดาลให้เขาพูดข้อความตรงกันข้าม คนที่นั่งห้อมล้อมอยู่ ณ ที่นั่นได้ยินกันทั่วทุกคน

"ทรัพย์สมบัติของข้าทั้งหมด ขอมอบให้เจ้าโฆสิตดูแลต่อไปโอย ข้าอยู่ไม่ได้แล้วล่ะ"

"โธ่ คุณพ่อครับ อย่าเพิ่งจากลูกไปสิครับ คุณพ่อ" โฆสิตพูดละล่ำละลักด้วยความโทมนัส และตกตะลึงต่อเหตุการณ์ที่ตนไม่นึกว่าจะเป็นไปอย่างรวดเร็วถึงอย่างนั้น

ส่วนสายใจเห็นรูปการณ์เป็นไปตามอุบายที่ตนคาดหมาย เธอก็พร่ำรำพันแสดงความเสียอกเสียใจ จนคนทั้งหลายในที่นั้นพลอยร้องไห้ตาม ในท่ามกลางเสียงอื้ออึงนั้น เศรษฐีกลับได้สติอีกครั้ง ทำปากขมุบขมิบพูดอะไรอีกสองสามคำ แต่เสียงนั้นแหบแห้งแผ่วเบาจนใครฟังไม่รู้เรื่องเสียแล้ว จากนั้นก็ถึงแก่ความแน่นิ่งไป ชีวิตอันไม่สู้

จะเรียบร้อยของเขาได้สิ้นสุดลงแล้ว ด้วยจิตใจอันกระวนกระวายเพราะกรรมของเขานั่นเอง

ความตายเป็นกฎอนิจจังครั้งใหญ่ในชีวิตมนุษย์เรา ไม่มีความเปลี่ยนแปลงครั้งใดเท่ากับครั้งนี้

ทรัพย์สมบัติ ยศถาบรรดาศักดิ์ และแม้คนที่รักกันยิ่งกว่าชีวิตก็เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับเมื่อมีชีวิตอยู่ในโลกนี้เท่านั้น ในเวลาตายทุกสิ่งทุกอย่างไม่มีความหมาย เรื่องเลวร้าย หรือคุณงามความดีที่ทำไว้เท่านั้น จิตจะหอบเอาไปเป็นอารมณ์พาไปเกิดในโลกหน้าต่อไปอีก

โกสัมพีเศรษฐี ผู้มากไปด้วยโลภะและอิจฉาพยาบาท ใจของเขาเศร้าหมองด้วยริ้วรอยแห่งกิเลสตัณหาเหล่านี้เป็นเบื้องหน้าแต่มรณะโลกหน้าซึ่งถ้าว่าจะเป็นโลกแห่งจิตใจใต้สำนึกเหมือนความฝัน เขาก็ต้องได้ฝันร้ายอยู่เช่นนั้นตลอดกาลอันยาวนาน

รำพึงถึงสังขาร

๏ *อนิจจังสังขารไม่นานหนอ*
เกิดแล้วก้อเปลี่ยนไปไม่คงที่
ทั้งยากจนเข็ญใจไพร่ผู้ดี
ร่างจ่อมจมปฐพีไม่ยั่งยืน

หนี้กรรม

◉ *เมื่อยามเด็กเริงเล่นเห็นสนุก*
ยามสาวหนุ่มฉุกละหุกด้วยรักรื่น
ได้คู่กันเฝ้าฝันทุกวันคืน
ว่าที่รักปานกลืนไว้ในดวงใจ

◉ *อนิจจังดังกล่าวถึงคราวหน่าย*
เกะกะกายระคายเคืองเรื่องเหลวไหล
สัญญามั่นสัญญารักละลายไป
เหลือแต่กากไว้ใจโสมม

◉ *ทุกข์ตามมาประสบสมทบเหมาะ*
ถึงคราวเคราะห์กั้นกางได้สร้างสม
กรรมไม่ดีที่ประกอบชอบอารมณ์
ให้ขื่นขมทุกข์ยิ่งทั้งหญิงชาย

◉ *ทุกขขันธ์โรคาเข้ามาแทรก*
ใจก็แบกทุกข์กิเลสอาเพศหลาย
สารพัดทุกข์สุมรุมใจกาย
กระวนกระวายหนักอกนรกภัย

◉ *อนัตตาไม่ว่าสิ่งใดหมด*
พุทธพจน์ตรัสว่าใช่ตัวไม่
ทุกสัตว์สิ่งสากลใช่ตนใคร
เป็นสมบัติอยู่ในธรณี

หนี้กรรม

๏ ธีรชนค้นคิดดังนี้แล้ว
จงรีบแจวรีบพายบ่ายหน้าหนี
จากกิเลสเหตุร้ายทั้งมวลมี
รีบบำเพ็ญความดีประดับตน

๏ ทั้งโลกนี้โลกหน้าจะผาสุก
นิรทุกข์นิรภัยใกล้กุศล
อยู่ก็ดีตายก็ดีมีมงคล
ดังนิพนธ์พจน์พร่ำรำพันเอย

๏ เมื่อขาดสิ้นชีวาต้องลาจาก
เงินทองมากพร้อมสรรพทั้งทรัพย์สิน
จะติดตามคนตายวายชีวิน
ไม่มีสิ้นติดไปเท่าไรเล็น

พุทธศาสนสุภาษิตคำกลอน

๏ อันความตายชายนารีหนีไม่พ้น
มีหรือจนก็ต้องตายวายชีวี
ถึงแสนรักก็ต้องร้างห่างทันที
ไม่วันนี้ก็วันหน้าจริงหนาเรา

สุภาษิตสอนใจ

โฆสิตเศรษฐี

◉ อรุณส่องท้องฟ้านภาแจ่ม
มายิ้มแย้มยลโลกทุกข์โศกหาย
เหมือนชีวิตว่างเข็ญเย็นใจกาย
สุขสบายบานชื่นทุกคืนวัน

◉ ชีวิตเราเหมือนเงาในคันฉ่อง
ถ้าเรามองยิ้มยวนชวนสุขสันต์
ถ้าเราบึ้งถึงเขาก็เช่นกัน
จงสร้างสรรค์ที่ตนเถิดประเสริฐดี

◉ จะทำใดใคร่ครวญประมวลผล
เว้นบาปอกุศลพ้นวิถี
เลือกประกอบแต่กรรมที่ดีดี
เป็นศักดิ์ศรีของตนทุกคนไป

◉ ถ้าขัดข้องหมองจิตเพียงนิดหน่อย
ดุจเมฆน้อยลอยทับดวงแขไข
ให้โสมเศร้าเหงาง้ำไม่อำไพ
ขจัดให้ผ่านพ้นมลทินเอย

การตายของเศรษฐีขี้ริษยา เจ้าแห่งความโลภผู้นี้ ทำให้สถานการณ์คลี่คลายไปในทางดี บรรยากาศสดชื่นแจ่มใสขึ้นทันที เหมือนเมื่อเมฆฝนผ่านไป ฟ้าก็สดใส

ทุกคนในครอบครัวที่ทราบพฤติกรรมอันเลวร้ายของเขา แสดงความเบิกบานหรรษาและหายใจโล่งอกทันทีที่ได้ทราบข่าวมรณกรรมของเขา

พระเจ้าอุเทน ราชาแห่งกรุงโกสัมพีได้ทรงทราบ จึงมีรับสั่งให้นายโฆสิตผู้เป็นบุตรบุญธรรมของเศรษฐีเข้าเฝ้า เสร็จจากการปลงศพบิดาแล้ว

โฆสิตก็เดินทางเข้าไปเฝ้าตามพระกระแสรับสั่งของในหลวง

วันนั้นมีฝนตกที่ท้องสนามหลวงมีน้ำนองอยู่ทั่วไป โฆสิตวิ่งลุยน้ำเล่นไปเหมือนเด็ก ๆ ซึ่งอากัปกิริยาเหล่านั้นไม่พ้นสายพระเนตรของพระเจ้าอุเทนซึ่งประทับอยู่ตรงช่องพระแกล (หน้าต่าง)

โฆสิตเข้าไปเฝ้าถวายบังคมแล้ว นั่งฟังพระกระแสรับสั่งต่อไป

"เจ้าใช่ไหม? ที่ชื่อโฆสิต" พระราชาตรัสถาม

"พระเจ้าข้า ข้าพระองค์ชื่อ โฆสิต" เขากราบทูล

"เจ้าคงเสียใจมากสินะ ที่พ่อเจ้าถึงแก่กรรมไป" พระราชาตรัสต่อไป

"พระเจ้าข้า เป็นธรรมดาที่ต้องเป็นเช่นนั้น เพราะบิดามีคนเดียวเท่านั้น ตายแล้วก็มีอีกไม่ได้ หรือมีได้ก็ไม่เหมือน พระเจ้าข้า"

พระราชาทรงพระสรวล "เออ จริง แต่ว่าเจ้าไม่ต้องเสียใจให้มากไปหรอก มันเป็นเรื่องธรรมดาของสังขาร เกิดมาแล้วก็ต้องตายทุกคน เรายังอยู่ก็ต่อสู้กันไป แล้วนี่เจ้าไม่มีพี่น้องอีกเลยหรือ? โฆสิต"

"ข้าพระพุทธเจ้ามีน้องชายคนหนึ่ง ชื่อ สิทธิพงศ์ แต่เขาหายสาบสูญไปนานแล้ว พระเจ้าข้า"

"เออ ถ้าเช่นนั้น เจ้าก็เป็นทายาทมรดกของพ่อเจ้าแต่ผู้เดียว เราจะมอบตำแหน่งพ่อของเจ้าให้เจ้าสืบแทนต่อไป เอาล่ะ เจ้ากลับไปก่อนก็แล้วกัน" ทรงตรัสในที่สุด

โฆสิตกราบถวายบังคมลาแล้วก็กลับออกมา กิริยาของเขาเปลี่ยนแปลงไป ที่เคยวิ่งลุยน้ำที่พระลานหลวง เขาก็งดเว้นเสีย ค่อยๆ ก้าวเดินไปตามปกติ ที่เคยสรวลเสเฮฮากับผู้คนที่ติดตามมาก็หายไป

พระราชาทรงสนพระทัยในความเปลี่ยนไปอย่างฉับพลันของเขา จึงมีรับสั่งให้เขากลับไปเฝ้าอีกครั้งหนึ่ง ตรัสถามว่า

"เมื่อตอนเดินทางมา เจ้าวิ่งลุยน้ำเล่นมาตลอดทาง แต่ตอนกลับนี้เดินไปเรียบๆนั้น เพราะเหตุใด?"

โฆสิตกราบทูลว่า "ขอเดชะ พระอาญามิพ้นเกล้า ตอนเดินทางมานั้น ชื่อว่ายังเป็นเด็ก จึงกระโดดโลดเต้นไปตามประสาเด็ก มีความ

คึกคะนองตามวิสัยของเด็ก ชอบสนุกสนาน แต่ตอนกลับไปนี้ ได้รับพระราชทานพระบรมราชโองการ จะให้ดำรงตำแหน่งแทนบิดา จะประพฤติตนเป็นเด็กดังแต่ก่อนไม่สมควร พระเจ้าข้า"

พระราชาทรงพอพระทัยในเหตุผลง่ายๆของนายโฆสิต จึงพระราชทานอิสริยยศให้ในวันนั้นเองในตำแหน่ง *"โฆสิตเศรษฐี"* แห่งกรุงโกสัมพี

ชีวิตของเด็กอนาถาผู้มีนามว่า โฆสิต นี้ เป็นตัวอย่างแห่งชีวิตที่ผจญในรูปแบบที่แปลกที่สุด เพราะเจ้าตัวเองไม่เคยรู้เลยว่าถูกปองร้าย เพราะความไม่รู้นั่นเอง เขาจึงพยายามทำความดีตลอดมา โดยมิได้ระแวงภัยใดๆ เพราะความดีนั่นเองทำให้เขาพ้นจากเคราะห์ร้ายต่างๆ อย่างปาฏิหาริย์ เคราะห์กรรมที่เศรษฐีสร้างขึ้นมา จึงให้ผลเหมือนการตบมือข้างเดียว แล้วกลับไปสนองเจ้าตัวเองในที่สุด

นายโฆสิตได้ก่อกรรมทำเข็ญไว้ในอดีตชาติ คือ ได้ทอดทิ้งลูกชายให้ตายกลางป่า กรรมนั้นติดตามเรื่อยมาให้เขาได้เกิด และตกอยู่ในเงื้อมมือของคนใจร้าย ถูกทอดทิ้งจากมารดาผู้ให้กำเนิด และถูกเศรษฐีทำร้ายถึงหลายครั้ง แต่เพราะกรรมนั้นเพลาลงไป ประกอบกับความดียังสนับสนุนอยู่ บุญจึงบันดาลให้เหตุร้ายกลายเป็นดี เรียกว่าคนดีผีรักษา เทวดาคุ้มครอง ความดีในปัจจุบันส่งเสริมให้เขาประสบความเจริญรุ่งเรืองขึ้นโดยลำดับ

๘๗

หนี้กรรม

ความลึกลับซับซ้อนของกรรมมีอยู่เช่นนี้เอง ทำให้คนบางคนเกิดความเข้าใจผิดคิดไปว่า *"ทำดีไม่ได้ดี หรือทำชั่วไม่ได้ชั่ว"* ดังนี้

ซึ่งความจริงแล้ว *"ทำดีก็ได้ดี ทำชั่วก็ได้ชั่ว"* เป็นสัจธรรมที่มั่นคงไม่เปลี่ยนแปลง แต่ทั้งนี้กาลเวลาก็มีบทบาทสำคัญเกี่ยวกับผลิตผลของกรรมอยู่ไม่น้อย

กรรมบางอย่างทำไปแล้ว ไม่ให้ผลในทันทีก่อน แต่คงเป็นพืชเพาะพันธุ์อยู่ภายใน ได้จังหวะโอกาสเมื่อใด ก็เผล็ดผลเมื่อนั้นทันที

โฆสิตได้รับพระราชทานตำแหน่งแทนบิดาแล้ว ก็จัดให้มีการเฉลิมฉลองขึ้นตามประเพณี เป็นการสร้างสัมพันธไมตรีในหมู่ญาติมิตรและบริวาร เพื่อแสดงออกซึ่งน้ำใจไมตรีอันดียิ่ง ซึ่งต่อไปเขาจะต้องบำเพ็ญหน้าที่เป็นหัวหน้าครอบครัวใหญ่ ต้องเป็นคนใจกว้าง โอบอ้อมอารีต่อคนทั่วไป

เขาตระหนักดีว่า ความเป็นอยู่ผาสุกของเขาขึ้นอยู่กับมิตรสหายและความจงรักภักดีของบ่าวไพร่อีกเป็นจำนวนมาก และเขาจะต้องรับรู้ในความเป็นอยู่ ต้องรักษาน้ำใจของคนเหล่านั้นด้วย

ดังนั้น ในงานฉลองตำแหน่งของเขา จึงจัดให้มีการเลี้ยงดูปูเสื่อส่งท้ายด้วยการละเล่นรื่นเริงต่าง ๆ ที่ในสมัยนั้นเขานิยมกัน เช่น ลิเก ลำตัด หมอลำ ทุกคนที่มาในงานต่างก็หรรษาร่าเริงในมหกรรมทั้งนี้มีการสังสรรค์ ยิ้มแย้มแจ่มใสต่อกันด้วยจิตเบิกบาน สนุกสนาน

สายใจภรรยาของโฆสิต นับว่าเป็นบุคคลที่แปลกหน้าในสมาคมและเป็นจุดเพ่งมองของคนทั้งหลาย แต่ด้วยกิริยามารยาทอันสุภาพเรียบร้อย การช่างพูดช่างคุยของหล่อนเป็นสะพานให้ได้เชื่อมโยงสัมพันธไมตรีกับทุก ๆคนได้อย่างสนิทสนมกลมเกลียวในเวลาอันรวดเร็ว

วันนั้น สายใจได้พบกับคนใช้คู่ใจของท่านเศรษฐี ซึ่งเป็นผู้ได้รับรู้เหตุการณ์ในชีวิตของเศรษฐีโฆสิตตั้งแต่ต้นและตลอดมา จากคำบอกเล่าของสมศรีสาวใช้คนเก่าแก่ของเศรษฐีผู้ล่วงลับไปแล้ว ทำให้สายใจได้ทราบเบื้องหลังของท่านโฆสิตอย่างละเอียดถี่ถ้วน แล้วหล่อนก็เล่าพฤติการณ์ของตน ที่เกี่ยวกับการแต่งงานที่เป็นไปอย่างแปลกประหลาดที่สุดให้สมศรีฟัง จบเรื่องเล่าแล้ว หญิงทั้งสองก็หัวเราะขึ้นพร้อมกัน ทำให้ท่านโฆสิตซึ่งกำลังนั่งอยู่ในกลุ่มแขกเหรือต้องหันมามอง

"หัวเราะขบขันอะไรกันหรือ? สายใจ" ท่านโฆสิตถามด้วยความแปลกใจ

"อ้าว ก็งานรื่นเริงนี่นาพี่ก้อ หัวเราะไม่ได้หรือคะ"

"ได้ ทำไมจะไม่ได้ แต่คนเราหัวเราะแล้วมันต้องมีเหตุใช่ไหม"

"มีสิคะ เหตุต้องมีแน่ค่ะ อ้า น้องหัวเราะเยาะความจริงที่ถูกปกปิดมาตลอดเวลาน่ะสิคะ"

"เอ๊ะ ความจริงก็ไม่น่าจะเป็นเรื่องขบขันนี่ เกี่ยวกับพี่หรือเปล่านะ"

"ค่ะ แต่ไม่ใช่เกี่ยวหรอก มันเป็นเรื่องของพี่ทีเดียวล่ะ อ้า แต่ว่าจะไม่เป็นการสมควรกระมังคะ ถ้าจะเอาเรื่องนั้นมาพูดกันในเวลานี้"

"เอ๊ะ ความจริงเป็นสิ่งที่พูดไม่ได้หรือสายใจ พี่ชักจะไม่พอใจเสียแล้วล่ะ"

"เออแน่ะ ฟังว่าสิ ถูกแล้ว ความจริงเป็นสิ่งที่พูดได้ แต่ต้องรอจังหวะ รอโอกาสนะคะ เพราะว่าความจริงบางอย่าง ถ้าพูดผิดกาลเทศะแล้วก็ให้โทษเหมือนกันนะคะ ความจริงเป็นสิ่งไม่ตาย แต่คนพูดจริงอาจจะตายก็ได้"

"เอ มันเรื่องอะไรกันนะ บอกมาสิสายใจว่ามันเรื่องอะไร? ไม่บอกเดี๋ยวนี้พี่โกรธจริงๆนะ"

"ค่ะ แต่ว่าไหนๆจะโกรธล่ะก้อ กรุณานับสิบเสียก่อนนะคะ เอาล่ะ จะบังคับให้บอกก็จะบอกเดี๋ยวนี้แหละ อ้า พี่พบน้องครั้งแรกที่ไหน? พี่จำได้ไหมคะ"

"จำได้จ้ะ พี่พบน้องที่บ้าน วันนั้นพี่ไปส่งจดหมายของคุณพ่อและไปพักทานข้าวกลางวันที่นั่น"

"เออ นั่นล่ะ พี่จำไม่ผิดทีเดียว แต่ว่าจดหมายฉบับนั้นของคุณพ่อน่ะ เรื่องอะไร พี่รู้ไหมคะ"

"ไม่รู้ล่ะ เพราะไม่ได้สนใจ และอ่านไม่ได้ด้วย รู้แต่ว่าเป็นจดหมายที่เป็นเรื่องราวการแต่งงานของเราเท่านั้น"

สายใจเล่าความเป็นไปให้สามีฟังตามความจริงว่า จดหมายฉบับนั้นเป็นจดหมายสั่งการให้นายสมศักดิ์จัดการฆ่าตัวเขา แต่หล่อนเปลี่ยนข้อความเสียใหม่ ทำลายฉบับเดิมนั้นเสีย การณ์จึงแปรรูปไปจากการฆาตกรรมเป็นงานวิวาห์ เศรษฐีโฆสิตไม่ยอมเชื่อ หาว่าเป็นเรื่องพูดเล่น ๆกันมากกว่าจะเป็นความจริง

สายใจเล่าต่อไปอีกว่า การที่ได้รับมรดกสืบแทนบิดาของเขานั้นหล่อนเองเป็นผู้วางอุบายให้เป็นเช่นนั้น คือ ชลอเวลาให้เศรษฐีป่วยหนักจนมีสติหลงเลือนแล้วจึงเข้าไปเยี่ยม เพราะว่าถ้าไปพบกับท่านเศรษฐีในยามที่มีสติสัมปชัญญะสมบูรณ์อยู่นั้น จะได้รับผลร้ายมากกว่าผลดี โฆสิตก็ไม่ยอมเชื่ออีก จึงพูดตัดบทด้วยใบหน้าเคร่งขรึมว่า

"เออนี่ สายใจ ยิ่งพูดยิ่งคุยกันในเรื่องนี้ ก็ยิ่งทำให้ไม่เข้าใจกัน เดี๋ยวจะผิดใจกันเปล่าๆ น้องอย่าขุดค้นเอาเรื่องเก่า ๆของคนที่ตายไปแล้วมาคุยเป็นการฟื้นฝอยหาตะเข็บจะดีกว่า โดยเฉพาะมันเป็นเรื่องของพ่อที่พี่เคารพนับถือนะ น้องสายใจ"

"ก็แล้วไป ถ้าพี่ไม่ประสงค์จะฟังความจริงล่ะก้อ ขอถามอีกสักอย่างเถอะค่ะ น้องสิทธิพงศ์ของพี่หายหน้าไปไหนเสียล่ะ พี่รู้ไหมคะ"

"อ้อ สิทธิพงศ์หรือ? พี่รู้แต่เพียงว่าเขาไปส่งข่าวของคุณพ่อที่บ้านนายช่างหม้อ แล้วก็หายไปจนบัดนี้ เอ๊ะ เธอทราบหรือสายใจ น้องสิทธิพงศ์อยู่ที่ไหน?"

"ทราบสิคะ แต่ว่าอย่าให้น้องตอบเลยว่าสิทธิพงศ์อยู่ที่ไหน แล้วพี่ก็ไม่ควรจะหวังได้พบสิทธิพงศ์อีกเลย เพราะไม่มีโอกาสจะได้พบเขาอีกแล้ว หวังจะได้ดวงดาวในท้องฟ้ามาไว้ในกำมือยังง่ายกว่า มีทางที่จะสมหวังมากกว่านะพี่"

เมื่อท่านโฆสิตยังไม่เข้าใจเรื่องราว สายใจจึงเล่าเรื่องให้ฟังว่าสิทธิพงศ์ถูกฆ่าตายโดยมือของนายช่างหม้อ เพราะความเข้าใจผิด สายใจพูดในทางเสียหายของเศรษฐีไปหลายอย่าง จนทำให้โฆสิตเดือดดาลขึ้นมา และตวาดให้สายใจหยุดเล่า และขู่สำทับให้หาหลักฐานมายืนยันถ้อยคำที่สายใจเล่ามานั้น

สายใจจึงชี้ไปที่สมศรี ผู้เป็นคนใช้และเป็นทั้งคนเลี้ยงโฆสิตมาตั้งแต่เล็กแต่น้อย แล้วบอกว่า

"แม่สมศรีนี้ล่ะคือหลักฐาน พี่อยากทราบก็ถามนางเอาเองสิ แล้วพี่ก็จะทราบได้เองว่าอะไรเป็นอะไร?"

ความลับที่ถูกปกปิดมาเป็นเวลานาน ได้เปิดเผยออกมาจากปากของสมศรี จากเรื่องที่เล่าโดยละเอียดนั้น โฆสิตเศรษฐีจึงได้ทราบความจริงทุกประการ

ปัญหาที่ลึกลับคับอกมาเป็นเวลานานว่า เพราะเหตุใด พ่อจึงแสดงอาการชิงชังเขา สิทธิพงศ์หายตัวไปอย่างลึกลับเหล่านี้ ได้คลี่คลายออกจนหมดสิ้น

. . . .

เขาปะติดปะต่อเรื่องราวดู จึงรู้ว่าเป็นความจริงทุกอย่าง

ข้อที่สะเทือนใจเขามากที่สุดนั่นคือ *"เขาเป็นลูกไม่มีพ่อ"* และถูกแม่ทอดทิ้งตั้งแต่ลืมตาเห็นโลก

"โอ้ ชีวิตของเขาช่างยุ่งยากสับสนเสียจริงนะ" เขารำพึงกับตัวเอง

"ก็สมแล้วที่สายใจเธอเห็นเป็นเรื่องขบขัน และหัวเราะเยาะเอามากมาย อา เราคงได้ก่อกรรมทำเวรเอาไว้ในอดีตกระมัง จึงมีอันเป็นไปอย่างนี้ โธ่ ทำไมชีวิตของเราจึงเต็มไปด้วยผลกรรมอันแปลกประหลาดต่ำทรามถึงเช่นนี้"

โฆสิตรู้สึกสังเวชสลดใจในอดีตของตนมาก

ตั้งแต่บัดนั้นมา เขาก็ตั้งหน้าประกอบกองการกุศล สงเคราะห์คนยากจน โดยตั้งโรงทานแจกอาหารแก่คนเดินทาง คนกำพร้า อนาถาเป็นต้น เป็นประจำทุกวัน

เขาตั้งให้นายมิตร เป็นหัวหน้าควบคุมการแจกอาหารในโรงทานนั้นทุกเวลาเช้าเย็น

ที่โรงทานของท่านโฆสิตเศรษฐีจึงอื้ออึงไปด้วยเสียงของผู้คนที่มารอรับแจกอาหารในโรงทาน

แม้อาคันตุกะจากต่างเมืองก็พลอยได้รับข้าวน้ำจากโรงทานนั้นเป็นเครื่องเลี้ยงชีพด้วย ชื่อเสียงความเป็นผู้มีใจบุญสุนทานของโฆสิตเศรษฐีลือกระฉ่อนไปทั่วเมืองโกสัมพี ทุกคนที่เดือดร้อนในการครองชีพ

เข้ามาสู่มาหาเขาก็ได้อนุเคราะห์สงเคราะห์ด้วยดีทุกราย เสียงอนุโมทนาชื่นชมในบุญบารมีของเขาดังไปทั่วทิศานุทิศ

บางวัน ท่านโฆสิตเศรษฐีจะลงไปดูโรงทานของตนด้วยความสุขใจ เขาชอบสนทนาวิสาสะกับอาคันตุกะจากต่างแดนที่มารับแจกอาหารเสมอ ด้วยการไต่ถามสารทุกข์สุกดิบ ช่วยสงเคราะห์ในความเป็นอยู่ด้วยความเป็นกันเอง ทำให้เขาได้รับความรู้จากพ่อค้าต่างเมืองเป็นพิเศษ

วันหนึ่ง เขาได้ยินคำบอกเล่าจากพ่อค้าว่า ถัดจากโกสัมพีไปทางเหนือ มีเมืองภัททวดีตั้งอยู่ มีเศรษฐีผู้หนึ่งชื่อ ภัททวดี อยู่ในเมืองนั้น เขามีฐานะตระกูลและวัยไล่เรี่ยกัน มีอัธยาศัยและอะไรอีกหลายอย่างคล้ายคลึงกับตน

โฆสิตเศรษฐีพอใจอยากจะติดต่อเป็นมิตรในแดนไกล จึงจัดของฝากของขวัญมอบให้แก่พ่อค้าเหล่านั้นไปมอบให้ภัททวดีเศรษฐี

ฝ่ายภัททวดีเศรษฐีก็ตอบขอบใจ และส่งบรรณาการตอบแทนมาเช่นกัน

จากนั้น มิตรภาพระหว่างคนทั้งสองก็ดำเนินไปด้วยดี และนับวันจะแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น โดยที่ทั้งสองมิได้มีโอกาสพบปะกันเลย

ความเมตตาปรานี เป็นธรรมที่ทำให้คนเราประพฤติตัวเป็นประโยชน์ต่อกันฉันพี่น้อง ถ้าหากความเป็นญาติเป็นมิตรกันโดยธรรม

ได้ขยายวงกว้างออกไป โดยไม่มีชาติชั้นวรรณะ หรือศาสนาเป็นเครื่องกีดกันแล้ว โลกที่ร้อนระอุด้วยกลิ่นไอสงคราม และความไม่เรียบร้อยต่าง ๆจะสงบลงไปอีกมาก สันติภาพต้องเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นโดยไม่ต้องมีการบังคับ

ความเจริญผาสุกเป็นยอดปรารถนาของคนเรา ความทุกข์ยากลำบาก เป็นสิ่งที่คนเราเกลียดกลัว ไม่ประสงค์จะให้มันเข้ามาในชีวิตของเราทุกคน ความเดือดร้อนไม่มีใครอยากพบเห็น

แต่เมื่อผลที่ปรารถนาไม่ตรงกับเหตุที่ประกอบ คือ รักผลอย่างหนึ่ง แต่ไปประกอบเหตุอย่างหนึ่ง เช่น รักความไม่มีโรค แต่ไม่ชอบรักษาความสะอาด กินไม่เป็นเวลา นอนไม่เป็นเวลา

รักความสงบ แต่ชอบก่อกวนสร้างความเดือดร้อนวุ่นวายด้วยคำพูด หรือด้วยการกระทำ

กรรมลิขิตจึงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ และบันดาลให้ชีวิตของคนเราลุ่ม ๆดอน ๆ สุขบ้าง ทุกข์บ้าง สับสนปนเปกันไป

๏ *หมอแพทย์ทายว่าไข้* *ลมคุม*
โหรว่าเคราะห์แรงรุม *โทษให้*
แม่มดว่าผีกุม *ทำโทษ*
ปราชญ์ว่ากรรมเองไซร้ *ก่อสร้างมาเอง*

๏ *อย่าโทษไทท้าวท่วย* *เทวา*
อย่าโทษสถานภูผา *ย่านกว้าง*
อย่าโทษหมู่วงศา *มิตรญาติ*
โทษแต่กรรมเองสร้าง *ส่งให้เป็นเอง*

โคลงโลกนิติ

ในโรงทานของโฆษิตเศรษฐี มีเสียงเอะอะอื้ออึงอยู่ทุกเวลาเช้าเย็น เสียงผู้คนมารับอาหารแย่งชิงกันบ้าง เสียงนายมิตรสั่งการงานกับลูกน้องบ้าง ตลอดจนเสียงถ้วยชามรามไห กระทบกันเอ็ดอึงไป

นายมิตรเป็นชายวัยกลางคน อัธยาศัยใจคอเยือกเย็น และกว้างขวาง เขาชอบสนทนาปราศรัยกับผู้มารับอาหารในโรงทานเสมอ ทำให้เขาได้รู้เรื่องราวแปลกๆใหม่ๆจากชีวิต ซึ่งบางคนก็มีเรื่องราววิจิตรพิสดารอย่างไม่น่าเชื่อว่าจะเป็นความจริง

ราชินีผู้เมตตา

รุ่งอรุณของวันหนึ่งในท้ายฤดูฝน ท้องฟ้าที่เคยชุ่มฉ่ำด้วยเมฆฝนเริ่มจางไป กลายเป็นความปลอดโปร่งแจ่มใส

ต้นไม้ดอกไม้ผลิดอกออกผลสะพรั่ง ข้าวกล้าธัญญาหารในท้องทุ่งออกรวงทองเหลืองอร่าม อากาศเริ่มหนาว บวกกับไอแดดใน

ตอนเช้า ทำให้บรรยากาศกลายเป็นอบอุ่น เป็นวันที่เบิกบานของชาวโกสัมพีเป็นอย่างยิ่ง บริเวณโรงครัวทานของโฆสิตเศรษฐี คงพลุกพล่านไปด้วยฝูงชน อื้ออึงด้วยสรรพสำเนียงเช่นทุกวันมา คนยากจนอนาถาตลอดจนพ่อค้าต่างเมืองที่มารับแจกอาหารในโรงทาน ทยอยกันกลับไปแล้วเป็นส่วนมาก

นายมิตรมองตามหลังคนเหล่านั้นไปด้วยความสุขใจ ฉับพลันนั้นก็มีกุลสตรีนางหนึ่งถือภาชนะเดินตรงเข้ามา มีกิริยาบอกให้รู้ว่าจะมารับแจกอาหารด้วย ท่าทางของหล่อนละมุนละไม ไม่เกะกะเหมือนคนทั้งหลาย ใบหน้าหม่นหมอง มีรอยเศร้าแฝงอยู่ รูปร่างอันได้ส่วนสัด ประกอบกับผิวพรรณอันผุดผ่อง ผมดำสนิท ปล่อยปละลงไปเบื้องหลัง ทำให้นายมิตรคิดว่าหล่อนคงไม่ใช่คนอนาถามาแต่กำเนิด มีอะไรหลายอย่างในตัวหล่อนที่ทำให้นายมิตรสนใจเป็นพิเศษ

"ท่านเจ้าขา ดิฉันขอรับอาหารค่ะ"

หญิงสาวผู้นั้นเอ่ยคำขอด้วยสำเนียงแผ่วเบา

"เอ้า นั่งก่อนสิ อาหารเพิ่งหมดไปเมื่อครู่นี้ กำลังสั่งให้แม่ครัวเขาปรุงใหม่ เดี๋ยวก็เสร็จ เออ แม่หนูชื่ออะไร พักอยู่ที่ไหนจ๊ะ"

"ดิฉันชื่อสามา เจ้าค่ะ พักอยู่ที่ศาลานอกเมืองนี่เอง"

"อ้อ นั่นสิ ฉันเห็นเธอมารับอาหารที่นี่หลายวันมาแล้วนี่นะ เอ้า อาหารเสร็จพอดี เธอจะรับอาหารสำหรับกี่คนจ๊ะ"

"ดิฉันขอส่วนเดียวสำหรับคนเดียวค่ะ"

"อ้อ เธอเพิ่งรู้ประมาณท้องของเธอในวันนี้สินะ"

"ทำไมคะ ทำไมท่านว่าอย่างนั้นเล่าคะ"

นายมิตรเปลี่ยนสีหน้าเคร่งขรึม และพูดตะคอกเอาด้วยเสียงอันดัง

"ฮะ! แม่หนูอย่ามาหลอกฉันหน่อยเลย ฉันจำได้นะ เมื่อวานนี้เธอรับไปสองส่วน แล้วก็วันก่อนตั้งสามส่วนมิใช่หรือ ทำไมวันนี้เอาส่วนเดียว ไม่เอาไปมากๆ ล่อให้พุงกางอย่างวันก่อนๆ ก็ได้นี่นา" เขาพูดพลางหัวเราะเป็นทีเยาะเย้ย

คำพูดของนายมิตรทำให้หญิงสาวตกตะลึง นัยน์ตาลุกวาวด้วยความไม่พอใจ แต่แล้วแทนที่เธอจะต่อว่า หล่อนกลับทรุดลงนั่งร้องไห้สะอึกสะอื้นอยู่ตรงนั้นเอง

นายมิตรเห็นดังนั้นก็รู้สึกแปลกใจและสงสาร คิดว่าหล่อนคงมีความระทมทุกข์อะไรบางอย่างอยู่เป็นแน่ จึงได้พูดปลอบประโลมอยู่เป็นเวลานาน จนหล่อนเบาใจขึ้นบ้างแล้ว จึงเล่าความจริงให้นายมิตรฟังโดยตลอด

"ดิฉันเป็นธิดาคนเดียวของภัททวดีเศรษฐี มารดา ชื่อว่ากาญจนา มีนิวาสสถานอยู่เมืองภัททวดี ตั้งแต่น้อยคุ้มใหญ่ไม่เคยออกจากบ้านไปไหน พ่อแม่เลี้ยงดูให้อยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือน แต่พอดี

มีความจำเป็นที่จะต้องออกจากภัททวดี ก็มีอันเป็นให้ดิฉันต้องเผชิญกับปัญหาชีวิตอันยุ่งยาก ชนิดที่ใครๆไม่สามารถจะช่วยเหลือได้ โลกนี้กว้างเกินไปสำหรับดิฉันจะรู้และเข้าใจได้ตลอด ภยันตรายในโลกนี้มีมากมายเกินกว่าที่หัวอกน้อยๆของดิฉันจะต้านทานไหว

เรื่องมันคือ ภัททวดีนครของเราถูกภัยธรรมชาติคุกคามตั้งแต่หน้าแล้ง พร้อมกับโรคระบาดมันคร่าเอาชีวิตคนและสัตว์ให้ล้มหายตายจากไปโดยลำดับ นับตั้งแต่สุนัข เป็ด ไก่ และผู้คน เพียงเดือนแรกที่อหิวาตกโรคมันเยี่ยมกรายเข้ามา ภัททวดีนครของเราก็เปลี่ยนแปลงไปมาก ทุกบ้านช่องเงียบเหงาเหมือนไม่มีคนอยู่ คล้ายเมืองร้าง

คนในครอบครัวต่างนั่งจับเจ่าปรับทุกข์กันด้วยเรื่องโรคมหาวายร้ายนี้กันทั่วไป แต่แล้วทุกคนก็ยอมจำนน ไม่สามารถจะหาทางป้องกันหรือแก้ไขได้

ในที่สุดโรคอหิวาต์ก็เริ่มเข้ามาแสดงบทบาทในบ้านของดิฉัน พวกคนใช้ในเรือนล้มป่วยกัน และล้มหายตายจากไปทีละคนสองคน ทางออกที่ดีที่สุดของเราคือหนีไปให้พ้นจากรัสมีที่โรคนี้จะระบาดไปถึง

ท่านบิดาเล่าให้ดิฉันฟังว่า ในนครโกสัมพีนี้ ท่านมีเพื่อนอยู่คนหนึ่ง ชื่อ โฆสิต เคยส่งข่าวคราวไปมาหาสู่กันเสมอ ปรากฏว่าไมตรีจิตมิตรภาพได้เกิดมีขึ้นในระหว่างกันอย่างมั่นคง ทั้งๆที่ไม่เคยได้พบหน้ากันเลย ในยามที่ชีวิตต้องประสบกับเคราะห์หามยามร้ายเช่นนี้

เพื่อนคงให้การช่วยเหลือบ้างเป็นแน่ ท่านปรารภดังนี้แล้ว พวกเราจึงพากันอพยพหนีจากภัททวดี ตรงมายังโกสัมพีทันที ข้าวของอันมีค่ามากมาย เราได้นำเอาติดตัวมาเท่าที่จำเป็นเท่านั้น แม้ว่าจะเสียดายปานใด แต่ชีวิตย่อมสำคัญกว่าทุกสิ่งทุกอย่างในหนทางย่านไกลและทุรกันดารเช่นนี้

พวกเราทั้งสาม คือ พ่อ แม่ และลูก คือดิฉัน ได้รับความลำบากในการเดินทางมาก เนื่องจากเราไม่เคยเดินทางไกล ประกอบกับบิดาท่านสุขภาพไม่ค่อยดี ทั้งยังมีทีท่าว่าโรคร้ายจะติดตัวมาด้วย หนทางบางตอนผ่านเทือกเขาอันสลับซับซ้อน บางคืนเราต้องค้างกันในป่าที่เต็มไปด้วยสัตว์ร้าย ถูกเบียดเบียนด้วยเหลือบยุง บุ้งริ้น อันชุกชุม ไหนจะต้องระวังภัย ไหนจะต้องวิตกกังวลถึงสุขภาพของพ่อ ทำให้พวกเราพะว้าพะวังใจ เพราะถ้าเกิดมีอันถึงกับใครคนใดคนหนึ่งในพวกเราล้มป่วยลงในกลางป่าก็จะลำบากมาก ทั่วราวไพรดังระงมไปด้วยเสียงลิงค่างบ่างชะนีส่งเสียงโวกโวยโหยหวน ยิ่งเพิ่มความหวาดหวั่นแก่พวกเราเพิ่มขึ้นอีกเป็นทวีคูณ

สิบห้าวันบนเส้นทางมหาวิบากนี้ เราทั้งสามจึงเดินทางถึงโกสัมพีในลักษณะที่กระปลกกระเปลี้ยสุดประมาณ ที่พึ่งแหล่งสุดท้ายที่พวกเราหมายมั่นว่าจะยึดเอาเป็นสรณะ คือ บ้านของโฆสิตเศรษฐี แต่เพราะเหตุที่ดิฉันและพ่อแม่บอบช้ำจากการเดินทางมาก เนื้อตัวมอมแมมไป

ด้วยเหงื่อไคล ถ้าตรงเข้าไปหาท่านโฆสิตในลักษณะเช่นนี้ ก็ไม่เป็นที่น่ายินดี ตกลงพวกเราจึงพักอาศัยอยู่ที่ศาลานอกเมืองก่อน

รุ่งเช้าวันต่อมา ดิฉันก็กลายเป็นขอทานจำเป็นไป ความละอายที่ประจำนิสัยมาแต่เล็กแต่น้อย เป็นสิ่งกีดขวางที่ไม่สามารถจะช่วยอะไรได้ในเวลาเช่นนี้ ดิฉันจึงต้องสลัดมันทิ้งเสียชั่วคราว ก้มหน้าหลบตามาขอรับแจกอาหารในโรงทานของท่านนี้ด้วยความจำใจ แต่ดิฉันก็ยังรู้สึกอบอุ่นใจคิดว่าจะหาทางรอดได้อย่างสบายในเมืองที่ผู้คนมีจิตใจเพียบพร้อมด้วยศีลธรรมเช่นนี้ แต่แล้วเคราะห์กรรมก็ตามมาพิฆาตเราอีก

ค่ำวันนั้นเอง ท่านบิดาก็ล้มป่วยลงอย่างกระทันหัน เนื่องจากท่านอ่อนเปลี้ยเสียกำลังมาจากการเดินทางไกล เพียงอาหารมื้อแรกตกถึงท้องก็บังเกิดความไม่ปกติขึ้นในร่างกาย กำลังกายที่เหลืออยู่ก็น้อยเต็มที ไม่สามารถจะย่อยอาหารเลี้ยงร่างกายได้ ในที่สุดท่านก็จากพวกเราไปอย่างไม่มีวันกลับในกลางดึกคืนนั้นเอง ทิ้งความวิปโยคโศกเศร้าให้แก่ดิฉันและแม่เป็นอย่างมาก แต่แล้วคืนที่แล้วมานี้เอง แม่ของดิฉันก็ตัดช่องน้อยหนีไปอีกในลักษณะเดียวกับพ่อ โอย อกดิฉันจะพังเพราะความระทมทุกข์ มรสุมแห่งชีวิตจากความสูญเสียอันใหญ่หลวง มันทำให้หัวใจของดิฉันปั่นป่วน จวนจะถึงแก่ทำลายชีวิต แต่ดิฉันปลงตกคิดว่าคงเป็นกรรมเก่าที่ดิฉันได้สร้างมาแต่ปางก่อนมันตามมาสนอง ถ้าด่วนทำลายชีวิตเสีย ไหนเลยจะมีโอกาสใช้กรรมเก่าให้สิ้นสุดได้

"ชีวิตคือการต่อสู้" ดิฉันรวบรวมกำลังที่เหลืออยู่ประสานรอยร้าวแห่งความเศร้าโศกเสียใจ ตั้งใจว่าจะพยายามต่อสู้กับโลกและชีวิตต่อไป แต่คำพูดของท่านสิ ท่านมิตร มันเป็นเหมือนหอกทิ่มแทงลงตรงแผลที่กำลังสดๆให้เจ็บแสบเหมือนถูกราดด้วยน้ำเกลือ โธ่ มันเป็นบาปกรรมอะไรนะ ตกระกำลำบากยังไม่มีใครเห็นใจ มีแต่คนเขากระหน่ำซ้ำเติมอย่างไม่รู้จักจบสิ้น โธ่ ดิฉันอยากตาย ตายให้มันรู้แล้วรู้รอดไปเสียที"

หล่อนเล่าจบลงแล้วก็ร้องไห้โฮใหญ่ นายมิตรรู้สึกเศร้าสลดใจในชะตากรรมของเด็กสาวที่ต้องเผชิญกับเคราะห์กรรมอย่างใหญ่หลวง เขาบังเกิดความเมตตาปรานีท่วมท้นใจ จึงออกปากขอให้ *"สามา"* อยู่เป็นบุตรบุญธรรมของตน

"โธ่ สามา เจ้าอย่าเสียอกเสียใจไปเลย เรื่องราวในอดีตมันสุดวิสัยที่ใครๆจะพึงแก้ไขได้ คนเราทุกคนหลีกหนีจากความตายไปไม่พ้น เอาเถอะ สามา อยู่กับพ่อที่นี่เถอะ พ่อยินดีจะเลี้ยงดูเจ้าเป็นลูกเป็นเต้า ที่ได้พลั้งปากพูดจาถากถางเจ้าเกินจริงไปนั้น อภัยเสียเถอะนะ รับปากกับพ่อสิว่าเจ้าจะเป็นลูกพ่อ"

คำพูดของนายมิตร เป็นประหนึ่งวารีทิพย์ที่หลั่งลงมาจากสวรรค์ชะโลมใจของสามาที่กำลังร้อนรุ่มด้วยความโศกให้เย็นลง หล่อนรู้สึกประทับใจในรสแห่งความเมตตาในครั้งนี้เอง หล่อนจึงรับปากกับ

นายมิตร ด้วยดวงใจอันเต็มตื้นไปด้วยความปีติ น้ำตาแห่งความดีใจประดังกันออกมานองหน้า

"ค่ะ พ่อขา ความเมตตาที่พ่อมีต่อลูก ลูกจะขอเทอดทูนไว้ชั่วชีวิตค่ะ"

ธิดาสาวของภัททวดีเศรษฐี จึงกลายเป็นธิดาของนายมิตรผู้จัดการโรงทานของโฆสิตเศรษฐีตั้งแต่บัดนั้นมา

ชีวิต คือ สายธารแห่งการเปลี่ยนแปลงที่ไหลไปไม่มีที่สิ้นสุด ระยะหนึ่งมันอาจจะลอยเด่นขึ้นมา บางเวลามันอาจจะดิ่งลงสู่ก้นบึ้งแห่งความเสื่อม

ถ้าคนเราหลงเก็บเอาความเปลี่ยนแปลงนั้นๆมานอนคิด ก็จะกลัดกลุ้มใจเพิ่มความทุกข์ให้แก่ตัวมากขึ้นอีกเป็นทวีคูณ จะมีอะไรในโลกเล่าที่จะทนทานต่ออำนาจอนิจจังนี้ได้ ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นสังขาร คือ ปรุงแต่งมาจากเหตุ มีเกิด มีดับ มีความผันผวนปรวนแปรทั้งสิ้น ชีวิต คือ สังขารที่รู้จักเคลื่อนไหวไปตามวิกฤตการณ์ต่างๆของโลก

ผู้ใดรู้จักปล่อยวาง ไม่หลงยึดมั่นถือมั่นเป็นอารมณ์เกินไป ผู้นั้นนับว่า *"เป็นตัวของตัวเอง"* มีสติรู้เท่าทันความเป็นไปของโลกโดยแท้

สามาเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงในชีวิตมากมาย ตั้งแต่การอพยพหลบภัยจากโรคร้าย จำต้องทิ้งทรัพย์สมบัติ เดินทางมาสู่กรุง

โกสัมพีด้วยความลำบาก ในที่สุดต้องสูญเสียบิดามารดาผู้บังเกิดเกล้า ทำให้เธอหมดอาลัยตายอยากในชีวิต

แต่แล้วหล่อนก็ได้พบกับผู้ใจบุญรับอุปการะเลี้ยงดู สามาจึงรู้สึกว่าชีวิตของตนที่แห้งแล้งอับเฉาลงไปนั้น กลับมีหวังและสดชื่นขึ้นมา ความอบอุ่นใจจากการอุปการะของนายมิตรผู้เป็นเสมือนบิดาทำให้หล่อนผาสุกใจเหมือนได้อยู่ท่ามกลางหมู่ญาติสนิท

เมื่อตอนเป็นสาว สามาสวยเรียบ ๆ และเพียบพร้อมไปด้วยมารยาท สมกับเป็นกุลสตรีที่ดี หล่อนเอาใจใส่ในกิจการบ้านเรือน วิกฤตการณ์ในชีวิต ทำให้หล่อนเป็นคนสงบเสงี่ยมเจียมตัว และมีความหนักแน่นอยู่ในเมตตาธรรม หญิงชายคนใช้ในเรือน ผู้ใดได้รับความทุกข์ลำบาก เธอก็เอาใจใส่ช่วยเหลือโดยไม่รังเกียจ ในยามเจ็บป่วยเธอช่วยพยาบาลรักษา สามาจึงเป็นเจ้าหัวใจของคนทั้งหลายที่รู้จักคุ้นเคยโดยทั่วไป

สามาติดตามพ่อไปแจกอาหารในโรงทานเสมอ เธอได้ยินได้เห็นผู้คนเข้ามารับแจกอาหารอย่างไม่เป็นระเบียบ ส่งเสียงเจี๊ยวจ้าวน่ารำคาญ บางรายถึงกับทะเลาะวิวาทกันก็มี เธอนึกได้ถึงอุบายอย่างหนึ่งที่จะทำให้คนเหล่านั้นสงบเสียงลงได้ จึงปรารภกับบิดาเลี้ยงของตน

"พ่อคะ! ทำไมคนเหล่านี้จึงส่งเสียงเอะอะแย่งชิงกันอย่างนั้นล่ะคะพ่อ"

"นั่นสิลูก พ่อก็กลุ้มใจ ไม่ทราบว่าจะทำอย่างไร จึงจะให้คนเหล่านี้เรียบร้อยได้ หรือเจ้ามีอุบายดีๆ บอกพ่อสิลูก"

"มีค่ะพ่อ ลูกคิดอยู่หลายวันแล้ว เพิ่งนึกได้นี่แหละ"

"ทำรั้วเข้าสิพ่อ กั้นเป็นทางไว้ให้เดินเข้าได้เพียงคนเดียว แล้วเปิดทางให้เดินออกอีกทางหนึ่ง ใครมาถึงก่อนได้ก่อน ใครมาทีหลังก็ต้องเรียงลำดับกันไป อย่างนี้ลูกว่า การแย่งชิงกันจะไม่มีขึ้นนะพ่อ"

"เออ เข้าทีๆ อ๊ะ ลูกพ่อมีอุบายดีๆนะ แหม ความคิดของลูกคมคายดีจริง เอาล่ะ พ่อจะสั่งให้เขาทำรั้ว โรงทานของเราจะเรียบร้อยคราวนี้ล่ะ"

ในวันต่อมา นายมิตรก็จัดการให้ทำรั้วตามอุบายนั้น ผลเป็นไปตามความคาดหมายทุกประการ เสียงอื้ออึงเอะอะที่น่าเวียนหัวนั้นหมดไปเหมือนปลิดทิ้ง ทำให้นายมิตรพออกพอใจในผลงานนั้นมาก

ตั้งแต่นั้นมาก็มีผู้เรียกขานชื่อสามาว่า *"สามาวดี"* เพราะเหตุที่เป็นเจ้าของความคิดทำรั้วนั่นเอง (วดี แปลว่า รั้ว)

ท่านโฆสิตเศรษฐี เคยได้ยินเสียงโกลาหลอื้ออึงที่โรงทานของตนทุกเช้าเย็น ครั้นวันต่อมาก็มิได้ยินเสียง จึงเอ่ยถามนายมิตรในวันหนึ่งว่า

"มิตร ท่านมิได้เปิดโรงทานแจกอาหารดอกหรือ?"

"แจกครับ ผมเปิดทุกวันไม่เคยขาดครับ"

๑๐๕
หนี้กรรม

"อ้าว ทำไมถึงเงียบล่ะ"

"ผมจัดการเสียใหม่ครับท่าน การแจกและการรับอาหารเป็นไปอย่างมีระเบียบ จึงไม่มีเสียงเอ็ดอึงเหมือนแต่ก่อนครับ"

"เออ! ท่านทำอย่างไรนะ ลองเล่าให้ฟังบ้างสิ"

"ผมทำรั้วกั้นไว้ให้เขาเดินเข้าไปรับอาหารทีละคน แล้วก็เปิดทางให้ออกอีกทางหนึ่งครับ"

"อ้อ ทำเข้าทีดี แต่ก่อนท่านทำไมไม่ทำอย่างนั้นล่ะ"

"แต่ก่อนนึกไม่ออกครับ ลูกสาวของผม สามาวดีเขาแนะนำให้ทำครับ"

"สามาวดีคนไหนนะ เราไม่เคยได้ยินชื่อเลย"

"อ้า ลูกบุญธรรมครับ ผมเพิ่งได้มาไม่กี่วันนี้แหละ"

นายมิตรจึงเล่าเรื่องของสามาวดีให้โฆสิตเศรษฐีฟังโดยตลอด พอฟังเรื่องราวและรู้ว่าสามาวดีเป็นลูกสาวภัททวดีเศรษฐี เพื่อนของตน ก็ขอรับเอาสามาวดีไปเลี้ยงเป็นลูกสาวของตน แม้นายมิตรจะรู้สึกเสียดายที่สามาวดีจะต้องจากไป แต่ก็เห็นว่าถ้าสามาวดีได้อยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของท่านเศรษฐี ก็จะมีความสุขมากกว่าอยู่กับตน จึงยอมยกให้แต่โดยดี โดยเห็นแก่อนาคตของสามาวดี

ในการพบกันครั้งแรก หญิงสาวก้มกราบท่านเศรษฐีแล้วนั่งนิ่งอยู่ โฆสิตมองดูสามาวดีด้วยความพินิจพิเคราะห์ บังเกิดความเมตตาดังลูกของตน

"สามาวดี ฉันได้ฟังนายมิตรเล่าประวัติของเธอแล้ว ภัททวดีพ่อของเธอกับฉันเป็นเพื่อนกัน แต่เราไม่ได้พบหน้ากันเลย พ่อแม่ของเธอบุญน้อยจริงนะ ฉันเสียใจด้วยในเคราะห์กรรมของท่านทั้งสองและของเธอด้วยนะ สามาวดี"

คำพูดของโฆสิตเศรษฐี ทำให้สามาวดีตื้นตันใจเหมือนมีอะไรมาจุกอยู่ที่ลำคอ น้ำตาไหลพรากโดยไม่รู้สึกตัว

"เจ้าค่ะ พ่อท่านเคยเล่าให้ฟังเหมือนกัน เราเดินทางมาคราวนี้ก็หวังจะมาพบกับท่านนี่แหละ" แต่ว่าพูดได้เท่านั้น หล่อนก็สะอื้นไห้พูดอะไรไม่ออก

"นั่นสิ สามาวดี คนเราถึงคราวเคราะห์กรรมจะตามมาทันล่ะก็อยู่ที่ไหนก็ไม่พ้น แต่ว่าอย่าเสียใจมากไปเลยลูก พ่อจะเลี้ยงเจ้าเหมือนกับที่พ่อเจ้าเลี้ยงดูมา อยู่กับพ่อลูกจะปลอดภัยทุกอย่างทีเดียวล่ะนะ"

"เป็นพระคุณอย่างสูง ลูกกราบในความเมตตาของพ่อ ขอยึดเป็นที่พึ่งตลอดชีวิตค่ะ"

ในวันต่อมา สามาวดีกลายเป็นธิดาของโฆสิตเศรษฐี เธอรู้สึกอัศจรรย์ใจ เมื่อหวนระลึกถึงอดีต ชีวิตของเธอที่ไร้ญาติขาดมิตร แต่ก็ได้รับอุปการะจากผู้สูงศักดิ์ถึง ๒ คน ติดๆกัน แต่ละท่านก็รักเธอเหมือนลูก ถ้าไม่คิดว่าเป็นเพราะบุญกุศลในชาติปางก่อนตามมาปกปักรักษาเธอ ก็ไม่รู้จะคิดว่าเป็นเพราะอะไรอีก

๑๐๗
หนี้กรรม

ในบ้านอันใหญ่โตระโหฐานของท่านเศรษฐี มีผู้หลักผู้ใหญ่อยู่เพียง ๓ คน คือ โฆสิตเศรษฐี สายใจผู้ภรรยา และ นางสมศรี นอกจากนั้น ก็เป็นคนใช้ชายหญิงผู้เป็นบริวาร ทุกคนรักใคร่นับถือสามาวดีอย่างสนิทสนม สามาวดีรู้สึกขอบคุณฟ้าดินที่บันดาลให้เธอได้พบแต่คนใจบุญสุนทาน

บัดนี้ ความสุขอันอบอุ่นได้กลับมาหาเธออีกอย่างครบถ้วน ใบหน้าของเธออิ่มเอิบ ริมฝีปากจิ้มลิ้มพริ้มเพรา ผมยาวดำขลับยาวเฟื้อยลงปะบ่า ประกอบกับทรวดทรงอันสง่างาม ทำให้สามาวดีได้รับยกย่องว่าเป็นเทพีในหมู่บ้านนั้นทีเดียว

ความดีงามทั้งในทางรูปสมบัติและคุณสมบัติของสามาวดีเป็นที่กล่าวขวัญกระฉ่อนไปทั่วโกสัมพีนคร

โอ้ สามาวดีผู้เลอโฉม ธิดาสาวของโฆสิตเศรษฐีแห่งโกสัมพีนคร ดังคำในบทละครตอนหนึ่งในเรื่อง รามเกียรติ์ ว่า..

◉ *"งามดังนางเทพอัปสร*
อรชรอ้อนแอ้นดังเลขา
โฉมเฉลาเยาวลักษณ์จำเริญตา
คล้ายพระอุมาเทวี"

หรือดังเพลงที่เขาร้องว่า

๏ *"งามเอยแม่งามเพียงหยาดฟ้า*
งามเสียจนอุมาแม่อิจฉาความงาม
ทั่วเรือนร่างโสภางค์สมลือนาม
คมเนตรแวววามดั่งจะหยามดารา

๏ *งามเอยแม่งามอรชร*
งามแม้ยามบังอรย่างเยื้องลีลา
คิ้วโขนงโก่งงอนดั่งคันศรรามา
พริ้งภักตร์จันทราหลบเมฆาเพราะเอียงอาย"

ในยามค่ำ หลังเวลาอาหาร โฆสิตเศรษฐี ภริยา และสามาวดี มักจะคุยกันถึงเรื่องของชีวิตเสมอ

สามาวดีได้ฟังเรื่องราวแต่หนหลังของโฆสิตเศรษฐี ซึ่งล้วนแต่น่าสยดสยอง เธอรู้สึกว่าเคราะห์กรรมที่ตนเองประสบมานั้นน้อยกว่ามาก และเป็นไปในระยะเวลาอันสั้น คล้ายกับฝันร้ายไปชั่วขณะหนึ่งเท่านั้น

"คุณพ่อคะ ลูกเชื่อแล้วล่ะว่า คนเราทุกคนที่เกิดมาล้วนแต่เป็นลูกหนี้ของกรรม"

"เออ เอ๊ะ หนี้อย่างไรกัน ไหนลองเล่าสิลูก พ่อจะฟัง"

หนี้กรรม

"คือ กรรมในอดีตมันติดตามให้ผลแก่คนเราเสมอ การกระทำทุกอย่างที่เราทำไปแล้ว ทั้งดีและชั่ว มันติดอยู่ที่ใจ กลายเป็นอุปนิสัยของผู้กระทำ ไปไหนมันก็ตามไปด้วย ข้ามภพข้ามชาติ กรรมดีก็ส่งผลดีให้มีความสุข ความเจริญ กรรมชั่วก็ให้ผลชั่ว คอยตัดรอนความสุขความเจริญ ตามโอกาสที่จะพึงอำนวยให้ พร้อมกันนั้น คนเราก็สร้างกรรมในปัจจุบันทั้งดีและไม่ดีอยู่เรื่อยๆ ผลกรรมยิ่งสลับซับซ้อนมากขึ้นเพราะกิเลส (รัก, โลภ, โกรธ, หลง) มันคอยบงการให้คนเราประกอบกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งอยู่เสมอ

ถ้าจะพูดว่า ชีวิต คือผลกรรมที่ให้ผลสืบต่อกันไปไม่ขาดสายก็เห็นจะไม่ผิดนะพ่อ แล้วนี่ก็เป็นเพียงหนี้กรรมที่เป็นส่วนตัวของเราเท่านั้น ส่วนที่เกี่ยวกับคนอื่นนั้นยังมีอีก ว่าโดยที่แท้แล้วทั้งเนื้อทั้งตัวของคนเราคือลูกหนี้ของกรรม พอคลอดออกจากครรภ์มารดา ก็เป็นหนี้บุญคุณของพ่อแม่ เป็นหนี้หมอ เป็นหนี้พยาบาล ต่อมาก็เป็นหนี้ครูบาอาจารย์ ญาติมิตร เป็นต้น จนขั้นที่สุดเรามีถนนหนทางไปมาสะดวกสบาย มียวดยานพาหนะใช้สอย มีโรงพยาบาลสำหรับรักษาคนเจ็บไข้ได้ป่วย มีโรงเรียนเป็นที่ศึกษาเล่าเรียน มีวัดวาอารามเป็นที่บำเพ็ญกุศล ให้ทาน รักษาศีล ฟังธรรม ทั้งหมดนี้เป็นมรดกแห่งกรรมที่คนอื่นเขาสร้างเขาทำไว้ให้ทั้งนั้น แม้คำข้าวที่เราป้อนเข้าปากแต่ละคำนั้น ก็เป็นผลิตผลจากชาวนา และแรงงานของวัวควาย ซึ่งถ้าเราพิจารณา

ดูด้วยใจที่เป็นธรรมแล้ว เราเป็นหนี้บุญคุณเขาเหล่านั้นอย่างถอนตัวไม่ขึ้น พวกเราอยู่เย็นเป็นสุข ไม่มีใครเบียดเบียนใส่ร้าย ก็เพราะมีพระศาสนาเป็นหลักอบรมจิตใจคนให้มีศีลมีธรรม

เมื่อความจริงเป็นดังนี้ บุคคลใดเข้าใจว่า คนเกิดมาและเจริญอยู่ในโลกโดยไม่เป็นหนี้บุญคุณใครนั้น จึงฟังไม่ขึ้น คนที่มีความเข้าใจดังกล่าว ชื่อว่าเป็นคนอกตัญญู ธรรมชาติจะต้องลงโทษเขาผู้นั้นให้ลามกตกต่ำไปโดยลำดับ ลูกเข้าใจอย่างนี้ถูกไหมคะ คุณพ่อ"

"ถูกแล้วล่ะลูก ทำดีย่อมได้ดี ทำชั่วย่อมได้ชั่ว พระพุทธองค์ตรัสไว้ไม่ผิดหรอก ลูกเอ๋ย"

ในยามนอน สามาวดีมักจะหวนคิดถึงเรื่องราวในอดีตของตนอยู่เสมอ เธอคิดถึงพ่อแม่และความสมบูรณ์พูนสุขแต่หนหลัง คิดถึงความเปลี่ยนแปลงในชีวิต แต่ในที่สุดเธอก็สุขใจในบุญกุศลที่ช่วยให้เธอรอดพ้นภัยต่างๆมาได้ และได้พบกับบุคคลที่มิใช่ญาติ แต่ให้ความอุปการะเลี้ยงดูเหมือนญาติ ชีวิตของเธอที่หล่นวูบลงไปสู่ความเสื่อมนั้นบัดนี้ลอยเด่นขึ้นมาเป็นชีวิตใหม่อีกวาระหนึ่งแล้ว

๏ โอ ระรื่นชื่นใจในยามนี้
ดวงฤดี "สามา" ผวาตื่น
ระลึกหลังครั้งก่อนเมื่อค่อนคืน
สุดจะฝืนข่มตานิทรารมย์

๑๑๑

หนี้กรรม

๏ *เมื่อชะตาตนวิบัติต้องพลัดถิ่น*
ต้องสูญสิ้นทุกสิ่งยิ่งขื่นขม
กรรมเราสร้างปางบรรพ์มันนิยม
มิใช่พรหมมาลิขิตให้ผิดการณ์

๏ *ถ้าทำดีมีอัชฌาสามิภักดิ์*
ถึงไม่รักเขาก็คงจะสงสาร
ธรรมคุณคุ้มครองมิพ้องพาน
ให้มวลมารพ่ายแพ้เป็นแน่นอน

๏ *จะดีร้ายยึดธรรมประจำไว้*
ชำระใจบริสุทธิ์อนุสรณ์
ชีพจะสิ้นชื่อก็ยังไม่ม้วยมรณ์
หอมขจรตราบสิ้นฟ้าดินเอย

โกสัมพีนครเป็นนครแห่งแคว้นวังสะ ตั้งอยู่บนฝั่งขวาของแม่น้ำยมุนา เป็นศูนย์กลางแห่งการค้าขายทั้งทางบกและทางน้ำ มีหนทางไปมาติดต่อระหว่างแคว้นใหญ่ทั้งสี่ คือ โกศล, กาสี, วัชชี และ มคธ ผู้คนพลเมืองจึงคับคั่งเนืองแน่นเป็นนิตย์ ประกอบกับดินแดนแห่งนี้มีทำเลที่ดินอุดมสมบูรณ์ด้วยน้ำ และมัจฉมังสาหาร เป็นเมืองที่มีชัยภูมิเหมาะสมกับเป็นราชธานียิ่งนัก โดยเหตุที่การเศรษฐกิจและการค้าของโกสัมพีอยู่ในเกณฑ์ดีเช่นนี้

. . . .

นครหลวงแห่งนี้จึงเจริญรุ่งเรือง มีปราสาทราชมณเฑียรงามสง่า ป้อมปราการตั้งตระหง่านน่าเกรงขาม บ้านเรือนเป็นระเบียบ สลับสล้างลดหลั่นกันอย่างน่าดู ในยามค่ำคืนนั้น สว่างไสวไปด้วยประทีปโคมไฟ ร้านรวงคึกคักไปด้วยอาคันตุกะ ทั้งชาวท้องถิ่นและชาวต่างประเทศที่ไปมาติดต่อค้าขายกันอยู่ตลอดเวลา

องค์ประมุขของโกสัมพีสมัยนั้นพระนามว่า "พระเจ้าอุเทน"

ท้าวเธอเป็นกษัตริย์ที่เยาว์วัยก็จริง แต่ทรงพระปรีชาสามารถในการปกครองไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินให้อยู่ร่มเย็นเป็นสุข พระองค์ทรงฝึกปรือทหารให้เกรียงไกรในการยุทธด้วยความไม่ประมาท

ประชาชนพลเมืองจึงเคารพรักองค์ประมุขของโกสัมพีองค์นี้มาก ทุกคนประสงค์จะให้พระองค์อภิเษกสมรสเป็นอย่างยิ่ง อยากจะเห็นพระราชินีคู่บัลลังก์ แต่วันแล้ววันเล่า พระบรมราชินีคู่บัลลังก์ก็ไม่อุบัติขึ้นสมหวังของประชาชนสักที

บรรดาเจ้าหญิงผู้นับเนื่องในฐานะเป็นพระบรมวงศานุวงศ์ต่างมุ่งหวังที่จะได้ครองมงกุฎราชินี แต่ก็ยังไม่มีท่าทีว่าสตรีนางใดจะเอาชนะน้ำพระทัยกษัตริย์หนุ่มได้ แต่แล้ววันหนึ่ง จอมคนชาวโกสัมพีก็ได้พบสตรีคู่พระทัยเข้าจนได้

วันนั้นเป็นวันเริ่มงานนักขัตฤกษ์ประจำปีของโกสัมพี ประชาชนต่างก็ตกแต่งบ้านเรือนด้วยประทีปธงชัย และจัดให้มีมหรสพสมโภช

พระนครเป็นมโหฬาร คนทุกบ้านช่องนิยมพากันไปอาบน้ำชำระกายในแม่น้ำ ซึ่งถือกันว่าเป็นเหตุแห่งสวัสดิมงคลตามแบบศาสนาพราหมณ์

ในวันนักขัตฤกษ์ดังกล่าวนี้ หญิงสาวชาวเมืองทั้งหลายต่างก็แต่งตัวด้วยเสื้อผ้าอาภรณ์หลากสี เดินทางออกจากบ้านเป็นกลุ่มๆ ดูละลานตาไปหมด บรรดาเจ้าหนุ่มทั้งหลาย ก็ถือโอกาสดักดูอยู่ตามรายทางคอยชมโฉมสตรี ทำให้บรรยากาศดูครึกครื้นมีชีวิตชีวายิ่งนัก

สามาวดีพร้อมด้วยหญิงคนใช้หลายคนออกจากบ้านมุ่งตรงไปยังท่าน้ำเพื่ออาบน้ำชำระเสนียดจัญไร เช่นเดียวกับคนอื่นตามประเพณี เธอเดินผ่านไปทางพระบรมราชวังด้วยอากัปกิริยาสงบเสงี่ยม

พระเจ้าอุเทนทรงประทับยืนที่ช่องพระแกล ทอดพระเนตรเห็นท้าวเธอก็สนพระทัยเป็นยิ่งนัก เมื่อสามาวดีเดินลับมุมถนนไปแล้ว ท้าวเธอจึงตรัสถามมหาดเล็กคนสนิทว่า

"นี่ มหาดเล็ก เธอเห็นผู้หญิงคนเมื่อตะกี้นี้ไหม?"

"เห็น พระเจ้าข้า" มหาดเล็กกราบทูล

"เออ แล้วก็เธอรู้จักเขาไหม?" ตรัสถามด้วยความสนพระทัย

"ขอเดชะ รู้จักพระเจ้าข้า หญิงสาวผู้นั้นชื่อ สามาวดี เป็นธิดาของโฆสิตเศรษฐี พระเจ้าข้า"

"อ้อ สามาวดี เพราะดีนี่ เขาเป็นสนมของเจ้านายองค์ไหนหรือเปล่า มหาดเล็ก"

"มิได้พระเจ้าข้า" มหาดเล็กกราบทูล แล้วก็เล่าเรื่องความเป็นมาของสามาวดีให้พระราชาทรงทราบทุกประการ

พระราชาอุเทนทรงตกลงพระทัยเลือกนางสามาวดีเป็นราชินีคู่บัลลังก์ แม้จะไม่เกี่ยวข้องในฐานะบรมวงศ์ก็ตาม ท้าวเธอมิได้ทรงถือเป็นความเสียหาย จึงตรัสให้อำมาตย์นำพระราชสาส์นไปขอสามาวดีจากโฆสิตเศรษฐีทันที

จะด้วยเหตุผลกลใดไม่ทราบชัด โฆสิตเศรษฐีได้ตอบปฏิเสธ ซึ่งทำให้พระราชาทรงกริ้ว มีรับสั่งให้ริบทรัพย์สมบัติของโฆสิตเศรษฐี โดยรับสั่งให้ประทับตราประตูบ้านเรือน และขับเศรษฐีออกไปอยู่นอกบ้าน

สามาวดีเดินกลับมาจากท่าน้ำ ได้พบเห็นเหตุการณ์อันเกิดจากพระราชอาญาเช่นนั้น ก็เกิดความหวั่นใจ และให้กระวนกระวายใจมากขึ้น ในเมื่อทราบว่าเหตุการณ์ทั้งนี้เนื่องจากตนเป็นต้นเหตุด้วย เพื่อตัดปัญหายุ่งยากใจ จึงให้บิดาส่งตัวขึ้นน้อมเกล้าถวายตามพระราชประสงค์

"โธ่ คุณพ่อไม่น่าจะขัดพระบรมราชโองการนี่คะ"

"เฮอะ เรื่องมันพูดยากนะลูก ที่พ่อปฏิเสธก็เพราะความหวังดีต่อลูกนะ ในพระบรมมหาราชวัง มิใช่มีแต่ความสมบูรณ์พูนสุขเสมอไปนะลูก ยิ่งลูกตัวคนเดียวไม่มีญาติวงศ์พงศา พ่อคิดว่าเจ้าจะอยู่ลำบากนะลูก"

หนี้กรรม

"พ่อคะ การเป็นมเหสีพระเจ้าอยู่หัว มีอันตรายด้วยหรือคะพ่อ"

"พ่อเพียงแต่หวาดวิตกไปเท่านั้นแหละลูก"

"ลูกคิดว่า คุณงามความดีนั้นเป็นสิ่งอมตะ ถ้าเรามีคุณสมบัติประจำตัว ก็อาจจะเอาชนะภัยได้ทุกอย่างมิใช่หรือคะ"

"ถูกล่ะลูก ความจริงมันก็น่าจะเป็นเช่นนั้น แต่ว่าในพระราชวังลูกจะได้พบคู่แข่ง ลูกจะพบกับแรงอิจฉาริษยา เพราะพ่อเชื่อว่าในหลวงคงจะมีมเหสีหลายองค์ การกระทบกระทั่งกันจะต้องเกิดมีขึ้น เพราะคนในโลกที่ชอบหาความดีแก่ตัว ด้วยการใส่ร้ายป้ายสีคนอื่นมีอยู่เป็นอันมาก ลูกพ่อเรียบร้อยเป็นผ้าพับไว้อย่างนี้ ลูกจะทนต่อการรังแกของคนใจร้ายไหวหรือ มันเหมือนกับเอาทองไปถูกระเบื้องเชียวนะลูก"

"ลูกเห็นว่า ความหวังดีของพ่อจะเป็นผลร้ายมากกว่าผลดีนะคะ ในหลวงอาจจะลงอาญาแก่พ่อถึงประหารชีวิตก็ได้ โบราณท่านก็ห้ามไว้ว่า 'เสือจะกลืนไปยืนกล้ำ จระเข้จะคว่ำไปขึนหงาย' เป็นเรื่องเสี่ยงอันตรายนะคะพ่อ"

"นั่นสิลูก พ่อไม่รู้จะทำอย่างไรดี"

"มีอยู่ทางเดียวเท่านั้นแหละพ่อ"

"ทางไหนละลูก บอกพ่อซิ"

"ก็พ่อทำหนังสือทูลเกล้าใหม่ว่า จะยอมตามพระราชประสงค์สิคะ"

"ลูกสมัครใจอย่างนั้นหรือ? ลูกไม่กลัวราชภัยหรือการข่มเหงจากใครหรือลูก"

"มันเป็นเรื่องของอนาคตค่ะ พ่อ สิ่งที่เราวิตกมันอาจจะไม่เกิดขึ้นก็ได้ และถ้ามันเป็นไปอย่างที่เราวิตก ลูกก็พร้อมที่จะเผชิญกับมัน ลูกเคยผ่านความลำบากมามากแล้วนี่คะ ในหลวงทรงเมตตาก็เป็นบุญวาสนาของเรา แล้วมิใช่ลูกจะมักใหญ่ใฝ่สูงดอก นึกว่าฟ้าจะโปรดแล้วให้ลูกได้ไปเผชิญครั้งนี้ดีกว่านะคะ พ่อ"

"เอ้า ดีเหมือนกัน อะไรจะเกิดก็ให้มันเกิด พ่อจะได้หมดห่วงใยเสียที และพ่อจะได้นั่งชมบารมีของลูกด้วย เอาล่ะ พ่อจะเขียนหนังสือขึ้นทูลเกล้าใหม่ตามความประสงค์ของลูกเดี๋ยวนี้ล่ะ"

ข่าวการเตรียมงานพระราชพิธีอุปภิเษก ได้แพร่สะพัดไปทั่วโกสัมพีนครอย่างรวดเร็ว ประชาชนต่างโจษจันกันทั่วไป และตั้งตาคอยชมโฉมพระบรมราชินีของเขาด้วยความปีติยินดี

และแล้ว วันอภิเษกสมรสก็มาถึง พระนางสามาวดีเป็นเป้าสายตาของประชาชนจำนวนหมื่น ต่างยอมรับกันว่า พระนางสวยสง่าสมเป็นนางพญาคู่ราชบัลลังก์แห่งโกสัมพี เสียงอวยชัยถวายพระพรของปวงพสกนิกรดังกึกก้องไปทั่วพระนคร คืนนั้นอากาศหนาวเย็นกว่าปกติ พระนางสามาวดีทรงตื่นเต้นต่อสภาพการณ์ที่ได้พบเห็นเป็นอย่างยิ่ง ความสุขใหม่ที่ได้รับ ทำให้พระนางเคลิบเคลิ้มเหมือนในฝัน

๑๑๗

หนี้กรรม

แต่อดีต...พระนางได้ประสบกับความสูญเสียอย่างใหญ่หลวง และได้รับความวิปโยคโศกเศร้าสุดประมาณ เหมือนได้เดินทางบนเส้นทางอันขรุขระ และเต็มไปด้วยขวากหนาม

บัดนี้ ความลำบากยากเข็ญต่างๆหมดสิ้นไป ทุกสิ่งทุกอย่างล้วนแต่เป็นไปเพื่อความอภิรมย์ เหมือนได้พลัดเข้าไปอยู่ในอุทยานของทวยเทพบนสรวงสวรรค์ ทางชีวิตเหมือนโรยด้วยกลีบกุหลาบอันแสนจะสดชื่น หอมหวนชวนอภิรมย์

ยามสามแห่งราตรีผ่านไปแล้ว พระนางสามาวดีก็ยังตื่นพระทัย ทรงระลึกถึงชีวิตในอดีตอันไม่สู้จะเรียบร้อย และระลึกถึงบิดามารดาผู้สิ้นบุญไปแล้ว

โอ้ ทูลกระหม่อมของลูก ขอจงทราบด้วยวิญญาณเถิดว่า *"บัดนี้ลูกผ่านพ้นเคราะห์กรรมต่างๆไปหมดสิ้นแล้ว ลูกกำลังประสบโชคอันใหญ่หลวงเป็นถึงราชินีแห่งโกสัมพี วิญญาณของพ่อแม่หมดห่วงใยในลูกได้แล้ว ขอจงอยู่เป็นสุขในสุคติภพเถิด"*

พระนางถอนพระทัยด้วยเผลอพระองค์ จวนได้เวลาใกล้รุ่ง พระนางได้พบกับสิ่งแปลกๆใหม่ๆในพระราชวัง ล้วนแล้วแต่เป็นไปเพื่อความสุขสันต์บันเทิง ทรงตั้งอยู่ในพระจริยาวัตร ปฏิบัติพระราชสวามีตามแบบอย่างอันดีงาม ทรงวางพระองค์ในฐานะอันเหมาะสม เป็นที่สนิทสนมเสน่หาของพระราชาอุเทนยิ่งนัก

๑๑๘

หนี้กรรม

พระอุปนิสัยที่แสดงออกเป็นที่ประจักษ์แก่พสกนิกรทั่วไป คือ *"พระเมตตาธรรม"* พระนางทรงช่วยเหลือเกื้อกูลต่อพสกนิกรผู้อยู่ในพระบรมราชสีมาอาณาเขตให้ได้รับความสุขถ้วนหน้ากัน เอาพระทัยใส่ในพระราชกิจของพระสวามี เป็นอันดี

พระนางจึงทรงเป็นที่รักที่เคารพบูชาของพสกนิกรชาวโกสัมพีโดยทั่วไป โอ! พระนางสามาวดี พระบรมราชินีแห่งโกสัมพีนคร

ทีฆายุกา โหตุ มหาราชินี
ของจงทรงพระเจริญ

สุภาษิตสอนใจ

.บาปบุญ.

◉ *อกุศลผลมูลอากูลก่อ*
เป็นต้นตอส่อเลศกิเลสหนา
เป็นบ่อบาปสาปบุญวุ่นโลกา
อวิชชาพาชั่วจิตมัวเมา

◉ *เกิดละโมบโลภมากอยากมีหมด*
เที่ยวฉลฉ้อทรยศขบถเขา
ถึงมีมากอยากได้ไม่บรรเทา
ไม่ซาเซาเฝ้าหาเอามาครอง

◉ *ถ้าโกรธใครใจดำอำมหิต*
เฝ้าปองร้ายหมายชีวิตคิดสนอง
จิตโมหันธ์อันธพาลลานลำพอง
เฝ้าตรึกตรองช่องทางจะล้างแค้น

◉ *สติมัวชั่วเขลาเมาโมหะ*
อิสสามนะแคบลืมแบบแผน
อหังการ์ว่าใหญ่ในดินแดน
ล้วนเป็นแก่นแน่นหนาพาคนทราม

๏ เป็นรากเหง้าเผาจิตให้คิดชั่ว
เป็นเครื่องยั่วตัวบาปพาหยาบหยาม
คือโลภ โกรธ หลง เจาะจงนาม
นับเป็นสามตามข้อพอประมวล

๏ อย่าปล่อยใจให้ประมาทขาดหิริ
เอาสติวิจัยคอยไต่สวน
ดึงให้ตนพ้นผิดคิดทบทวน
ดีจึงควรส่วนชั่วจงกลัวไกล

ทองพูล เฉลิมศักดิ์

.ศีลห้า.

๏ อันศีลห้าว่าอย่าทำให้จำตาย จะตกอบายภูมิขุมนรก
หนึ่งว่าอย่าลักของเขาอื่น มาชมชื่นฉ้อฉลคนโกหก
หนึ่งทำชู้คู่เขาเล่าลามก จะตายตกในกะทะอเวจี
หนึ่งสูบฝิ่นกินสุรามุสาวาท ใครทำขาดศีลห้าสิ้นราศี
ใครสัตย์ซื่อถือมั่นในขันตี จะถึงที่พระนิพพานสำราญใจ

สุนทรภู่

.หนีเวร.

๏ โลกมนุษย์เบื่อหน่ายร้ายเหลือที่
ล้วนแต่มีความชั่วทุกทั่วหน้า
เราสวดมนต์ค่ำเช้าเฝ้าบูชา
พระสัมมาช่วยป้องคุ้มครองภัย

๏ ทำบุญทานกันเถิดจะเกิดผล
สร้างกุศลชีวิตหน้าพาสุขใส
แม้นชาตินี้มีกรรมช้ำดวงใจ
ขอให้สิ้นสุดจุดของเวร

อรุณ นิ่มน้อย

.แสงเทียนแสงธรรม.

๏ แสงเทียนมีประโยชน์จงโปรดรู้
ใช้ส่องดูสิ่งของต้องประสงค์
ยามค่ำคืนเดินทางไกลไม่งวยงง
เทียนจะส่งแสงสว่างเป็นอย่างดี

◉ ความสำคัญของ "เทียน" นี้ที่ยิ่งใหญ่
ชนชาวไทยใช้บูชาพระชินศรี
แสงเทียนส่องสว่างจ้าทั่วธานี
แล้วก็หรี่แสงดับไปกับตา

◉ เปรียบแสงธรรมสว่างกระจ่างแจ้ง
ไม่มีแฝงเคลือบภัยที่ร้ายกว่า
แสงของธรรมฉ่ำชื่นรื่นอุรา
สุขชีวากว่าแสงเทียนผ่องเพ็ญ

◉ อันแสงธรรมนำทางกระจ่างชัด
ให้ปวงสัตว์คลายทุกข์ที่ขุกเข็ญ
ดับเรื่องกลุ้มรุมเร้าทั้งเช้าเย็น
กลับกลายเป็นผู้ที่เห็นดีงาม

◉ แสงของธรรมฉ่ำชื่นรื่นดวงจิต
มองแล้วติดตรึงตาพาเข็ดขาม
ละความชั่วที่คอยพลอยติดตาม
ทุกโมงยามทำดีก็เพราะแสงธรรม

อัฏฐพร พร้อมเพรียงพันธุ์

.ดุจโคมทอง.

๏ *ลมละลิ่วฉิวโชยโปรยอ่อนอ่อน*
หอมเกสรเสาวรสแสนสดใส
สูดประทินกลิ่นละเอียดละเมียดละไม
โลมฤทัยให้ระทึกตรึกตรึงตรา

๏ *เมื่อยามดึกพฤกษ์พร่างน้ำค้างเผาะ*
หยาดหยดเหยาะยะเยือกเย็นเปลือกหล้า
ดั่งน้ำทิพย์ปริบปรอยหล่นลอยมา
อาบโลกาผาสุกทุกราตรี

๏ *เปรียบพระธรรมล้ำค่าตถาคต*
ทรงหลั่งรดโรยรินพระชินศรี
พุทธพจน์รสธรรมล้ำรูจี
เกินวารีจากฟ้ามาฟอกใจ

๏ *ศีลธรรมนำให้ใฝ่สันติ*
ใฝ่หิริโอตตัปปะละนิสัย
อันธพาลลานเหลิงที่เริงไกล
เมื่อเข้าใกล้แสงธรรมสำนึกตัว

⊙ *พุทโธวาทนาถนำแนะข้ามเหว*
นำหลีกเปลวปล่องหานย์หลบการชั่ว
ดุจโคมทองส่องให้หายมืดมัว
ขอเทินหัวเทอดไว้กับใจตน

⊙ *จักรวาลน่านนี้ดนตรีกล่อม*
ประสานซ้อมทรวงเพลินเกินพิศลย์
สื่อสำเนียงเสียงสารซ่านสกนธ์
ซึ้งกมลชนผู้เงี่ยหูฟัง

อัมพร พิศาลสาสน์

.สวรรค์ในอก นรกในใจ.

⊙ *บุญและบาปบอกชั้นสวรรค์นรก*
อยู่ที่อกใจนำมิต่ำมิสูง
เมื่อทำบาปบาปจักมาชักจูง
ไปเข้าฝูงฝั่งฝ้านิรยาบาย

⊙ *หมองมุ่นหมกอกพรั่นประหวั่นประหวาด*
ดุจพิษราดเพลิงร้อนสุดผ่อนขยาย
มารึงรุมสุมตนสกลกาย
ไม่เหือดหายโหมหักพะวักพะวน

๑๒๗

หนี้กรรม

๏ *ถึงแม้ทำที่ลับเขาจับไม่ได้*
ก็ตามไหม้เผาจิตจะคิดฉงน
พาให้หวาดหวั่นหวิวสยิวกมล
ต้องหลบตนซ่อนตัวเพราะกลัวคดี

๏ *เมื่อใกล้ดับจิตนึกผนึกกระหนาบ*
เห็นแต่ภาพเก่ามาเข้าวิถี
ครั้นมุดมรณะไปอเวจี
ตามเวรีฤาพลาดมิคลาดมิคลา

๏ *ถ้ากอปรเกื้อเนื่อนาปุญญาภิเษก*
จิตเป็นเอกมิฟุ้งสะดุ้งผวา
ไตรทวารธารท่อเปรียบมรคา
สู่มหานิสงส์พระองค์ประทาน

๏ *ประทีปธรรมสู่ประตูวิมุติ*
เป็นทางสุดสุญญะวัฏฏะปหาน
ปรมัตถประโยชน์พระโพธิญาณ
พระนิพพานชี้ชัดปัจจัตตัง

อัมพร พิศาลสาสน์

.ปัจฉิมโอวาท.

◉ *อัปปมาเทนะสัมปาเทถะ*
ปัจฉิมะโอวาทศาสน์สั่งสอน
ก่อนปรินิพพานประทานพร
อนุสรณ์หลังสุดแห่งพุทธองค์

◉ *จวบสองพันห้าร้อยก็ลอยลับ*
ยังประทับตรึงตราอานิสงส์
ปรัชญาภาษิตลิขิตลง
อยู่ยืนยงคงหล้าคู่ฟ้าดิน

◉ *ประมาทจิตมิจฉาพาชีพชั่ว*
ประมาทตัวมัวตาประชาฉิน
ประมาทมิตรคิดปอกลอกคราบกิน
ประมาทหมิ่นเมธาครูอาจารย์

◉ *เมื่อเมาตัวมัวตนว่าล้นวิทย์*
ทางขจิตผิดพุทธสมุฏฐาน
มักเฉโกโว้เว้เล่ห์ชนพาล
ควรหักรานริดออกนอกใจตน

◉ *ประพฤติธรรมสัมพุทธพิสุทธิ์ศักดิ์*
คัลลองมรรคอัษฎางค์อ้างเหตุผล
ทั้งเรียนรู้เรียนละสองประกล
เพียงข้อต้นล้นเลิศเกิดผลา

๏ สนองหนุนแนวธรรมนำสนอง
รักษาผองผู้พิทักษ์ธรรมรักษา
ธาราธัมโมสถรดธารา
ประโลมหล้าเหลือล้ำธรรมประโลม

อัมพร พิศาลสาสน์

.ปัญญา.

๏ ปัญญาดีมีไว้ใช้ประโยชน์
ปัญญาโฉดอับเฉาทุกข์เข้าสุม
ปัญญาตัวชั่วร้ายคล้ายเพลิงรุม
มีแต่บุ่มบ่ามพาละรานคน

๏ เมื่อดำริตริดูรู้แน่ชัด
จงฝึกหัดเฝ้าละอกุศล
มีสติกำกับสำหรับตน
จึงจะพ้นชั่วร้ายเสียหายเอย

อำนวย วิรุณราช

.ล้างบาป.

◉ *อกุศลตนสร้างแต่ปางก่อน*
มันคงหลอนหลอกอยู่มิรู้สร่าง
ขืนหลวมตัวมัวคิดครุ่นผิดทาง
เสมือนย่างเข้าไปเหยียบไฟฟอน

◉ *มีความโกรธโหดร้ายคล้ายพยัคฆ์*
ก็คอยจักแย้งคำเขาพร่ำสอน
พอญาติหนีลี้หน้ายิ่งอาทร
เลยถูกรอน "อภิสิทธิ์" เพราะจิตทราม

◉ *อันโลภหลงคงมาจากสาเหตุ*
คือกิเลสรุมให้ใจหยาบหยาม
อุปมาคราทุกข์โศกคุกคาม
เกิดเป็นตามเวรกรรมเก่าทำมา

◉ *รีบขจัดตัดออกนอกสิ่งชั่ว*
แล้วรู้ตัวหลบตนพ้นข้อหา
เหมือนลอยล่องท่องลงสรงคงคา
นำกายมาชะอาบล้างบาปเอย

อำนวย วิรุณราช

.วิชา.

๏ หลานจ๋า จงอุตส่าห์ เล่าเรียน เพียรฝึกฝน
หวังก้าวหน้า หาความรู้ เชิดชูตน
ยามอับจน ใช้วิชา กอปรหากิน
ผิวเพื่อนพรรค ชักนำ กระทำชั่ว
อย่าเกลือกกลั้ว น้อมฤทัย ใฝ่ถวิล
ประพฤติธรรม สัมมา ชีพอาจิณ
หลานจะภิญ โญยศ ปรากฏนาม

.กรรม.

๏ ฟ้ากำหนดกฎกรรมนำชีวิต
กรรมลิขิตขีดเส้นสุดเร้นหนี
กระยาจกเข็ญใจไพร่ผู้ดี
ล้วนแต่มีกรรมเก่าเป็นเงาตัว

๏ แม้นมิให้กรรมเคราะห์เกาะตามติด
จงละจิตจากกิเลสปราศเหตุชั่ว
แลสละอวิชชาตามืดมัว
อาจพาตัวพ้นสาปสิ้นบาปกรรม

สุดใจ ชนไมตรี

.เพื่อน.

◉ *เพื่อนเทียมมีมากทั้ง ธรณินทร์*
หาง่ายเพียงจ่ายสิน คบได้
เพื่อนแท้ถ่ายชีวิน หายาก ยิ่งแฮ
มาตรว่าจุดคบได้ ส่องหล้าฤาเห็น

◉ *บำเพ็ญตนเพื่อฉ้วย ตนเอง*
รู้จักรัก เคารพ เกรง สัตย์ตั้ง
ใครเล่าจักข่มเหง หาทุกข์ ให้นอ
ใจสิเป็นเพื่อนรั้ง เลิศล้วนมิตรใด

.แม่.

◉ *บุญคุณพระแม่พ้น รำพัน*
สุดเสกศัพท์จำนรรจ์ แจกถ้อย
มาดรักอื่นหมื่นทัน เทียมโลก
ฤาจักเปรียบเท่าก้อย กึ่งเพี้ยงมารดา

◉ *อุตส่าห์ถนอมกล่อมเกลี้ยง เอ็นดู*
ยากลูกฟกอกพธู หม่นไหม้
ลูกระริกโฉมตรู ปราโมทย์
สายสวาทมิขาดได้ ด่ำด้วยดวงใจ

สุดใจ ชนไมตรี

.ทางดับทุกข์.

๏ *โลกมนุษย์นี้เปรียบเทียบเคหา*
หรือศาลาพักผ่อนนอนอาศัย
ใครมาก่อนไปก่อนผ่อนกันไป
อย่าเสียใจต่อจุดสุดชีวัน

๏ *ถึงตัวสิ้นดินทับลงกับร่าง*
สิ้นทุกอย่างเที่ยงแท้ไม่แปรผัน
จงหมั่นทำความดีทุกวี่วัน
จิตเรานั้นสมสุขความทุกข์คลาย

๏ *คราก่ำเนิดเกิดกรรมประจำมั่น*
เวรมาคั่นบั่นร่างไม่ห่างหาย
ก่อนลาลับดับสิ้นจินต์มลาย
เอาธรรมฉายเป็นประทีปส่องชีพตน

๏ *ร่างกายเราเมื่ออยู่ดูสดใส*
เหตุไฉนไม่ตรองตรึกเฝ้าฝึกฝน
แสวงหาหลักธรรมค้ำกมล
เมื่อวายชนม์พ้นห่วงสิ้นบ่วงเวร

๏ *ยึดเป็นหลักปฏิบัติขจัดชั่ว*
ความหมองมัวมืดมนพ้นทุกข์เข็ญ
จงฝึกปรือถือเป็นเช่นกฎเกณฑ์
คือจุดเด่นรีบใฝ่หามาบรรเทา

◉ พระศาสดาสั่งสอนวอนทุกอย่าง
ช่วยชี้ทางสันโดษคลายโฉดเขลา
เอาพระธรรมคำตรัสมาขัดเกลา
พ้นมัวเมาแห่งกิเลสเศษราคี

◉ โอ้อนาถวาสนาชาตาชีวิต
ใครลิขิตขีดเส้นเช่นนี้หนอ
จึงยากจนข้นแค้นแสนมอซอ
บ้านซอมซ่อเสาทรุดหวุดหวิดพัง

◉ เคยคิดทำสิ่งใดไร้คนเทิด
เขาชูเชิดแต่ผู้ดีมีมนต์ขลัง
ดุจดังฆ้องไม่ดีตีไม่ดัง
ส่วนเสียงสังข์ฟังเครือว่าเหลือเพราะ

◉ วาจาของคนจนไร้คนเชื่อ
เขาแสนเบื่อรำคาญไม่หวานเสนาะ
ฟังแต่เสียงเศรษฐีที่จำเพาะ
ยวนยิ้มเยาะเหยียดหยามประณามมัน

◉ ไม่เคยหวั่นพรั่นคิดสักนิดหนึ่ง
ที่เขาทึ่งเงินตราน่าขบขัน
เฝ้าสรรเสริญเยินยอสอพลอกัน
แข่งประชันลาภยศสลดใจ

๑๓๕

หนี้กรรม

๏ *พึงรู้ว่าสังคมโสมมมาก*
สวมหน้ากากใส่กันน่าขันไหม
ปากแสนหวานซาบซึ้งตรึงหทัย
แต่ภายในเฉือนเชือดเลือดหลั่งริน

๏ *มาดแม้นใครกล่าวจริงทุกสิ่งสรรพ์*
ภัยพัวพันช้ำจิตเป็นนิจสิน
ไม่อาจลอยฟ่องฟ้าอ่าเมฆินทร์
ต่ำเพียงดินให้เขาย่ำชอกช้ำแดง

๏ *โลกเรานี้เปรียบละครโรงใหญ่*
หญิงชายไซร้เปรียบตัวละครแน่
แสดงบทต่างกันล้วนผันแปร
ที่จริงแท้...หลุมศพ...เราพบกัน

นิ่มนวล เวชปาน

.พึ่งตน.

◉ *ตาลโตนดโดดเดี่ยวดูเปลี่ยวเปล่า*
ดุจดังเราอยู่ไปอย่างไร้ค่า
ไม่เคยง้อต่อโลกโชคชะตา
แม้จะคว้าความสุขได้ทุกข์แทน

◉ *ชั่วชีวิตเวียนวนบนโลกกว้าง*
พบอ้างว้างเหว่ว้ามาเหลือแสน
ทั้งความหมองมืดหม่นความขื่นแค้น
ท่องเที่ยวไปในแดนแห่งความลวง

◉ *พอรู้ค่าของ "ใจ" ได้พบ "หวัง"*
เราเซซังยังมีคนที่ห่วง
ได้ชื่นชมชั่วยาม "กรรม" ตามทวง
"หวัง" ก็ล่วงลับหายจากสายใจ

◉ *จึงผจญทนหมองครองรันทด*
อนาคตจะสะดุดจุดตรงไหน
ตัวคนเดียวเดี่ยวโดดแล่นโลดไป
ทุกข์ทับให้แทบม้วยใครช่วยนะ?

◉ *ไม่อยากเป็นคนดีที่แสนชั่ว*
เมื่อใจตัวมีบ่วงห้วงโมหะ
ใครก็เถอะทับถมเขาแล้วเข้าพระ
เพียงเพื่อจะยกตนให้พ้นเลว

๏ จะอยู่อย่างคนที่ไม่มีเพื่อน
ให้ตนเตือนตนห่วงต่อห้วงเหว
ดูแต่แสงเทียนหรี่ยังมีเปลว
หากจะเหลวถึงล้มยอมตรมตาย

วันเพ็ญ ณ เวียงพิงค์

.เมตตาธรรมค้ำจุนโลก.

“โลโกปตฺถมฺภิกา เมตฺตา”

๏ อันเมตตาเป็นธรรมค้ำจุนโลก
มิให้โยกย้ายแยกแตกร้าวฉาน
ขาดเมตตาพาภินท์สิ้นสำราญ
ดุจสถานอเวจีที่ทุกข์ทน

๏ เมตตาช่วยอวยสุขโลกทุกอย่าง
ขจัดทางทรทุกข์ไปทุกหน
เพราะเมตตาพาสมานบันดาลดล
จบสกลโลกฉ่ำค่ำเช้าเอย

ความพร้อมเพรียงของหมู่ให้เกิดสุข

"สุขา สงฺฆสฺส สามคฺคี"

⊙ *สามัคคีมีไว้ให้มั่นเหมาะ*
เหมือนเชือกเกาะแน่นเกลียวเหนียวนักหนา
เกิดพลังขลังแข็งเป็นแรงพา
ในปรารถนาสิ้นเสร็จสำเร็จงาม

⊙ *สามัคคีนำชาติองอาจยิ่ง ศัตรูกริ่งเกรงจิตเพราะคิดขาม*
ขอทุกคนมานะพยายาม ให้เกิดความสามัคคีสุขีเอย

การให้ธรรมเป็นทาน ชำนะการให้ทั้งปวง

"สพฺพทานํ ธมฺมทานํ ชินาติ"

⊙ *บำเพ็ญทานข้าวของอันผ่องผุด*
ราคาสุดแสนแพงเป็นแรงหนุน
บำเพ็ญกิจวิทยาเกื้อการุญ
ไปเจือจุนความรู้เชิดชูชนม์

⊙ *ไม่เทียบเท่าธรรมทานอันล้ำเลิศ*
เพราะก่อเกิดชี้หลักถึงมรรคผล
ดับกิเลสเหตุชั่วหลงตัวตน
นำผ่านพ้นสรรพทุกข์แสนสุขเอย

๑๓๙

ห นี้ ก ร ร ม

ตำหนิคนควรตำหนิ ชมคนที่ควรชม

"นิคฺคณฺเห นิคฺคหารหํ ปคฺคณฺเห ปคฺคหารหํ"

◉ *ถ้าหากใครทำกรรมน่าตำหนิ*
ก็ควรติเพื่อก่อพอให้สม
ให้เขารู้ที่ท่าแปลงอารมณ์
ตามนิยมถูกต้องครรลองธรรม

◉ *เมื่อใครทำความดีจงมีจิต*
ชื่นชมชิดพิสมัยแล้วไขขาน
ด้วยสรรเสริญเยินยอทุกข้อการณ์
เพราะผลงานดีล้วนสมควรชม

ชนะ ชงัดเวช

.ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว.

◉ กสิกรหว่านพืชแล้ว รอผล
ปลูกถั่วย่อมได้ยล ถั่วแท้
หว่านข้าวที่นาตน ข้าวงอก
จักผิดประหลาดแม้ หนึ่งครั้งฤๅมี

◉ เปรียบบุคคลผู้ซึ่ง ทำดี
กุศลส่งบุญทวี สวัสดิ์ได้
ทำชั่วอเวจี แหล่งรับ รองนอ
รู้อย่างนั้นแล้วไซร้ คิดสร้างแต่กุศล

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา สยามบรมราชกุมารี

.อริยมรรคมีองค์ ๘.

◉ การประพฤติธรรมะละกิเลส
จงสังเกตดูใจอย่าได้หลง
เจริญมรรคแปดประการอ่านครบองค์
แนวทางตรงดับทุกข์ได้ในทันที

◉ *หลีกทางสองต้องห้ามตามเหตุผล*
ปุถุชนหลงใหลไม่หน่ายหนี
ยึดของคู่บุญบาปชั่วกับดี
ทางโลกีย์มีทุกข์ลุกเป็นไฟ

ก.เขาสวนหลวง

.ธรรมธารา.

◉ *ถึงร้อนแดดแผดเผาเพียงเข้าร่ม*
ใช้พัดวีมีลมร้อนก็หาย
ถึงร้อนลมพรมน้ำชื่นฉ่ำกาย
ร้อนก็คลายกลับระรื่นชื่นอุรา

◉ *แต่ร้อนแรงกิเลสเหตุแห่งทุกข์*
ร้อนทุกยุคยิ่งกว่าไฟไหม้เคหา
อยากจะให้คลายร้อนผ่อนเมตตา
ยึดพระธรรมธารามาประพรม

วรณี ศิริบุญ

.สามวัย.

๏ ยามเยาว์เห็นโลกล้วน แสนสนุก
เป็นหนุ่มสาวก็หลงสุข ค่ำเช้า
กลางคนเริ่มเห็นทุกข์ สุขคู่ กันนอ
ตกแก่จึงรู้เค้า ว่าล้วนอนิจจัง

สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ

.มันมีเท่านี้เอง.

๏ ต้องเวียนเกิดเวียนตายตามบุญบาป
เมื่อไรทราบธรรมแท้ไม่แปรผัน
ไม่ต้องเกิดไม่ต้องตายสบายครัน
มีเท่านั้นใครหาพบจบกันเอย

พุทธทาสภิกขุ

.ดีและชั่ว.

๏ อันดีชั่วตัวตายเมื่อภายหลัง
ชื่อก็ยังคงอยู่ไม่รู้หาย
เหมือนดวงตราตอกประทับอยู่กับกาย
เป็นเครื่องหมายรู้ทั่วทุกตัวตน

สุนทรภู่

.ตื่นเถิด.

⊙ *สุริโยทัยไขแสงบอกแจ้งแล้ว*
ฝูงวิหคร้องเจื้อยแจ้วแสวงหา
ซึ่งอาหารทะยานไปในนภา
พวกปักษายังขยันหมั่นหากิน

⊙ *ท่านที่รักจักซบนอนอยู่ไยเล่า*
ตื่นแต่เช้าเพื่อเกลาจิตเป็นนิจสิน
แสวงพระสัมมาเป็นอาจิณ
ชำระล้างซึ่งมลทินออกจากใจ

⊙ *อายุขัยในมนุษย์นี้น้อยนัก*
อย่าช้าชักจักเกินการสุดแก้ไข
เพราะบางคนอาจตายก่อนจะถึงวัย
มรณภัยนี้ไม่รอให้ต่อรอง

⊙ *เป็นมนุษย์สุดแสนดีมีโอกาส*
มีปัญญาเฉลียวฉลาดกว่าสัตว์ทั้งผอง
ขอวิงวอนให้ท่านจงไตร่ตรอง
ยึดพระธรรมมาประคองกับดวงใจ

⊙ *เป็นอุปนิสัยปัจจัยในภพหน้า*
เป็นปัญญาบารมีที่แจ่มใส
เพื่อไม่หลงเพลิดเพลินเมื่อเดินไป
เชิญท่านไซร้ตื่นขึ้นรับสดับธรรม

พูลศรี เจริญพงศ์

.ลมปาก.

๏ พูดไปสองไพเบี้ยเสียลมปาก
เพราะไปถากถางเขาดังเกาข่วน
โทษจากปากมากร้ายหลายกระบวน
พูดเลวล้วนเหมือนขวานผลาญตนเอง

๏ ถึงเรื่องจริงควรนิ่งพินิจตรึก
จะทำฮึกเหิมกล่าวป่าวเรื่องเก่ง
กระเทือนตนกระทบท่านเป็นการเพ่ง
โทษขึ้นเล็งปากร้ายส่อใจพาล

๏ ควรใช้ลมปากเผยเอ่ยแต่คุณ
ซื่อสัตย์หนุนสามัคคีพลีจ้าน
ฟังรื่นหูคู่ประโยชน์โสตสำราญ
ทั้งเรื่องอ่านเขียนคิดพินิจฉัย

๏ เยี่ยงคนเป่าปี่แตรแพร่ลมปาก
เสนาะมากได้ทรัพย์นับโอ่งไห
ลมปากชั่วพาตัวถึงบัลลัย
จงสนใจสำรวมปากมากสัมมา

สมเด็จพระสังฆราช (วาสน์ วาสนมหาเถร)

.เรื่องของใจ.

⊙ ใจหมกมุ่นขุ่นมัวใจชั่วช้า
มันจะพาให้เราเข้าเมืองผี
ใจหมดจดสดใสไร้ราคี
จะเปรมปรีดิ์ในสวรรค์นิพพานเอย

บานเย็น ลิ้มสวัสดิ์

.แผ่เมตตา.

⊙ ก่อนท่านนอนหลับไปในคืนนี้
ขอจงตั้งดวงฤดีไว้ให้มั่น
คิดถึงกุศลผลแห่งดีที่ผูกพัน
จิตตั้งมั่นแน่วแน่แล้วแผ่ไป

⊙ แผ่เมตตาทั่วไปให้คนอื่น
ทั้งรักชื่นเกลียดชังแต่ครั้งไหน
ขอให้เขาได้ดีมีสุขใจ
อย่าหวั่นไหวแม้อมิตรที่คิดชัง

⊙ แล้วใจเราจะสบายคลายเร่าร้อน
เพราะจิตผ่อนความเคียดแต่หนหลัง
อนีฆา สุขี อัตตานัง
ห่างทุกข์ขังด้วยเพราะจิตคิดดีเอย

พูลศรี เจริญพงศ์

.แสงทองแสงธรรม.

◉ *เรืองแรงแสงรวี*
ส่องปฐพีเพื่อเกื้อกูล
ชีวิตสัตว์มากมูล
ทั้งพืชพันธุ์ธัญญาหาร

◉ *เรืองแรงแสงพระธรรม*
ส่องโลกนำจิตชื่นบาน
สัตว์โลกทุกข์ทรมาน
ฟังพระธรรมนำสุขแล

◉ *แสงเอ๋ยแสงทอง*
เรืองรองรัสมีสีใส
รุ่งอรุณหมุนมาคราใด
ปลุกใจชุ่มชื่นคืนพลัง

◉ *สุริยายังอยู่คู่โลก*
อย่าโศกเศร้าสลดหมดหวัง
แม้กอปรการกิจผิดพลั้ง
ขวัญยังดีอยู่สู้ใหม่เอย

ฐะปะนีย์ นาครทรรพ

.บุญ-บาป.

⊙ *เราทำบุญบุญก็หนุนจุนเจือสุข*
เราทำบาปบาปให้ทุกข์โศกคลุกเคล้า
เราทำดีผลก็มีดีตอบเรา
เราทำชั่วชีวิตเหงาเศร้าจนตาย

สำนวนเก่า

.บุญ-บาป.

⊙ *ทำบุญทำบาปด้วย มัวเมา ยิ่งนา*
บุญที่ทำขัดเกลา ส่วนน้อย
ทำบาปเท่าภูเขา ทุกข์ยิ่ง สิงใจ
บุญบาปหมุนตามต้อย สัตว์ให้ร้อนรน

ก.เขาสวนหลวง

.กรรม.

⊙ *อย่าโกรธขึ้งหึงสาพยาบาท*
นึกว่าชาติก่อนกรรมจะทำไฉน
เหมือนดุมวงกงเกวียนวนเวียนไป
อย่าโทษใครนี่เพราะกรรมจึงจำเป็น

พระอภัยมณี

.ขันธ์ห้า. ⊙ *ชีวิตนี้ท่องเที่ยวในเกลียวหมุน*
มีบาปบุญวุ่นวายคล้ายจักรผัน
อันมีเหตุปัจจัยปรุงแต่งกัน
ชีวิตนั้นเสื่อมสลายไม่คงทน

⊙ *หมั่นเพียรเพ่งพินิจจิตวิญญาณ*
รู้อาการเกิดดับอย่างสับสน
จงปล่อยวางขันธ์ห้าอย่ากังวล
ไม่ยึดถือตัวตนพ้นทุกข์เอย

ก.เขาสวนหลวง

.ใกล้ตาย. ⊙ *เมื่อเจ็บไข้ความตายจะมาถึง*
อย่าพรั่นพรึงหวาดไหวให้หม่นหมอง
ระวังให้ดีดีนาทีทอง
คอยจดจ้องให้ตรงจุดหยุดให้ทัน

⊙ *ถึงนาทีสุดท้ายอย่าให้พลาด*
ตั้งสติไม่ประมาทเพื่อดับขันธ์
ด้วยจิตว่างปล่อยวางทุกสิ่งอัน
สารพันไม่ยึดครองเป็นของเรา

พุทธทาสภิกขุ

.ความตาย.

๏ ชนผู้เราพบเห็นเมื่อยามเช้า
ต่างก็ตายจากเราในยามค่ำ
ยามราตรียังเห็นอยู่ไรรำ
อาจมาจำจากไปในทิวา

๏ เด็กชายหญิงต่างพบมัจจุราช
หนุ่มสาวอาจถึงมรณะได้
คนเหล่านี้จะกล่าวได้อย่างไร
ว่าความตายย่อมไม่มาถึงตน

๏ บ้างก็ตายในครรภ์มารดา
คลอดออกมาแล้วตายมีหลายหลาก
เด็กทารกที่ตายไปก็มาก
บ้างลำบากจนเติบใหญ่จึงได้ตาย

๏ คนตายทั้งเมื่อเยาว์และเฒ่าชรา
เติบใหญ่ขึ้นมาก็ตายได้
มรณะมิเคยจำกัดวัย
ถึงเวลาของใครก็พบเอง

สำนวนเก่า

.ความอยาก.

๏ *ความเอ๋ยความอยาก*
ใจแห้งผากเพราะอยากได้ไม่หน่ายหนี
อยากได้รสกามคุณวุ่นเต็มที
ความอยากมีเผาใจอยู่ไม่วาย

๏ *อารมณ์ทั้งดีชั่วยั่วยวนจิต*
ของเสพย์ติดเร้าใจให้กระหาย
อยากได้สุขแค่เนื้อหนังหวังสบาย
ต้องติดตายเหมือนมดหลงรสเอย

ก.เขาสวนหลวง

.กงเกวียนกำเกวียน.

๏ *สิ่งที่หมุนเวียน ตามคือบาปบุญ*
ทำกรรมใดไว้ กรรมไซร้ย่อมหนุน
กรรมดีค้ำจุน กรรมชั่วทำลาย

ฐะปะนีย์ นาครทรรพ

.รักดีหามจั่ว รักชั่วหามเสา.

๑ *รักดีหามจั่ว ถ้าแม้รักชั่วจะต้องหามเสา*
รักดีศึกษา ยามอายุเยาว์
ได้ทำงานเบา โดยใช้ปัญญา
รักชั่วย่อมจัก ต้องทำงานหนัก เพราะคร้านศึกษา
รักชั่วมัวเพลิน เดินผิดมรรคา
จักต้องก้มหน้า รับกรรมจำทน

ฐะปะนีย์ นาคครทรรพ

ขอขอบคุณ
ท่านเจ้าของสุภาษิตนั้น ๆ
ไว้ในที่นี้เป็นอย่างสูง
๐๐๐
ส.ประภารัตน์
ผู้รวบรวม

หนังธรรม

ส.ประการัตน์

การพิมพ์หนังสือธรรมเป็นอนุสรณ์และที่ระลึก นอกจากเป็นการจัดทำสิ่งซึ่งเป็นประโยชน์ที่คงอยู่ยืนนานแล้ว ยังเป็นการบำเพ็ญธรรมทาน คือ การให้ธรรมที่พระพุทธเจ้าตรัสสรรเสริญว่าเป็นทานอันยอดเยี่ยมอีกด้วย ผู้ปฏิบัติเช่นนี้จึงชื่อได้ว่าแสดงออกซึ่งญาติธรรม พร้อมไปกับการมีส่วนร่วมเผยแพร่ธรรม เพื่อส่งเสริมสัมมาทัศนะและธรรมปฏิบัติ อันจะอำนวยประโยชน์สุขที่แท้จริงแก่ประชาชน

ท่านที่ประสงค์จัดพิมพ์หนังสือธรรมะที่ดี มีคุณภาพ เพื่อเป็นที่ระลึกในทุกโอกาสของงานประเพณี อันเป็นการใช้จ่ายเงินให้บังเกิดประโยชน์อย่างสูงสุด โปรดติดต่อที่...***ธรรมสภา***

เลขที่ ๑/๔-๕ ถนนบรมราชชนนี เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๗๐
โทรศัพท์. ๐-๒๔๔๑-๑๕๘๘, ๐-๒๘๘๘-๗๙๔๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๑-๑๙๑๗

